

Slovenski Pravniki

Glasilo društva „Pravnika“ v Ljubljani

VSEBINA:

1. Dr. Vladimir Kukman: Proglašanje upravnih aktov za nične po § 135 št. 3 zup. 117
2. Dr. Božidar Kobe: Izvršba na pravice intelektualne svojine. (Konec) 136
3. Dr. Alojz Finžgar: Sporna meja 155
4. Dr. Janko Vrančič: Obnova postopka in spreminjanje odločb v socialnem zavarovanju 165
5. Književna poročila 172
6. Razne vesti 179

Prilogi: Odločbe kasacijskega sodišča v kazenskih stvareh II, št. 378 do 388 (p. 24, str. 369—384).

Odločbe v upravnih stvareh I, št. 67 do 78 (p. 9, str. 113 do 128).

V LJUBLJANI 1940

UREDNIK: DR. RUDOLF SAJOVIC

Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani. — Odgovoren L. Mikuš.

Rokopisi naj se pošiljajo:

Uredništvo „Slovenskega Pravnika“ v Ljubljani, Bleiweisova cesta 16/I
Izhaja mesečno. — Naročnina 60 din na leto.

Članarina (naročnina) naj se nakazuje na čekovni račun Poštne hranilnice, podružnice v Ljubljani št. 11.870 (Društvo „Pravniki“ v Ljubljani).

Naročnina za „Slovenski Pravniki“ znaša 60 dinarjev. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čimprej poravnajo; tudi uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Poslužijo naj se v to priloženih položnic; kdor pošilja naročnino s pošt. ali čekov. nakaznico, naj jo naslovi na „Društvo »Pravnik« v Ljubljani“ (ne osebno na blagajnika), ker se pripisuje vsa naročnina čekovnemu računu pri poštni hranilnici. Tudi reklamacije naj se naslavljaajo tjakaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe:

Slovenski Pravniki l. 1909 do 1922 à 36 din, posamezne številke à 3 din.

Slovenski Pravniki l. 1923. dalje à 70 din, posamezni snopiči (dvojne številke) po 12 din, št. 11 do 12 l. 1935 po 25 din.

Posamezne pole kasacijskih odločb, kolikor so v zalogi, po 3 din.

Pol stoletja Društva „Pravnik“. Spominska knjiga. 1939. Cena 60 din.

Mnenja o Predhodnem načrtu državljskega zakonika za Kraljevino Jugoslavijo. Cena 70 din. Posamezne pole po 3 din.

Spomenica na drugi Kongres pravnika po 25 din.

Spomenica Kongresa pravnikov 1939 po 45 din.

Dr. M. Dolenc: Simbolična pravna dejanja in izražanja med Slovenci — po 12 din.

Dr. J. Agneletto: Prva knjiga novega državljskega zakonika — po 12 din.

Dr. E. Pajnič: Sreska kot kazenska sodišča po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju — po 15 din.

Dr. Fr. Skabernè: Slovenski advokati in javni notarji v književnosti, znanosti in politiki — po 12 din.

Uporedna slavenska pravnička terminologija — po 30 din.

V posebne, enotne platnice veže posamezne letnike „Slovenskega Pravnika“ knjigoveznica J. Žabjek v Ljubljani, Dalmatinova ulica.

Slovenski Pravniki

Leto LIV.

Ljubljana, junija 1940.

Štev. 5.—6.

Proglašanje upravnih aktov za nične po § 135 št. 3 zup.*

Dr. Vladimir Kukman.

Eno izmed glavnih načel zakona o občem upravnem postopku (zup.) je načelo, da se pravnomočne upravne odločbe praviloma ne morejo več spremeniti ali razveljaviti. Zup. pa pozna tudi nekaj izjem od tega načela, in sicer: postavitev v prejšnji stan (§§ 124 do 127), obnovo postopanja (§§ 128 do 132), spremembo ali razveljavljenje pravnomočne odločbe s pristankom oseb, ki so pridobile z odločbo kako pravico (§ 133), spremembo ali razveljavljenje pravnomočne odločbe v zaščito javnih interesov (§ 134) in končno proglasitev upravnih odločb za nične (§ 135).

§ 135 zup. se glasi:

„(1) Izvrševaje pravico nadzora, proglasi nadzorno oblastvo za nično odločbo, zoper katero ni pravnega sredstva:

1. če jo je izdalo oblastvo, ki za dotični predmet ni stvarno pristojno, ali jo je izdal organ, ki v nobenem primeru ni mogel biti upravičen izdati tak akt;

2. če utegne povzročiti s svojo izvršbo zločinstvo ali pregrešek;

3. če vsebuje pregrešek, ki povzroča ničnost po kakšni izrečni zakoniti določbi.

(2) Posamezna ministrstva smejo ob pričujočih pogojih proglasiti za nične tudi lastne pravnomočne odločbe.

(3) Odločba, izdana po tem paragrafu kakor tudi po §§ 133 in 134, velja glede pravnih sredstev za nov predmet.“

Kar se tiče § 135, št. 1, v našem slovstvu¹ v glavnem² ni spornih vprašanj; tudi upravni praksi ta določba doslej ni

* Po predavanju v društvu „Pravniku“ dne 28. februarja 1940.

¹ Prim. Krbek, Zakon o opštem upravnem postopku, Zagreb 1931, 180; Goršič, Komentar Zakona o opštem upravnem postopku, Beograd 1931, 257/58; Stefanović, Komentar Zakona o opštem upravnem postopku, Beograd 1935, 327/28; Kostić, Administrativno pravo Kraljevine Jugoslavije, II. knjiga, Beograd 1936, 247/48; Steska, Upravni postopek, Ljubljana 1936, 89/90.

² Kot organe, ki v nobenem primeru niso upravičeni, izdati kak upravni akt, navajajo komentatorji zup. služitelje, nekateri (Krbek, o. c. 180) tudi zvaničnike, Goršič (o. c. 237) pa tudi pripravnike.

delala težav. § 155, št. 2 vsebuje sicer razne nejasnosti,³ ki pa so bile doslej brez praktičnega pomena, ker upravno-sodna praksa dosedaj še ni zabeležila uporabe tega predpisa.⁴ Dokaj drugače pa je s § 155, št. 3. Interpretacija te zakonske določbe po državnem svetu je močno in trajno vplivala na upravno prakso in vpliva nanjo še danes ter je po besedah prof. Kostića načelo pravnomočnosti upravnih aktov v temelju pretresla.⁵ Prav ta izredni pomen, ki ga ima interpretacija za upravno prakso, upravičuje njeno nadrobno analizo ter preučitev vprašanj, ki so z njo v zvezi.⁶

Določba § 155, št. 3 zup., da proglasi nadzorno oblastvo za nično upravno odločbo, zoper katero ni pravnega sredstva, če vsebuje pogrešek, ki povzroča ničnost po kakšni izrečni zakonski določbi, v upravni zakonodaji ni nova, saj je povzeta po § 68, odst. 4, lit. d. avstrijskega zakona o občem upravnem postopku (Allgemeines Verwaltungsverfahrensgesetz — AVG) z dne 21. julija 1925.⁷ Splošno se je razumel § 155, št. 3 našega zup. tako, da se mora upravna odločba kljub pravnomočnosti proglasiti za nično, če vsebuje takšne napake ali pomanjkljivosti, glede katerih določa kak konkreten zakonski predpis izrečno, da imajo za posledico ničnost. Pravilno poudarjajo razni jugoslovanski avtorji, da je v naši upravni zakonodaji le malo takih predpisov, ki izrečno statuirajo ničnost, da pa

³ Gl. Kostić, o. c. 248 do 251.

⁴ Kostić, o. c. 248.

⁵ O. c. 252.

⁶ Doslej sta obravnavala to snov prof. Laza Kostić (o. c. 251 do 253) in v najnovejšem času sekretar državnega sveta Ljubomir Jevtić (Službeni glasnik Ministarstva unutrašnjih poslova z dne 1. jan. 1940, šte. 1, str. 44 do 47); ali prof. Kostić, ki je dal II. knjigo svojega učbenika v tisk konec decembra 1935, je obdelal samo prvo fazo razvoja, ki je karakterizirana po odločbi obče seje državnega sveta šte. 30253/32 iz leta 1932, drugi pisec pa je podal v glavnem le historiat vprašanja, ne da bi zavzel kritičnega stališča k stvari sami. Na kratko sta se dotaknila tega vprašanja tudi Šteska (o. c. 90) in Radovanović (Arhiv za pravne i društvene nauke 1940, št. 3, 235 sl.).

⁷ Prim. Jurkovič, Ničen upravni akt, Zbornik znanstvenih razprav, Ljubljana 1938, 249 in Herrnritt, Das Verwaltungsverfahren, Wien 1932, 118 in 121. Navedena avstrijska zakonska določba se glasi: „Ausserdem können (naš § 155 zup. ima velelniško obliko) Bescheide von Amts wegen in Ausübung des Aufsichtsrechtes von der sachlich in Betracht kommenden Oberbehörde als nichtig erklärt werden, wenn der Bescheid d) an einem durch gesetzliche Vorschrift ausdrücklich mit Nichtigkeit bedrohten Fehler leidet“. Herrnritt pripominja (o. c. 118), da bi se moral ta pasus pravilneje glasiti: „wenn er wegen eines Fehlers durch gesetzliche Vorschrift ausdrücklich mit Nichtigkeit bedroht ist.“

se morejo vsak čas pojaviti novi taki primeri.⁸ Vsekakor ni povzročila jasna in preprosta zakonska določba § 135, št. 3 zup. pri nas ne v teoriji,⁹ ne v praksi kakršnega koli dvoma,¹⁰ dokler ni dal državni svet z odločbo obče seje z dne 30. septembra 1952, števil. 30253/52, tej določbi tolmačenje, ki je po besedah prof. Kostića razširilo „prvobitno shvačanje ove odredbe do neslučenih granica“.¹¹

Stanje stvari, ki je dovedlo do citirane odločbe obče seje državnega sveta, je naslednje:¹²

Leta 1924 je dal gradbeni minister nekemu inženirju kemije, ki ga je pomotoma smatral za gradbenega inženirja, pooblastilo za izvrševanje javne prakse gradbenega inženirja. Na podlagi tega pooblastila je dal finančni minister leto pozneje isti osebi dovoljenje za izvrševanje civilne geometrske prakse. Ko je gradbeni minister naknadno ugotovil, da dotična oseba ni dovršila študijev gradbenega inženirja, je proglasil novembra 1931, ko je bil že v veljavi zup., na osnovi § 135, odst. 1, št. 3, tega zakona izdano pooblastilo za izvrševanje javne prakse gradbenega inženirja za nično; isto je storil kmalu nato tudi finančni minister glede dovoljenja za izvrševanje civilne geometrske prakse.

Zoper obe odločbi je vložil prizadeti inženir tožbo na državni svet, ki je reševal tožbi po razdelitvi dela v dveh različnih oddelkih. Ker oddelka glede pravilnosti uporabe § 135, št. 3 nista bila istega naziranja, sta predložila vprašanje v smislu čl. 4 zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih v zvezi s §§ 12 in 15 zakona o poslovnem redu pri državnem svetu in upravnih sodiščih obči seji državnega sveta, ki je sklenila dne 30. septembra 1952 pod števil. 30253/52 naslednjo odločbo o razumevanju § 135, št. 3 zup.:

⁸ Jurkovič, o. c. 245, Kostić, o. c. 251, Krbek, o. c. 180. Več takih predpisov je zlasti v novejši avstrijski zakonodaji, v kateri se je, kakor pravi Herrnritt (o. c. 120), njih število vsekakor pod vplivom § 68, odst. 4, lit. d, AVG. povečalo; ustrezne citate gl. Herrnritt, o. c. 118, op. 17.

⁹ Vsaj ne v komentarjih zup., ki so izšli pred letom 1952 (Krbek in Goršič).

¹⁰ Drugače v Avstriji, kjer § 68, odst. 4, AVG. (gori op. 7) nima imperativne oblike. Gl. Herrnritt, o. c. 118/119.

¹¹ O. c. 251.

¹² Povzeto iz odločb obče seje državnega sveta z dne 30. septembra 1952, števil. 30253/52 („Službene Novine Kraljevine Jugoslavije“ z dne 8. novembra 1952, števil. 260/XCIX/698, popravek Sl. N. z dne 21. novembra 1952, števil. 271/CIII/731) in z dne 27. in 28. novembra 1955, števil. 32633/55 (Sl. N. z dne 14. februarja 1956, števil. 35/VI/71).

„Št. 3 § 135 zakona o občem upravnem postopku se uporabi, če se dá komu pravica ali pooblastitev v domnevi, da so izpolnjeni vsi pogoji, ki se izrečno zahtevajo za pridobitev te pravice ali pooblastitve, pa se naknadno ugotovi, da teh po zakonu določenih pogojev ni. Ta nedostatek izrečno predpisanih pogojev je treba smatrati za pogrešek, ki povzroča ničnost po tej zakonski določbi.“

Odločba pravi v razlogih (v srbskem izvorniku):

„Po § 135 tač. 3 pom. zakona nadzorna vlast, u vršenju prava nadzora oglašice ništavom odluku protivu koje nema pravnog leka, kad ona sadrži grešku koja prouzrokuje ništavost po nekoj izrečnoj zakonskoj odredbi. Greška koja je učinjena pri donošenju odnosne odluke, treba da je takva, da ona po samom zakonu prouzrokuje ništavost odluke. Ne traži se dakle, da se u samom zakonu propisuje da je odluka u takvom slučaju ništavna, već da ona prouzrokuje tu ništavost t. j. dovoljno je da odluka nema bitnog elementa koji odnosni zakon traži i na kome se ona po zakonu ima da osniva pa da se ona može oglasiti ništavnom. Drugim rečima, kad stranka na osnovu te odluke stiče kakvo pravo ili ovlašćenje, za koje je potrebno po zakonu da ispuni neke uslove, bez kojih se to pravo ili ovlašćenje inače po tome zakonu ne može dati, pa se docnije utvrdi da ti uslovi nisu ispunjeni a odlukom je to pravo ili ovlašćenje dato, onda je to greška koja po tome zakonu prouzrokuje odnosno stvara uslove za ništavost te odluke. Tako n. pr. kad se po čl. 2 privremene uredbe o ovlašćenim inženjerima traži da stranka ima diplomu o svršenim naukama iz struke za koju traži ovlašćenje, i to joj se ovlašćenje izda pod pretpostavkom da tu diplomu ima, pa se docnije utvrdi da tu diplomu nema, onda ta odluka sadrži nedostatak prema čl. 2 pom. uredbe, koji se ima smatrati kao greška iz tač. 3 § 135 Z. U. P. za ništavost te odluke pa ovaj propis daje i ovlašćenje nadzornoj vlasti odnosno Ministarstvu da takvu odluku oglašice ništavom.“

Pravilno izvaja prof. Kostić, da se št. 3 § 135 zup. ne more dati tak pomen, kakor je to storil državni svet. Po navedeni zakonski določbi se more po prof. Kostiću proglasiti za ničen samo oni upravni akt, ki je ničen že po izrečnem zakonskem predpisu; v smislu cit. odločbe obče

seje državnega sveta pa bi bil skoro vsak nepravilni upravni akt hkrati tudi ničen.¹³

Isti avtor meni, da je prišlo do navedenega tolmačenja na ta način, da je državni svet „ničnost iz § 135 vsaj do gotove meje identificiral z izrazi razveljavljenja („ništenja“) po zakonu o državnem svetu in upravnih sodiščih. Navajeni, lahko operirati z izrazom razveljavljenje („ništenje“), niso obračali pozornosti na ogromno razliko, ki je med njihovim razveljavljenjem („ništenjem“) (kasiranjem) in med proglašenjem akta za ničnega (nulifikacijo) s strani upravnega oblastva samega.“¹⁴

Dasi je Kostićeva razlaga zaradi svoje preprostosti dokaj prepričevalna, domnevamo vendar, da je treba iskati razloge za navedeno tolmačenje § 135, št. 5 zup. drugod. Preden pa nadaljujemo preiskavo v tej smeri, se zaradi popolnosti kratko vprašajmo, ali sta imeli ministrstvi morda kako drugo zakonsko možnost, da razveljavita oziroma proglasita izdani pooblastili za nični.

Začasna uredba o pooblaščenih inženirjih ter predpisi, ki se nanašajo na civilne geometre, niso dali možnosti odvzema pravnomočno podeljenih pooblastil za izvrševanje javne prakse tudi ne v primeru naknadne ugotovitve, da ob podelitvi predpisani pogoji niso bili izpolnjeni. Izmed predpisov zup. pa, ki dovoljujejo razveljavljenje pravnomočnih upravnih aktov, določbe §§ 124 do 127 ter 133 tega zakona (postavitev v prejšnji stan ter razveljavljenje s pristankom stranke) v tem primeru vobče niso prihajale v poštev; prav tako tudi ne določbe glede obnove postopanja (§§ 128 do 132), ker je medtem že potekel petletni rok iz § 129 zup., odkar sta bili pooblastili izdani.¹⁵ Možen pa je bil njih odvzem po § 134 zup. radi zaščite javnih interesov, ki so bili ogroženi;¹⁶ taka rešitev pa ministrstvom razumljivo ni mogla biti po godu, saj bi bilo treba priza-

¹³ O. c. 253. — Stališče državnega sveta odobrava Radovanović, o. c. 254.

¹⁴ O. c. 252.

¹⁵ To je Kostić očitno prezrl (prim. o. c. 253). V pričujočem primeru bi bila zaradi poteka petletnega roka obnova možna samo, če bi se bil dal uveljaviti kak obnovitveni razlog iz § 128, odst. 1, št. 1 ali 2 zup., kar pa iz objavljenih odločb obče seje državnega sveta ni razvidno.

¹⁶ Po m. m. je bila to (če izvememo obnovitvene razloge po § 128, odst. 1, št. 1 in 2) edina možnost pravilnega razveljavljenja izdanih pooblastil (prim. Herrritt, Grundlehren des Verwaltungsrechtes, Tübingen 1921, 462). Pravna praksa take rešitve sicer ne bo smatrala za zadovoljivo, ali pri naši preiskavi ne gre za to, da se najde rešitev, ki

detemu inženirju povrniti škodo, ki bi nastala z odvzemom. Kar se končno tiče uporabe § 135 zup., se navedeni ministrstvi nista mogli poslužiti niti prve, niti druge številke, ker svojčas izstavljeni pooblastili nista bili izdani od nepristojnih oblastev ali organov (št. 1) niti nista utegnili povzročiti s svojo izvršbo zločinstvo ali pregrešek (št. 2). Preostala je tedaj v okviru zup. samo še 3. številka § 135, na katero sta ministrstvi dejanski oprli osporjeni odločbi.

Kakor že gori omenjeno, sta bila oddelka državnega sveta, katerima sta bili dodeljeni tožbi zoper navedeni odločbi, glede pravilnosti uporabe § 135, št. 3 v osporjenih odločbah nasprotnega naziranja, nakar je prišlo do že navedene odločbe občne seje državnega sveta z dne 30. septembra 1952, številka 30255/52 o razumevanju večkrat navedene zakonske določbe.

Če preidemo sedaj na to odločbo samo, moramo ugotoviti, da nima v zakonskem besedilu nikake opore. Zakon določa preprosto, da proglasi nadzorno oblastvo za nično pravnomočno upravno odločbo, če vsebuje pogrešek, ki povzroča ničnost po kakšni izrečni zakonski določbi. Zakon ostaja s tem sam sebi zvest, saj predpisuje le, da je treba še formalno proglasiti za nično odločbo, ki je bila nična že pri izdaji, ker je že tedaj vsebovala pogrešek, glede katerega določa kak konkreten zakonski predpis izrečno, da ima za posledico ničnost zadevne odločbe. Poudarek leži na besedah „ničnost po kakšni izrečni zakonski odločbi“. Te besede so nedvoumne in ne dopuščajo nobene druge kot besedno razlago.

Kaj pa pravi odločba občne seje državnega sveta? Po dispozitivu te odločbe je „treba smatrati... nedostatek izrečno predpisanih pogojev¹⁷ za pogrešek, ki povzroča ničnost“ po ustrezni zakonski določbi. Po tej odločbi za uporabo § 135, št. 3 torej ni treba, da vsebuje upravna odločba pogrešek, ki povzroča „ničnost po kakšni izrečni zakonski določbi“, marveč zadostuje, da se je izdala odločba ob nedostajanju „izrečno predpisanih pogojev“, kar je „treba smatrati za pogrešek, ki povzroča ničnost po tej (t. j. po kaki konkretni) zakonski določbi“. Dočim odreja zakon: Kot nična naj se proglasi odločba, ki hira na pogrešku, ki je ničnostni razlog po kakšni izrečni zakonski določbi, razlaga državni svet: Kot nično je treba

ustreza „potrebam prakse“, marveč edinole za to, da se presoja vprašanje z vidika pravne vede, kateri gre nasproti pravni praksi vsekakor večja avtoriteta (prim. Merkl, Die Lehre von der Rechtskraft, Leipzig und Wien 1925, 248 sl., 285 sl.).

smatrati odločbo, ki se je izdala navzlic temu, da niso bili izpolnjeni vsi pogoji, ki jih kak zakon za izdajo te odločbe izrečno predpisuje. Dočim omejuje zakon proglasitev ničnosti odločb na one v naši upravni zakonodaji izredno redke primere, ki so v kakem določenem zakonskem predpisu izrečno označeni kot razlogi ničnosti, smatra državni svet kot nično in tedaj po § 135, št. 3 zup. uničljivo tudi vsako odločbo, s katero se daje komu pravica ali pooblastitev, ne da bi bili izpolnjeni vsi pogoji, ki jih kak zakon „izrečno“ predpisuje za podelitev te pravice. S tem pa bi bil, kakor že gori omenjeno, skoro vsak nepravilni upravni akt hkrati tudi ničn. Razlika med zakonom in njegovim tolmačenjem po državnem svetu je torej tolikšna, da v onih primerih, kjer gre državni svet preko besedne razlage, vobče več ne moremo govoriti o kakem „tolmačenju“ ali „razlagi“ zakona, marveč o suponiranju tej zakonski določbi popolnoma tujega smisla, ki ruši ves sistem pravnomočnosti upravnih aktov po zakonu o občem upravnem postopku z vsemi posledicami, ki iz tega izvirajo. Saj je po tem tolmačenju marsikak pogrešen upravni akt, čigar napake ali pomanjkljivosti bi se dale odpraviti z obnovo postopka ali po predpisih §§ 133 oziroma 134 zup., oziroma ki se sanirajo s pravnomočnostjo¹⁸ zadevnega akta, ničn in ga je treba zaradi tega v skladu z odločbo obče seje državnega sveta po § 135, št. 3 zup., ne da bi bilo kake časovne omejitve, še formalno proglasiti za ničnega t. j. po mnenju mnogih avtorjev — za od vsega pričetka neobstoječega in neučinkovitega.

Pri utemeljitvi odločbe obče seje smo videli, da državni svet uvodoma pravilno ugotavlja, da je treba postopati po § 135, št. 3 zup., če vsebuje upravna odločba pogrešek, ki povzroča ničnost po kakšni izrečni zakonski določbi ter da mora biti pogrešek, ki se je storil pri izdajanju zadevne odločbe, takšen, da povzroča po samem zakonu ničnost te odločbe. Doglej bi bilo vse v redu. Sklepu pa, da se „torej“¹⁹ ne zahteva, da določa sam zakon, da je odločba v takem primeru nična, marveč da ona povzroča to ničnost“, ne moremo več slediti, saj določa zakon ravno nasprotno z neizprosno jasnostjo, da se morejo samo one upravne odločbe proglasiti za nične, ki vsebujejo pogre-

¹⁷ Podčrtal jaz.

¹⁸ Merkl ne govori pri pogrešnih upravnih aktih o „pravnomočnosti“, ki odpravlja te napake, marveč uvaja nov izraz „Fehlerkalkül“, t. j. določba pozitivnega prava, ki dovoljuje, da se taki akti kljub pomanjkljivosti priznajo kot pravo. (o. c. 275 sl., zlasti 295).

šek, ki povzroča ničnost po kakšni izrečni zakonski določbi. Ni torej ničnosti brez izrečne zakonske določbe o ničnosti. Nadaljnji sklep, da „zadostuje (sc. za ničnost), da nima odločba bistvenega elementa“,¹⁹ ki ga zahteva zadevni zakon „i na kome se ona po zakonu ima da osniva pa da se ona može oglašiti ništavnom“, temelji na prejšnjem in je prav tako v nasprotju z zakonom. Ta formulacija naj bi očitvidno tvorila bazo za končno ugotovitev, da je podelitev kake pooblastitve ali pravice brez izpolnitve pogojev, predpisanih z zakonom, pogrešek, ki povzroča oziroma ustvarja po tem zakonu pogoje za ničnost te odločbe.

Pri odločbi obče seje oziroma pri njeni utemeljitvi pade poleg vsega že navedenega troje v oči: Prvič, da se v dispozitivu ter v bistvenem delu utemeljitve ne upošteva določba § 135, št. 3, da se more proglasiti za nično samo upravna odločba, ki trpi na pogrešku, ki povzroča ničnost po kakšni izrečni zakonski določbi. Ker mala, a nad vse važna in bistvena beseda „izrečni“ državnemu svetu očitvidno ne sodi v račun, jo na ustreznih mestih kratko in malo izpušča, zato pa, nekako kot „nadomestilo“, stavlja v izreku samem pred „predpisane pogoje“. Drugič, da govori utemeljitev o „bistvenih elementih“, ki jih kak zakon zahteva in brez katerih da naj bi bila odločba nična, dočim o kakih „bistvenih elementih“ (t. j. pogojih) v besedilu § 135, št. 3 ni najti sledu. O „bistvenih“ elementih (beri: pogojih) je govor tudi samo v utemeljitvi, dočim je beseda „bistven“ v samem izreku odločbe obče seje kot očitvidno nebistvena odpadla.²⁰ Tretjič, da je skušal državni svet priti do cilja s (sicer pogrešno) skleпно operacijo, izhajajoč iz besedila § 135, št. 3, in ne z argumentom „javnih interesov“. To poslednje je edino, kar mu je treba šteti v dobro, kajti „javni interes“ je zelo nedoločen pojem²¹ ter se mnogokrat krije z interesom poedinca;²² razen tega si javni interesi pogosto med seboj nasprotujejo in se celo uničijo.²³ Ta argument bi torej državnemu svetu pač ne

¹⁹ Podčrtal jaz.

²⁰ Prim. Kostić, o. c. 252, ki pristavlja, da je sicer težko potegniti mejo med bistvenimi in nebistvenimi pogoji, ker ni za to pravnega kriterija.

²¹ Jurkovič, Javni interes, Zbornik znanstvenih razprav, Ljubljana 1933, 90.

²² Isti, Javni interes, 91 in Ničen upravni akt, 245.

²³ Körner, Zur Frage des öffentlichen Interesses, Zeitschrift für Verwaltung, Wien 1921, 7. Heft (cit. Merkl, o. c. 157).

mogel služiti in je zato treba pozdraviti, da se ga ni poslužil. —

Dejstvo tako očitno pravno pogrešne in prisiljene razlage naše zakonske določbe daje slutiti, da tiči za stvarjo kaj več kakor samo pogrešna zamenjava pojmov „razveljavljenje“ („ništenje“) po zakonu o državnem svetu in upravnih sodiščih in „proglašanje akta za ničnega“ po zup.²⁴ Dopustna je domneva, da tiči za gornjim tolmačenjem globlji razlog, t. j. določen namen. Če to drži, je bil namen verjetno ta, da se korigira zakon, točneje povedano, da se izpolni z „ustrezajočo“ razlago § 135, št. 3 zup. ona praznina v zakonu, na katero je državni svet naletel pri presoji opisanega konkretnega primera. Ni dvoma, da bi bil moral državni svet napadeni dve ministrski odločbi razveljaviti zaradi nezakonitosti, ker sta se opirali na § 135, št. 3 zup., ne da bi bili dani pogoji za uporabo te zakonske določbe. Taka solucija, ki bi nekako sankcionirala pogrešek, storjen s podelitvijo pooblastil, pa državni svet očitvidno ni mogla zadovoljiti. Če se je hotel izogniti „očitku“, da ni napravil kot vrhovna instanca konec nepovoljnemu stanju, da izvaja nekvalificirana oseba javno prakso, je moral nekaj ukreniti, da se zadosti „pravnemu čutu“. To je skušal doseči, menda zavedajoč se svoje „pravo ustvarjalne funkcije“, z gori opisano izumetničeno razlago § 135, št. 3 zup., ki je obvezna za vse oddelke državnega sveta in ki je tvorila osnovo za zavrnitev obeh inženirjevih tožb.

Ne trdimo, da ustreza gornji poskus razlage, kako je prišlo do večkrat navedene odločbe obče seje državnega sveta, resničnim dejstvom, in ne izključujemo možnosti, da je prišel državni svet do svojega zaključka po drugi poti in iz drugih motivov, kakor smo jih mi navedli. Ali to ni bistveno. Odločilna sta le izrek in utemeljitev odločbe obče seje kot taka in dejstvo, da nimata v § 135, št. 3 nobene opore, da potvarjata smisel te zakonske določbe in da rušita ves sistem pravnomočnosti upravnih aktov, kakor je uzakonjen v zakonu o občem upravnem postopku. S to odločbo obče seje se je državni svet vrnil v čase, ko snov sedanjega § 135, št. 3 zup. pri nas in v Avstriji še ni bila zakonsko urejena in ko je Herrnritt še učil,²⁵ da je treba pravo ustvarjalne odločbe, ki so bile izdane ob nedostajanju predpisanih pogojev, smatrati kot pravno neučinkujoče ter da jih mora oblastvo, čim zazna za pogrešek, po službeni dolžnosti razveljaviti, in sicer (kakor razume na-

²⁴ Gl. op. 14.

²⁵ Grundlehren des Verwaltungsrechtes, 465.

vedenega avtorja Merkl),²⁶ tudi tedaj, če razveljavljenje „ni izrečno predvideno v kaki zakonski določbi.“²⁷ Tega Herrnrittovega naziranja seveda ne najdemo več v njegovi knjigi „Das Verwaltungsverfahren“ iz leta 1932., ki je izšla po uveljavljenju avstrijskega in našega zakona o občem upravnem postopku in v kateri obravnava poleg avstrijskega § 68/4, lit. d, AVG. tudi naš po tej zakonski določbi povzeti § 155, št. 3 zup.²⁸

Državni svet pa ni segel s svojim tolmačenjem samo nazaj v čase, ko obravnavana snov še ni bila urejena v pozitivni zakonodaji, marveč sega na drugi strani tudi v bodočnost, če je naša domneva točna, da vsebine odločbe obče seje ni pripisovati pomotni rabi pravnih pojmov, marveč namenu, da se zakon dopolni oziroma da se odstranijo obstoječe vrzeli. Poslednje moramo smatrati v danem primeru kot legislativnopolitični postulat, s katerim je prešel državni svet od presoje de lege lata na presojo de lege ferenda, od področja sojenja na področje pravne politike, ki ne spada v njegovo pristojnost. In tako moremo v sedanjem stanju preiskave ugotoviti, da ustreza odločba obče seje pač naziranju pravnih piscev iz dobe pred uveljavljenjem zup. in morda tudi bodočim spremembam tega zakona, samo ne — sedanjemu zakonskemu stanju.

*

Povsem prirodno je, da so se upravna oblastva kaj rada in v izdatni meri posluževala navedene odločbe obče seje državnega sveta, ki jim je nudila dobrodošlo osnovo, da so mogla brez težav in neprijetnih zakonskih omejitev proglašati za nične pravnomočne upravne odločbe, s katerimi so bile podeljene pravice ali pooblastitve, ne da bi bili izpolnjeni z zakonom predpisani pogoji. Zaradi navedene odločbe obče seje je lahko odpadla obnova postopanja, ki je možna samo ob določenih pogojih in — izvzemši primerne iz § 128, odst. 1, št. 1 in 2 zup. — samo v gotovem roku; dalje ni bil več potreben pristanek strank

²⁶ O. c. 57.

²⁷ Razliko v naziranjih vidimo prav plastično, če jo primerjamo ob Kostičevi razdelitvi nepravilnih upravnih aktov (o. c. 238 sl.). Kostič loči 1. „neuredne“ akte (pomote v pisanju ali računanju), 2. izpodbojne, 3. nične, 4. neobstoječe (navidezne) akte. Merkl (o. c. 57) je videl do izdaje avstrijskega AVG. v upravnih odločbi, s katero se je podelila pravica, ne da bi bili izpolnjeni predpisani pogoji, neobstoječi (navidezni) akt (Scheinverfügung); državni svet vidi v taki odločbi ničnen, mi pa (do pravnomočnosti) izpodbojni akt.

²⁸ Str. 118 sl.; prim. pa tudi 120, op. ²⁰.

v smislu § 135 zup. in tudi postopek po § 134 v zaščito javnih interesov, ki zavezuje oblastvo do povračila škode za odvzete pravice, je lahko odpadel. Skratka, tolmačenje § 135, št. 3 zup. po državnem svetu je postalo za upravna oblastva neko generalno sredstvo, s katerim so mogla v naznačenih primerih časovno neomejeno mimo ustreznih predpisov zup. ukinjati pravnomočne upravne odločbe.²⁹

Ta praksa upravnih oblastev je, kakor izvaja Jevtić,³⁰ izzvala reakcijo v praksi državnega sveta. Dne 27. in 28. novembra 1935, torej dobra tri leta po izdaji odločbe obče seje z dne 30. septembra 1932, št. 30255/32, se je zbral državni svet na pobudo dveh njegovih oddelkov, ki si nista bila edina, kako je treba razumeti navedeno odločbo obče seje, ponovno v občji seji ter je znova pretresel vprašanje uporabe § 135, št. 3 zup.

V tej seji je državni svet ugotovil, da „iz obeležja napak, predvidenih v prvih dveh številkah (sc. § 135) jasno izhaja, da določba št. 3 § 135 niti sama po sebi, niti po tolmačenju v prej navedeni odločbi obče seje državnega sveta nima v mislih nezakonnosti ali pravnih pogreškov v navadnem smislu,³¹ da bi dala upravnemu oblastvu tako široko pooblastilo, da more svoje pravnomočne odločbe razveljavljati časovno neomejeno kot nične z vsemi posledicami, ki jih ima ta ukrep. Nasprotno. Iz prirode onih nepravilnosti, ki jih zakon izrečno predvideva kot ničnostne razloge ali onih, ki sicer niso izrečno predpisane, a ni dvoma, da zakon z ozirom na splošna načela o osnovah ničnosti nanje misli, dalje tudi iz posledic tega ukrepa, se sklepa, da more vprašanje ničnosti prihajati po zakonu v poštev samo pri onih odločbah, ki vsebujejo posebno hude kršitve pravnega reda, torej kvalificirane nezakonnosti. Razmišljanje o tem, kake napake utegnejo biti ničnostni razlog, pa dovede do naštevanja elementov ničnosti same. Ker pa so vprašanja iz te materije sporna, bi bila za tako naštevanje potrebna osnova v besedilu zakona. Ker je pa ni, se s takimi metodami ne bi moglo priti do praktično sprejemljivega tolmačenja navedene zakonske določbe. Zaradi tega je smotrnejša metoda eliminiranja primerov, v katerih se št. 3 § 135 ne more uporabiti.“

V nadaljnjih izvajanjih obravnava državni svet „po metodi eliminiranja“ poedine primere, v katerih uporaba

²⁹ Prim. Jevtić, o. c. 45.

³⁰ Ibid.

³¹ Podčrtal jaz.

§ 135, št. 3 ni dopustna, ugotavlja, da je ničnost „povsem izjemen ukrep, ki se more zaradi tega uporabljati v povsem izjemnih primerih“, ker bi sicer trpela pravna varnost, „kar v nobenem pogledu ne more biti rezultat uporabe zakona“ ter prihaja do naslednjega zaključka:

„Odločbe upravnega oblastva, izdane v izvrševanju rzsodb državnega sveta, se ne morejo izrekati za nične po številki 3 § 135 zakona o občem upravnem postopku; prav tako ne morejo biti razlogi, določeni za obnovo postopka, kakor tudi nepravilno tolmačenje zakonskih norm podstava za uporabo številke 3 § 135 tega zakona.“³²

Ta odločba je v svoji negativni obliki brez dvoma pravilna in omejuje znatno tolmačenje odločbe občse seje iz leta 1952, s tem pa tudi upravno prakso glede uporabe § 135, št. 3, ki se je na osnovi tega tolmačenja razpasla. Premalo točna pa je utemeljitev, ki uporablja izraze „pravni pogrški v navadnem smislu“, „posebno hude kršitve pravnega reda“ in „kvalificirane nezakonitosti“,³³ ker ni zanje pravnega kriterija, niti ne vemo, kakšni ničnostni razlogi so to, „ki sicer niso izrečno predpisani, a ni dvoma, da zakon z ozirom na splošna načela o osnovah ničnosti nanje misli“. Tudi „razmišljanje o tem, kake napake utegnejo biti ničnostni razlog“, kar da „doveđe do naštevanja elementov ničnosti same“ ter ugotovitev, da bi bila zaradi spornih vprašanj v tej snovi „za tako naštevanje potrebna osnova v besedilu zakona“ nas ne doveđe bliže do cilja, če nočemo upoštevati jasno zakonsko besedilo, da je proglasiti za nično samo to, kar zakon sam izrečno označuje kot nično. Ali kljub vsemu temu je treba ponovno poudariti, da pomeni odločba občse seje iz leta 1955 nasproti njeni prednici iz leta 1952 velik napredek, ker izključuje od uporabe § 135, št. 3 nekaj zelo važnih primerov, glede katerih za nas sicer od vsega pričetka ni moglo biti dvoma, da se ne dajo podvajati pod navedeno zakonsko določbo. —

V tej zvezi je treba še rešiti načelno vprašanje, ali velja odločba občse seje iz leta 1955 poleg odločbe občse seje iz leta 1952 ali pa je nadomestila poslednjo v celoti,

³² Odločba občse seje državnega sveta z dne 27. in 28. novembra 1955, štey. 32633/55, objavljena v celoti v „Službenih Novinah Kraljevine Jugoslavije“ z dne 14. februarja 1956, štey. 55/VI/71.

³³ Prim. tudi Jevtić, o. c. 47.

tako da bi bilo smatrati odločbo občę seje iz leta 1932 za razveljavljeno. Za poslednjo domnevo govori § 15 zakona o poslovnem redu pri državnem svetu in upravnih sodiščih, po katerem so na predpisani način vpisane odločbe občę seje obvezne za vse oddelke državnega sveta vse do tlej, dokler se ne predruęačijo v (novi) občę seji. Ne more biti dvoma, da je odločba občę seje iz leta 1935 „predruęačenje“ odločbe iz leta 1932, saj daje bistveno ožje tolmačenje uporabe § 135, št. 3 zup. kot prva. Jevtić pravi, da se vidi iz sedanje prakse državnega sveta bolj, kdaj se ne more uporabiti § 135, št. 3 ter da je ostalo odprto vprašanje, kdaj se more uporabiti navedena zakonska določba oziroma kakšen mora biti pogręšek, vsebovan v pravnomoćni odločbi, da ima za posledico ničnost te odločbe. Je to predvsem pogręšek, ki ga predvideva kak izrečen zakonski predpis kot vzrok ničnosti pravnomoćne odločbe: po zadnji odločbi občę seje in po praksi državnega sveta pa je tudi „huda prekršitev pravnega reda“ ali „kvalificirana nezakornost“ zenačena s pogręškom, izrečno predvidenim v zakonu in priznana kot vzrok ničnosti iz št. 3 § 135.³⁴ Iz Jevtićevih izvajanj se da sklepati, da smatra odločbo občę seje iz leta 1932 za razveljavljeno. Tak rezultat, ki bi bil v skladu s § 15 zakona o poslovnem redu pri državnem svetu in upravnih sodiščih, bi tudi nas zadovoljil, saj bi bil tedaj odstranjen kamen spodtike, kajti z odločbo občę seje iz leta 1935 v načelu tudi mi soglašamo. V resnici pa je stvar drugačna. Pri pozivu na pravne predpise, ki so osnova za izrek odločbe občę seje iz leta 1935, se sklicuje ta odločba izrečno tudi na odločbo občę seje iz leta 1932 v obliki, iz katere se da sklepati, da jo pušča v veljavi;³⁵ pa tudi pri sojenju v konkretnih sporih uporablja državni svet tolmačenje občę seje iz leta 1932 poleg tolmačenja odločbe občę seje iz leta 1935.³⁶ Iz tega izhaja torej, da smatra državni svet odločbo občę seje iz leta 1932 še za veljavno; v gotovih primerih pa, ki jih je imela odločba občę seje iz leta 1935 pred očmi, ukinja ta odločba za analogne primere uporabo odločbe iz leta 1932 in se sama postavlja na njeno mesto.

*

³⁴ Jevtić, o. c. 47.

³⁵ Žadevni pasus se glasi: „... a imajući u vidu rešenje Opšte sednice Državnog saveta od 30 septembra 1932 g. br. 30253/32...“ — Tudi Radovanović (o. c. 235) vidi v obeh odločbah občę seje drž. sveta celoto.

³⁶ Med objavljenimi sodbami državnega sveta gl. n. pr. sodbo z dne 4. oktobra 1937, šte. 18241 („Službeni glasnik Ministarstva unutrašnjih poslova“ z dne 1. maja 1938, šte. 5, str. 201/202).

Ko smo na ta način obravnavali upravno prakso glede večkrat navedene zakonske določbe, je potrebno, da preiščemo tudi še vprašanje pravne narave akta o proglasitvi ničnosti upravne odločbe. Naši³⁷ kakor tudi tuji, zlasti nemški³⁸ upravni pisci so skoro brez izjeme naziranj, da je proglasitev ničnosti upravne odločbe deklarativen akt, ki učinkuje za nazaj (*ex tunc*), t. j. od trenutka izdaje nične odločbe. Vprašanje, ali je nična odločba veljavna, dokler se ne proglasi za nično, za naše pravo ni sporno. Prof. Jurkovič,^{39a} Kostić,^{39b} Krbek^{39c} in Steska^{39d} odgovarjajo nanj pritrdilno. Strogo teoretično, pristavlja prof. Krbek, bi bilo sicer smatrati nično odločbo samo kot „navidezno odločbo“, toda iz praktičnih razlogov je „tudi pri ničnih odločbah potrebno, da jih proglasi za nične oblastvo samo, dokler pa tega ne stori, morajo stranke praviloma in v mejah potrebe upoštevati take odločbe. To je tudi stališče odst. 1 (sc. § 135 zup.), ki izrečno odreja, da oblastva proglašajo odločbe za nične“.⁴⁰ Herrnritt označuje take odločbe kot „Scheinakt“,⁴¹ Merkl pa kot „Scheinverfügung“,⁴² in to v nasprotju s prof. Kostićem, ki razume z „navideznimi akti“ („prividni akti“) t. zv. „neobstoječe akte“, ki „imajo samo videz upravnih aktov, ali to dejansko niti ne morejo biti“, saj „vobče nimajo nobenega učinka; za njihovo odstranitev iz sveta činjenic ni neobhodno potrebna akcija oblastva“.⁴³ Kot šolski primer „neobstoječega“ („navideznega“) akta navaja Kostić akte oseb, ki so oblast uzurpirale (stotnik iz Köpenicka).⁴⁴ Kostićev „navidezni akt“ torej ni istoveten s Herrnrittovim ali Merklvim navideznim aktom; Kostić našteva nasprotno „nične akte“ kot posebno, od neobstoječih (navideznih) aktov strogo ločeno kategorijo „nepravilnih aktov“.⁴⁵

³⁷ Goršič, o. c. 258/III; Kostić, o. c. 245 in 253; Krbek, o. c. 177; Stefanović, o. c. 327; Steska, o. c. 90; nasprotnega naziranja Jurkovič, Ničen upravni akt, 245.

³⁸ Adamovich, Grundriss des österreichischen Staatsrechts, Wien 1927, 304, op.1; Herrnritt, Grundlehren des Verwaltungsrechtes, 290; isti, Das Verwaltungsverfahren, 118; Jellinek, Verwaltungsrecht, Berlin 1931, 287 in mnogo drugih.

^{39a} O. c. 242; ^{39b} o. c. 259; ^{39c} o. c. 177; ^{39d} o. c. 90.

⁴⁰ O. c. 177.

⁴¹ Grundlehren der Verwaltungsrechtes, 290; isti, Das Verwaltungsverfahren, 118.

⁴² O. c. 57.

⁴³ O. c. 259.

⁴⁴ O. c. 245 in 247. Prim. tudi Jurkovič, Ničen upravni akt, 256 in 240 ter Jellinek, o. c. 262 in 271.

⁴⁵ Prim. gori op.²⁷

Od vprašanja časovno sicer omejene veljavnosti ničnega akta je ločiti vprašanje veljavnosti aktov, izdanih na podlagi takega ničnega akta. Tu med upravnimi pisci ni enotnega naziranja. Dočim so Goršič,^{46a} Kostič,^{46b} Krbek^{46c} in Stefanovič^{46d} mnenja, da ima ničnost določenega upravnega akta za posledico tudi ničnost vseh morebitnih nadaljnjih odločb, izdanih na podlagi nične odločbe, so drugi pisci drugega naziranja. Tako pravi Jurkovič, da interesi poedincev večkrat zahtevajo, da „nični akt ne rodi posledic, ki bi jih bil moral in ki bi bile lahko nedogledne. Če se proglasi, mogoče po letih, nastavitev okrajnega načelnika za nično, je zanj to lahko hud udarec: kakšne posledice pa bi imelo, če bi se proglasili za nične vsi akti, ki jih je za časa svojega službovanja izdal? Če se proglasi za ničnega akt, s katerim je prenesel župan pravico poročanja na občinskega odbornika, je to lahko dokaj brezpomembna stvar: kako pa bi bilo, če bi se proglasile za nične poroke, ki jih je odbornik opravil? In če se proglasi dva dni po podelitvi koncesija za nično, je to lahko za koncesionarja majhen udarec: kako pa je, če se proglasi za nično potem, ko je investiral koncesionar vse svoje imetje v naprave? — Iz tega vidimo: akt se lahko proglasi in se navadno proglasi za ničnega z vsemi posledicami samo, če se dajo kolikor toliko oceniti posledice ničnosti in če posledice ne bi bile pretežke: posledice pa se dajo oceniti samo v primerih, ko gre za ozek krog znanih interesentov ali samo za poedinca.“^{47a}

Steska pravi, da učinkuje izrek ničnosti vobče tudi za nazaj in ne šele za naprej. „Vendar to načelo ne more v polnem obsegu obveljati, ker dotlej, dokler se avtoritativno po pristojnem oblastvu ne izreče, da odloku nedostaja obvezne moči, se je ravnati po ničnem odloku, razna po tem odloku povzročena dejstva se ne dajo več odstraniti ali uničiti in nekatere vrzeli, ki bi nastale ob doslednem izvajanju gornjega načela, bi se sploh ne mogle več naknadno nadomestiti. Po mojem naziranju bo v teh poslednjih primerih izrek ničnosti učinkoval le za naprej.“^{47b}

Razlika v naziranju prve in druge skupine piscev je z ozirom na pravne posledice ogromna. Zakon sam molči v tem pogledu in prepušča razčiščenje teh vprašanj teoriji. Ker pa se bo dala težko doseči communis doctorum opinio, bi bilo prav, da najde tudi ta problem svojo zakonsko ureditev.

*

^{46a} O. c. 258/III; ^{46b} o. c. 253; ^{46c} o. c. 178; ^{46d} o. c. 327.

^{47a} O. c. 253 in 254. Gl. tudi op. ⁵⁶, ^{47b} o. c. 90.

Če motrimo proglasitev ničnosti upravnih aktov de lege ferenda, je treba predvsem omeniti, da je po Herrnrittu za avstrijsko zakonodajo, na katero se naslanja tudi naša, značilno, da štiti z odločbo pridobljene pravice v najširšem obsegu tudi pri stvarni nezakonnosti akta.⁴⁸ To izhaja m. dr. tudi iz določbe § 135, št. 3 zup., kakor jo mi razumemo, po kateri se morejo proglasiti za nične samo oni upravni akti, ki hirajo na kakem pogrésku, ki je ničnostni razlog po kakšni izrečni zakonski določbi. Takih zakonskih določb upravnopravne prirode pa v naši zakonodaji skoroda ni. Odločba občé seje državnega sveta z dne 30. septembra 1932, šte. 50255/32, o razumevanju § 135, št. 3 pomeni torej, kakor že gori razloženo, pravi prevrat v tem pogledu, saj uvaja novo načelo, da se mora objektivni zakonitosti umakniti tudi pridobljena subjektivna pravica, kar je po Herrnrittu⁴⁹ načelo novejšé nemške (rajhovske) zakonodaje, ki je avstrijski in nanjo se naslanjajoči zakonodaji ravno nasprotna. Če bi se torej naš zakonodavec pridružil pravnemu naziranju državnega sveta ter bi s primerno spremembo zakona o občém upravnem postopku sankcioniral to naziranje, ki nasprotuje sedaj besedi, duhu in načelom tega zakona, bi se moral pri tem zavedati, da se priključuje s tem nam v tem pogledu tujemu rajhovskemu sistemu. Vprašanje pa, ali naj se sploh izvede označena sprememba zup. ali ne, se na tem mestu ne more obravnavati, ker spada v pravno politiko in ker je način njegove rešitve tudi v zvezi s svetovnim nazorom.⁵⁰

⁴⁸ Herrnritt pravi (Das Verwaltungsverfahren, 121): „V nasprotju z zakonodajo, ki se je naslonila na avstrijsko in ki je označena s tem, da štiti z odločbo pridobljeno pravico tudi pri stvarni nezakonnosti v najširšem obsegu in dopušča samo izjemoma in iz važnih javnih ozirov, da se umakne pravica javnemu interesu, vidimo v novejši nemški zakonodaji nasprotno stališče. Objektivni zakonitosti se mora umakniti tudi pridobljena subjektivna pravica.“ K temu pripominja Jurkovič (Spremenljivost upravnih aktov, Slov. Pravnik 1938, str. 82), da „je to samo videz. Ker se namreč štiti jo po načelu pridobljenih pravic... prvenstveno pravilno pridobljene pravice, se zdi, kakor bi šlo tu za načelo zakonitosti in ne za načelo pridobljenih pravic. In ker je osnovana materialna pravnomočnost na načelu pravne stalnosti in se s tem posredno štiti jo tudi pridobljene pravice, se zdi, da gre za načelo pridobljenih pravic.“

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Merkl (o. c. 165) pravi: „Symptomatisch für die individualistische Denkweise ist namentlich das Operieren mit dem subjektiven Rechte, symptomatisch für die kollektivistische Denkweise das Operieren mit dem öffentlichen Interesse... Die Dosierung dieser beiden Momente ist kennzeichnend für die Stellung des Theoretikers im Streit der Weltanschauungen... Eine beachtliche Nuancierung der Beur-

Če bi se naš zakonodavec odločil za uzakonitev prakse, ki jo je uvedel državni svet s prej navedeno odločbo občje, bi se pri tem lahko naslonil na razne že obstoječe predpise nemške upravne zakonodaje. Tako se more, če upoštevamo samo novejšo nemško zakonodajo, po § 42/1. lit. a, pruskega policijskoupavnega zakona (Polizeiverwaltungsgesetz) z dne 1. junija 1931, zb. zak. št. 77, odvzeti podeljeno policijsko dovoljenje, „če nasprotuje podelitev veljavnemu pravu.“⁵¹ Po § 141 thürinškega deželnega upavnega reda (Thüringische Landesverwaltungsordnung) z dne 10. junija 1926 velja kot pravilo, da se morejo t. zv. „Verfügungen“ načeloma zopet razveljaviti ali spremeniti.⁵² To je po besedilu § 142/I istega zakona možno tudi brez pristanka stranke s pogojem, „dass sie (sc. die Verfügung) dem zur Zeit ihres Erlasses geltenden Rechte widerspricht“ (št. 3), „dass das Vorhandensein der für die Verfügung massgebenden tatsächlichen Verhältnisse auf Grund unrichtiger oder irreführender Angaben des Beteiligten irrig angenommen worden ist“ (št. 4), „dass sie durch unlautere Mittel veranlasst worden ist“ (št. 5) ali „dass die Gesetze sonstige Gründe für die Zurücknahme oder Aenderung zulassen“ (št. 6). Ta § 142 pa se nanaša samo na obremenilne in na one ugodnostne akte, za katere ne velja naslednji § 143, ki ureja, kakor pravi W. Jellinek, posebni primer, „dass durch eine Verfügung eine Erlaubnis, Genehmigung, Bewilligung oder Anerkennung ausgesprochen worden ist, die dem Beteiligten eine Befugnis oder eine Vergünstigung gewährt oder ihn von einer Pflicht befreit.“⁵³ Tudi po tem paragrafu je možno razveljavljenje ali sprememba uprav-

teilung einer Theorie sub specie der Weltanschauung erlaubt... auch die Tatsache, dass oft ein und dasselbe Argument, z. B. die Rechtssicherheit, bei dem einen Theoretiker als öffentliches Interesse, beim anderen als subjektives Recht auftritt. Das öffentliche Interesse und das subjektive Recht sind aber, indem sie die sprechendsten Bekenntnisse individualistischen oder kollektivistischen Denkens der mit diesen Argumenten operierenden Theoretiker darstellen, zugleich auch die untrüglichsten Gedenksteine verunglückten juristischen Denkens.“ — Drugo zanimivo zvezi med svetovnim nazorom in javnim interesom je odkril Jurkovič (Javni interes, 94), ki poudarja, da se ne sme posegati v javnem interesu v svetovno naziranje posameznika. Temeljne pravice, kakor jih danes navajajo ustave, so po njem svetovno naziranje današnje družbe.

⁵¹ Herrnritt, o. c. 122. Prim. tudi citate pri Jurkoviču, Spremenljivost upravnih aktov, 106.

⁵² Jellinek, o. c. 285. Slično se glasi tudi čl. 82 osnutka upravnopravnega reda za Württembersko (Verwaltungsrechtsordnung für Württemberg) (gl. Herrnritt, o. c. 122, op.²⁰).

⁵³ O. c. 286.

nega akta iz deloma istih, deloma sličnih razlogov kakor pri § 142; pri nekaterih razlogih ima prizadeti v smislu § 144 istega zakona tudi pravico do odškodnine. V splošnem pa ne moremo teh razlogov več smatrati kot ničnostne razloge, tako da bi v danem primeru tudi ne bilo več notranje zveze s sedanjim § 135 zup.

Glede ničnosti bi bilo de lege ferenda omeniti še čl. 37 upravnopravnega reda za Württemberško, ki se glasi: „Ist ein begünstigender Verwaltungsakt nur beim Vorliegen einer bestimmten Eigenschaft einer Person oder Sache zulässig und hat der nachträgliche Wegfall einer solchen Eigenschaft nach Rechtsvorschrift den Wegfall der Begünstigung zur Folge, so ist ein ohne Vorliegen dieser Eigenschaft erlassener Verwaltungsakt nichtig.“⁵⁴

Kar se končno tiče veljavnosti (oziroma izpodbojnosti ali ničnosti) aktov, izdanih na podlagi akta, ki je bil proglašen za ničnega, se sklicujemo na temeljita izvajanja prof. Jurkoviča v razpravi „Ničen upravni akt“.⁵⁵ Ker tudi v tem pogledu ni enotnega naziranja, bi kazalo v primeru spremembe zakona o občem upravnem postopku tudi to snov zakonsko urediti, morda v smislu čl. 39 württemberskega upravnopravnega reda, po katerem se na osnovi ničnega akta izvedene trajne naprave samo tedaj odstranijo oziroma ne nadaljujejo, če nasprotujejo oziroma bi nasprotovale pravnim predpisom in če to zahtevajo važni javni ali privatni interesi in če ne bi imela prizadeta oseba prevelike škode. Glede javnega organa, čigar nastavitev je bila nična, pa naj bi določil zakon, da so upravni akti, ki jih izdaja, veljavni.⁵⁶ Prof. Jurkovič ugotavlja sicer, da

⁵⁴ Citirano po Jurkoviču, Ničen upravni akt, 248/49.

⁵⁵ O. c. 250 sl.

⁵⁶ Jurkovič, o. c. 255. — Možna bi bila tudi rešitev, da so upravni akti, ki jih je izdal javni organ, čigar nastavitev je bila nična, tedaj veljavni, če so meritorno pravilni. Kdaj je upravni akt meritorno pravilen, je pa dostikrat sporno in tudi zadevni izrek vrhovnih instanc je lahko nepravilen. Zato je ta način rešitve manj primeren. Pa tudi iz sistematičnih razlogov ni priporočljivo, da naj bodo ti upravni akti nični samo zaradi tega, ker je v danem primeru ugotovljeno, da so meritorno nepravilni.

    Pozitivnopravno ureditev vprašanja, kdaj je imenovanje uradnika nično in kaj je z veljavnostjo odločb, izdanih od takega uradnika, najdemo v §§ 32 do 34 nemškega uradniškega zakona (Deutsches Beamten-gesetz) z dne 26. januarja 1937 (Reichsgesetzblatt I S. 39), ki velja sedaj tudi za Avstrijo (Gesetzblatt für das Land Oesterreich, ausgegeben am 21. November 1938, 166. Stück). Zadevne določbe se glase:

„§ 32. (1) Die Ernennung ist nichtig, wenn der Ernannte zur Zeit seiner Ernennung nach § 26, Abs. 1, Nr. 1, nicht ernannt werden

bi s tem pojem ničnosti izgubil glavni del svoje vsebine:⁵⁷ prav v tem dejstvu pa bi mi videli tedaj, če bi zakon primere ničnosti upravnih aktov preveč pomnožil, pomembno protiutež.

konnte, entmündigt oder infolge strafgerichtlicher Verurteilung unfähig war, öffentliche Aemter zu bekleiden.

(2) Die Ernennung ist für nichtig zu erklären, wenn

1. sie durch Zwang, arglistige Täuschung oder Bestechung herbeigeführt wurde,

2. nicht bekannt war, dass der Ernannte ein Verbrechen oder ein solches Vergehen begangen hatte, das ihn der Berufung in das Beamtenverhältnis unwürdig erscheinen lässt, und er deswegen rechtskräftig zu einer Strafe verurteilt war oder wird, oder

3. nicht bekannt war, dass der Ernannte zur Zeit seiner Ernennung aus der Nationalsozialistischen Deutschen Arbeiterpartei ausgeschlossen oder ausgestossen war.

(3) Die Ernennung kann sonst nur für nichtig erklärt werden, wenn

1. sie von einer sachlich unzuständigen Behörde ausgesprochen wurde,

2. bei einem nach seiner Ernennung Entmündigten die Voraussetzungen für die Entmündigung im Zeitpunkt der Ernennung vorliegen oder

3. nicht bekannt war, dass der Ernannte auf Grund der §§ 2, 2a, 4 des Gesetzes zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums entlassen oder im Wege des Dienststrafverfahrens aus dem Dienst entfernt oder zum Ruhegehaltsverlust verurteilt worden war.

§ 35. (1) Im Fall des § 32, Abs. 1, hat der Dienstvorgesetzte nach Kenntnis des Nichtigkeitsgrundes dem Ernannten sofort jede weitere Führung der Dienstgeschäfte zu verbieten.

(2) In den Fällen des § 32, Abs. 2 und 3, muss die Nichtigkeit innerhalb von sechs Monaten erklärt werden, nachdem die oberste Dienstbehörde von der Ernennung und von dem Nichtigkeitsgrunde Kenntnis erlangt hat. Vor der Nichtigkeitserklärung soll der Beamte gehört werden. Die Erklärung wird von dem für den Beamten verwaltungsmässig zuständigen Reichminister abgegeben; sie ist dem Beamten zu zustellen. Die Entscheidung ist endgültig.

§ 34. Ist eine Ernennung nichtig oder für nichtig erklärt, so sind die bis zu dem Verbot (§ 35, Abs. 1) oder bis zur Zustellung der Entscheidung über die Nichtigkeit (§ 35, Abs. 2) vorgenommenen Amtshandlungen der Ernannten in der gleichen Weise gültig, wie wenn sie ein Beamter ausgeführt hätte. Die gezahlten Dienstbezüge können belassen werden.“

V § 32, odst. 1, citirani § 26, odst. 1, št. 1, se glasi: „Beamter kann ferner nur werden, wer Reichsbürger ist oder nur deshalb noch nicht ist, weil er infolge seines Lebensalters die Voraussetzungen hierfür noch nicht erfüllt.“

⁵⁷ O. c. 255.

Izvršba na pravice intelektualne svojine.

Dr. Božidar Kobe.

(Konec.)

II. Vnovčitev zarubljene pravice patenta (vzorca, modela). Kakor smo videli, je po novem izvršilnem postopniku možno vnovčiti le zarubljeno pravico patenta (vzorca, modela), ne pa zarubljeno pravico iz prijave patenta (vzorca, modela).³⁵ Določba ni v skladu samo z obrazloženo naravo pravice iz prijave, ampak ustreza tudi dejanski potrebi, saj je omenjena pravica le kratkotrajna ter privede praviloma že v dveh mesecih do končne podelitve patenta prijavitelcu — zavezancu. Pravica upnika je s samim rubežem zadostno zavarovana, ker je po pravnomočni podelitvi patenta mogoča takojšnja realizacija zarubljene pravice. Z rubežem pravice iz prijave patenta je zahtevajoči upnik započel akcijo za zadovoljitev svoje terjatve, odvezel zavezancu neomejeno dispozicijo čez pravico, obenem si pa zavaroval vrstni red nasproti morebitnim drugim upnikom. Zakon torej pravilno v skladu s potrebami gospodarskega življenja ureja ter pripušča prisilno vnovčitev le pri pravici patenta v ožjem smislu, z vnovčenjem pravice iz prijave patenta pa mora sodišče počakati, dokler se pravnomočno ne dodeli dotična pravica. Isto velja za pravici iz prijave vzorca in modela.

Dovolilno sodišče je pristojno le za sklepanje o dovolitvi izvršbe, dočim odloča o vprašanju, na kakšen način naj se zarubljena pravica vnovči, izvršilno sodišče, in sicer po konkretnih okoliščinah ter na predlog zahtevajočega upnika, kateri način vnovčitve je primernejši, zlasti, če zahtevajoči upnik predlaga več možnih načinov vnovčitve. Način vnovčitve določi potem, ko je zaslišalo zavezanca in pristopivše upnike, v katerih korist je bila pravica tudi zarubljena (§ 288/2, ip.). Stroške zaslišanja upnikov po § 288/2, ip. o načinu vnovčitve zarubljene pravice ne nosi zahtevajoči upnik, kajti on je s predlogom izvršil samo svojo pravico, ki mu jo zakon daje, sodišče je zaslišanje ostalih upnikov, v katerih korist je bila pravica tudi zarubljena, moralo izvršiti po službeni dolžnosti na podlagi zakonskega dolo-

³⁵ Šuman, l. c., 26, dopušča po ir. vnovčitev tudi pri pravici iz prijave patenta, vendar le po prodaji pravice na javni dražbi, pač zaradi pomanjkanja določbe v sm. § 288, odst. 4., ip.

čila.³⁶ Zahtevajoči upnik, ki je prvotno predlagal en način vnovčitve, ima tudi pravico, na naroku po § 288/2, ip. svoj predlog spremeniti, če je drug način na podlagi novo nastalih okoliščin primernejši. Način vnovčitve je treba prilagoditi naravi posamezne zarubljene pravice, pa tudi konkretnim okoliščinam. Upnik, ki pristopi k izvršbi pozneje, pristopi le k onemu načinu vnovčitve, ki je bil dovoljen v korist zahtevajočega upnika.

Zakon razlikuje tri načine vnovčitve: prodajo zarubljene pravice patenta (vzorca, modela) na javni dražbi (§ 290 ip.), prisilno upravo (§ 292 ip.) ter prisilni zakup (§ 295 ip.).

1. Način vnovčitve zarubljene pravice s prodajo na javni dražbi je dopusten le subsidiarno. Ta način vnovčitve je dopusten sploh samo pri pravicah, ki se morejo odsvojiti, kar velja zlasti za pravico patenta (vzorca, modela), toda samo takrat, kadar se ne morejo vnovčiti drugače, ali pa jih je mogoče vnovčiti drugače le z nerazmerno velikimi stroški (§ 290, odst. 1., ip.). To znači, da je vnovčitev zarubljene pravice patenta (vzorca, modela) s prisilno prodajo samo izjemni, subsidiarni način vnovčevanja, kadar ni mogoče uvesti prisilno upravo ali oddati pravice v zakup zaradi nesorazmerno visokih stroškov. Če teh pogojev ni, je dopustna le prisilna uprava ali prisilni zakup. Če torej izvršilno sodišče določi vnovčitev s prisilno prodajo z omenjenimi pogoji, potem se prodaja praviloma izvrši na javni dražbi, le izjemoma je dopustna prodaja pod roko v sm. § 225 ip. Prodaja na javni dražbi se opravi po določbah, ki veljajo za prodajo zarubljenih premičnih telesnih stvari (§ 290, odst. 2., ip., čl. 105 Pio.)³⁷ torej po §§ 220—254 ip., razdelitev kupnine pa po določbah §§ 255—258 ip.

2. Vnovčitev s prisilno upravo je po zakonu redni način vnovčitve zarubljene pravice patenta (vzorca, modela). Le če bi bilo upravljanje zvezano z nesorazmerno visokimi stroški, je uporabiti tretji način vnovčevanja — prisilni zakup in šele če niti ta način ne bi bil primeren, je dopustna prodaja pravice na javni dražbi. Če dovoli sodišče prisilno upravo patentne pravice (vzorca, modela), odredi po službeni dolžnosti, da se dovolitev prisilne uprave

³⁶ Odločba vrh. sod. na Dunaju z dne 5. maja 1905, ur. zb. 687, Neumann, l. c., 1059.

³⁷ Pravilnik o dolžnostih in pravicah izvršilnih organov z dne 25. decembra 1937, Sl. N. z dne 28. decembra 1937, št. 297/LXXXVII/681, Sl. L. 191/31 iz l. 1938.

zaznamuje v registru patentov (vzorcev, modelov), za izvedbo te zaznambe pa zaprosi upravo za zaščito industrijske svojine (§ 292/4, ip.).

Prisilna uprava se izvede v splošnem po načelih prisilne uprave zemljišč (§ 292/2 ip., čl. 104, odst. 2., Pio.) po določbah §§ 79—106 ip. z razlikami, navedenimi v §§ 293 in 294 ip.

a) Če obsega izvrševanje zarubljene pravice tudi uporabljanje ali ukoriščanje določene premične ali nepremične telesne stvari (kar pri pravici patenta, vzorca, modela ne bo redko), veljajo predpisi §§ 85—101 ip. (§ 295, odst. 1., ip.) t. j. mora se izvršiti izročitev stvari upravitelju. Pravice pa, ki jih ima sicer po §§ 81—105 ip. izvršilno sodišče, grede tistemu okrajnemu sodišču, v čigar območju so te stvari, in, če so te stvari premične, okrajnemu sodišču, v čigar območju so ob času, ko se dovoli prisilna uprava.

b) Če pa izvrševanje zarubljene pravice ne obsega uporabljanja ali ukoriščanja premičnih ali nepremičnih telesnih stvari, upraviči izvršilno sodišče postavljenega upravitelja (§ 81 ip.), da sme izvrševati zarubljeno pravico patenta (vzorca, modela), obenem pa obvesti zavezanca, da mu je prepovedano, vtikati se v upraviteljevo poslovanje brez njegove privolitve (§§ 81, odst. 1., in 295, odst. 2., ip.). Upravičitev upravitelja po izvršilnem sodišču ima podobne učinke kakor izročitev nepremičnine v nepremičninski izvršbi.

Vrstni red med več upniki, ki so posegli na pravico patenta (vzorca, modela) s prisilno upravo, se presoja v sm. § 28/3 z. o z. ind. sv. zopet tako, kakor smo videli pri rubežu. Čim se je uvedla prisilna uprava, se ne more uvesti posebna prisilna uprava na isti pravici, preden ni prisilna uprava pravnomočno ustavljena. Vsi upniki, ki se jim dovoli v tem času prisilna uprava te pravice, pristopijo s tem k že uvedeni prisilni upravi, in jo morajo sprejeti v tistem stanju, v katerem je ob času, ko pristopijo k njej. Od tega časa imajo upniki, ki so pristopili, iste pravice, kakor da se je uvedla prisilna uprava na njih predlog (§ 85/2 ip.). Vrstni red je odločilen pri razdelitvi donosnih prebitkov. Med periodične dajatve, ki spadajo po § 294/1 ip. med izdatke, ki jih mora poravnati upravitelj neposredno iz upravnih donosov, je šteti take po §§ 155 in 156 z. o z. i. sv., katere mora plačevati upravičenec vsako leto upravi. Upravitelj je vobče upravičen, opravljati namesto zavezanca vse posle in pravna dejanja, ki so potrebna za izvedbo prisilne uprave, za posle pa, ki ne spadajo v redno upravljanje pra-

vice, kakor tudi za vse posle posebne važnosti (§ 91/1 ip.) je treba po § 294/2 ip. zaslišati patentnega upravičenca-zavezanca („lastnika stvari, na katero se nanaša zarubljena pravica“). On je dalje tudi upravičen, zahtevati po § 95 ip., da se odpravijo nedostaki in nepravilnosti upraviteljevega poslovanja. Isto velja tudi za imetnika pravice vzorca ali modela. Zlasti pa je upraviteljeva pravica in tudi dolžnost vlagati potrebne tožbe po §§ 147 in 148 z. o z. i. sv. zaradi neupravičenega posega v pravice patenta, vzorca in modela. Če podeli pod omenjenimi pogoji § 294, odst. 2., ip. licenco, mora pobirati licenčne prispevke. Enako pobira licenčne prispevke takrat, kadar pride do prisilne licence v sm. § 26, odst. 5., z. o z. i. sv.

5. Tretji način vnovčitve — prisilni zakup — sme odrediti sodišče namesto prisilne uprave na predlog, kadar je to primernejše, zlasti pa, kadar se je mogoče s tem izogniti znatnih upravnih stroškov (§ 295, odst. 1., ip.). Če se naknadno med prisilno obravnavo pokaže, da je prisilna uprava dražja, kakor pa se je prvotno mislilo, da so namreč stroški uprave večji kot pa dohodki, lahko sodišče prisilno upravo nadomesti s prisilnim zakupom³⁸ in sicer tako, da najprej ustavi prisilno upravo (anal. po § 104, odst. 2., ip.) nato pa odredi prisilni zakup. Uprava se namreč prenese na zakupnika, ki mora zakupnino po § 295/2 ip. položiti pri sodišču. Zarubljena pravica se odda v zakup na javni dražbi ali pod roko. Javno dražbo opravi izvršilno sodišče po določbah o dražbi zarubljenih premičnih telesnih stvari (§ 295, odst. 2., čl. 105 pio.). Najmanjši sprejemljivi ponudek določi sodišče, ki po predlogu zahtevajočega upnika določi tudi druge dražbene (in zakupne) pogoje. Zakupnina, ki jo mora zakupnik položiti pri sodišču, se razdeli po določbah o razdelitvi donosov iz prisilne uprave (§ 295/2 ip.). Prisilni zakup je prav za prav le poseben način izvedbe prisilne uprave.

Analogno, kakor prisilni upravitelj, ima tudi zakupnik pravico podeliti licenco pod pogoji § 294, odst. 2., ip. V primeru prisilne licence po § 26, odst. 5., z. o z. i. sv., zakonske licence po § 15 (le pri patentu), razlastitve po § 20 (§ 48), monopolizacije po § 16, odst. 2., (§ 48) bo treba zakupnika odškodovati iz odškodnine, ki pripada imetnikom pravice po cit. določilih. Tudi zakupnik ima nadalje pravico in dolžnost vlagati potrebne tožbe po §§ 147 in 148 z. o z. i. sv. zaradi neupravičenega posega v pravice patenta,

³⁸ Neumann, l. c., 1054.

vzorca in modela. Enako mora poravnati Upravi za zaščito industrijske svojine takse po §§ 155 in 156 z. o z. i. sv.

III. Izvršba v zavarovanje. Na pravice patenta, (vzorca, modela) v ožjem, kakor tudi v širšem smislu je mogoče poseči tudi z izvršbo v zavarovanje. Predvsem je po § 325/1 ip. dopusten rubež pravice patenta (vzorca, modela), pa tudi rubež pravice iz prijave patenta (vzorca, modela). Zakon tega izrečno ne omenja, pač pa je pod „rubež predmetov premične imovine“ (§ 325, odst. 1., ip.) razumeti ne samo rubež premičnih telesnih stvari (§ 208 ip.), denarnih terjatev (254 ip.), vrednostnih papirjev (§ 256 ip.) in zahtevkov, da bi se izročile ali dale telesne stvari (§ 283 ip.), ampak tudi rubež „drugih imovinskih pravic“ po § 288 ip.,³⁹ med katere spadajo pravice patenta (vzorca, modela) v ožjem, kakor tudi v širšem smislu. V izvršbi v zavarovanje pridobljena zastavna pravica preide v brezpogojno (pravico do poplačila), čim postane naslov za izvršbo v zavarovanje izvršilni naslov.

Poleg rubeža je v izvršbi v zavarovanje dopustna tudi prisilna uprava, seveda le na pravici patenta (vzorca, modela) v ožjem smislu glede na obrazloženo dopustnost vnovčitve le pri pravici patenta (vzorca, modela) v ožjem smislu. Zakon sicer v § 325/1 ip. omenja zopet le prisilno upravo nepremičnin, vendar je po splošnem mnenju⁴⁰ dopustna tudi prisilna uprava „drugih imovinskih pravic“ po § 292 ip., pa tudi prisilni zakup po § 295 ip., ki je le poseben način izvedbe prisilne uprave.

Izvršba v zavarovanje se izvede na isti način kot izvršba zaradi izpolnitve, vendar ne v večjem obsegu, kot je potrebno za zavarovanje denarne terjatve (§ 328/1 ip.).

IV. Začasne odredbe. Glede na dejstvo, da sočasne odredbe v zavarovanje denarnih terjatev v § 331 ip. taksativno⁴¹ navedene, ni dopustno poseči z začasno odredbo (sodno prepovedjo odsvojitve ali obremenitve, upravo pravice) na pravico patenta, (vzorca, modela). Zavarovalna sredstva so v § 331 ip. omejena prav zaradi svrhe, kateri sočasne odredbe namenjene. Za učinkovito zaščito

³⁹ Majhsner, Zakon o izvršenju i obezbeđenju, 1938, 655, op. 1 k § 325; Goršič, Tumač zakona o izvršenju i obezbeđenju, 1930, 526, Neumann, l. c., 1149, Matijević-Čulinović, Komentar... l. c., 328, op. 3 k § 325.

⁴⁰ Goršič, l. c., 526; Majhsner, l. c., 657, op. k § 325; Matijević-Čulinović, l. c., 329, op. 5 k § 325; Neumann, l. c., 1152.

⁴¹ Majhsner, l. c., 666, op. 1 k § 321.

pravic industrijske svojine so velikega pomena začasne odredbe, naštete v § 355 ip. (v zvezi s §§ 147, 148, in 152 z. o z. i. sv.) v svrhu zavarovanja zahtevkov zaradi neupravičenega posega v pravice patenta, vzorca, modela (ter žiga) v sm. §§ 143, 144, 145 z. o z. i. sv. Te začasne odredbe seveda tu ne prihajajo v poštev.

V. Pristojnost. Dovolilno sodišče je vobče: za dovolitev izvršbe na podlagi tuzemskih izvršilnih naslovov sodišče navedeno v § 7 ip., za dovolitev izvršbe ali posameznih izvršilnih dejanj na podlagi inozemskih izvršilnih naslovov okrajno sodišče po § 8 ip.

Izvršilno sodišče je okrajno sodišče (§ 21 ip.). Za določanje krajevne pristojnosti sodišča, ki je pozvano za opravo izvršbe na „druge imovinske pravice“, pa je odločilna določba § 22 t. 5 ip., da je krajevno pristojno tisto okrajno sodišče, v čigar območju naj se opravi „prvo izvršilno dejanje“ (§ 27, odst. 2., ip.). Pri izvršbi na pravico patenta (vzorca, modela) v ožjem smislu se kot „prvo izvršilno dejanje“ smatra vpis prisilne zastavne pravice v register patentov (vzorcev, modelov)⁴² pri upravi, tako da je okrajno sodišče v Beogradu vedno izvršilno sodišče. Za vpis zastavne pravice v register po § 288/5 ip. zaprosi dovolilno sodišče preko okrajnega sodišča v Beogradu kot izvršilnega sodišča.

Drugače pa je pri izvršbi na pravico iz prijave patenta (vzorca, modela). Ker se taka pravica zarubi na ta način, da prepove dovolilno sodišče zavezancu vsako razpolaganje s pravico, hkrati pa obvesti o dovoljenem rubežu tudi upravo, se kot „prvo izvršilno dejanje“ smatra vročitev prepovedi zavezancu, kar se mora po § 298 cpp. izvršiti redno v njegovem stanovanju. Kot izvršilno sodišče je krajevno pristojno torej ono okrajno sodišče, kjer ima zavezanec občo podsodnost v spornih stvareh (§ 22, t. 4., ip.). Ker je z vnovčitvijo zarubljene pravice itak treba počakati, je praktično pravilneje smatrati kot izvršilno sodišče okrajno sodišče v Beogradu, kakor velja to za izvršbo na pravico patenta (vzorca, modela) v ožjem smislu, zlasti ker je Upravo itak treba obvestiti o dovoljenem rubežu.

Za dovolitev izvršbe v zavarovanje v omenjenem obsegu je po § 326, odst. 1., st. 1., ip. pristojno tisto sodišče,

⁴² Matijević-Čulinović, Komentar zakona o izvršenju i obezbeđenju, 1958, 1055; Neumann, l. c., I, 121, glede na odločbo vrh. sod. na Dunaju z dne 30. julija 1901, št. 10.085, Glas. Ung., Slg 1521; Kollross, l. c., 20; Walker, l. c., 291.

ki je po § 7, odst. 1., poklicano dovoliti izvršbo zaradi izpolnitve.

VI. Ustavitev izvršbe. Prestanek patenta s potekom časa (§ 31, t. 1., z. o z. i. sv.), razlastitvijo (§ 20, 31, t. 2.), odvzemom (§ 52), uničenjem (§ 53) ali preklicem (§ 54), prestanek vzorca in modela s potekom časa (§ 44, t. 1.), razlastitvijo (§ 20, 48), odvzemom (§ 45), uničenjem (§ 46) in preklicem (§ 47) povzroči ustavitev izvršbe po § 38 i. p., uvedba postopka za osporavanje pa odložitev po § 41 ip. Enako povzroči ustavitev izvršbe dejstvo, če pri pravici iz prijave patenta (vzorca, modela) ne pride do pravnomočne podelitve patenta (vzorca, modela).

Pravica patenta (vzorca, modela) prestane nadalje z odrečenjem (§§ 31 št. 3., 44 št. 2. z. o z. i. sv.), vendar se imetnik patenta nikakor ne more svoje pravice odreči v škodo upnikom, ki imajo pravico izpodbijanja po izpodbijalnem zakonu. V primeru razlastitve po § 20 (§ 48), monopolizacije po § 16, odst. 2., (§ 48), zakonske licence po § 15 (le pri patentu) in zakonske predkupne pravice po čl. 22 zakona o državni obrambi lahko upniki sežejo po odškodnini, ki jo da država imetnikom pravice kot nadomestilo za odvzeto pravico. Ne povzroči pa ustavitev izvršbe uvedba konkurza, ker pridobi upnik z rubežem pravice ločitveno pravico po § 11 konkurznega zakona. (Razen v primeru, če je pridobil upnik prisilno zastavno pravico šele v poslednjih 60 dneh pred uvedbo konkurza — § 11, odst. 3., konk. zak.). Isto velja za uvedbo poravnalnega postopanja po § 14 zakona o prisilni poravnavi izven zakona.

Sodišče mora nadalje ustaviti izvršbo in hkrati razveljaviti vsa že opravljena izvršilna dejanja, če ni pričakovati, da bi se dobilo z nadaljevanjem ali opravljanjem izvršbe več, kot znašajo izvršilni stroški (§ 38 t. 9., ip.). za ustavitev prisilne uprave pa velja določba § 104, odst. 2., ip. Seveda povzroči ustavitev izvršbe tudi dejstvo, če se poravnajo terjatve in pripadki, za katerih izterjavo je bila izvršba dovoljena (§ 38 t. 7., ip.). Prisilno upravo ustavi v tem primeru sodišče po službeni dolžnosti (§ 104, odst. 1., ip.).

VII. Mednarodna izvršba.⁴³ Dalekosežna mednarodna zaščita daje možnost prijave patenta, vzorca in modela (isto tako žiga) našim državljanom v inozemstvu in tujim državljanom pri naši upravi. Statistika uprave nam

⁴³ Lapajne, Mednarodno in medpokrajinsko zasebno pravo, 1929, 233.

kaže, da je letno cca 60% prijaviteljev iz inozemstva, le 40% jih je naših državljanov.

Dopustnost mednarodne izvršbe se vobče presoja po mednarodnih konvencijah o izvrševanju sodb in meddržavni civilni pravni pomoči, ki jih je sklenila država z drugimi državami ter po načelu vzajemnosti (§ 36 št. 3., cpp.). Izvršbo na podlagi inozemskih izvršilnih naslovov ureja ip. v §§ 5—5, 8, 9. Te določbe pa se ne uporabljajo, kolikor je določeno z državnimi pogodbami kaj drugega (§ 10 ip.). Obseg izvršilnih sredstev je po mednarodnih pogodbah ožji ter izvršbo vobče omejuje na premično imovino, nepremičnine in na vpise v javne registre.⁴⁴ Izvršba na pravice patenta (vzorca, modela) je torej dopustna ter radi mednarodnega značaja teh pravic važnega pomena. Izvršilni postopnik je opustil delibacijsko postopanje, ki ne ustreza modernim pravnim načelom, pač pa predpisuje stroge pogoje v cit. določbah (§ 5—5). Dovolilno sodišče je okrožno sodišče po § 8 ip., izvršilno pa okrajno sodišče v Beogradu, ki izvede izvršbo po načelih, ki veljajo za tuzemsko izvršbo.

Izvršba na pravice našega ali tujega državljana, prijavljene v inozemstvu, se opravi po določbah mednarodnih pogodb, vobče pa tako, da se dovolilno sodišče v naši državi omeji le na dovolitev izvršbe, za izvedbo pa zaprosi inozemsko pristojno sodišče na sedežu patentnega urada,⁴⁵ ki postopa po svojem pravnem redu, ker se oprava izvršbe izvede vedno lege fori.⁴⁶

Če seveda tuja država izvršbe na pravice patenta (vzorca, modela), na podlagi naših izvršilnih naslovov ne dopušča, potem je tudi naša država ni dolžna izvesti na podlagi inozemskih izvršilnih naslovov.

VIII. V zvezi s pravico patenta (vzorca, modela) je treba omeniti še: *licenco*, to je pravico do uporabe tujega patentiranega izuma (§ 25 z. o z. i. sv.) ali pravico do uporabe tujega vzorca (modela — § 48), pravico neprijavljenega izumitelja, ki ob času, ko je bil patent prijavljen, v dobri veri, toda nejavno isti izum upo-

⁴⁴ Prim. čl. 2 sporazuma o izvrševanju sodb v civilnih in trgovinskih stvareh, ki sta ga sklenili Italija in Jugoslavija v Rimu dne 6. aprila 1922, ratificiran dne 6. februarja 1931, stopil za našo državo v veljavo dne 24. februarja 1931, ko je bil objavljen v Sl. N. (št. 42-XI/63, Sl. L. št. 134/25); cit. iz: Furlan, Izvršljivost italijanskih sodb v Jugoslaviji, Slovenski pravnik, 1931, 308.

⁴⁵ Trenkwalder, l. c., 860, op. 1; Neumann, l. c., 1037.

⁴⁶ Lapajne, Mednarodno in medpokrajinsko zasebno pravo, 1929, 238.

rablja (§ 14 z. o z. i. sv.), pravico izumitelja po § 11, odst. 3., z. o z. i. sv., da se označi v patentnem registru za izumitelja, kadar pridobi pravico patenta ter njeno zaščito pridobitelj pravice, zlasti službodavec (§ 12) in končno pravico izumitelja pred prijavo ter izposlovanjem patentne zaščite sploh.

1. Licenca, t. j. pravica do uporabe patentiranega izuma, je ali prostovoljna, ali prisilna. Prostovoljna je takrat, kadar dovoli imetnik patenta drugim osebam, da uporabljajo izum, bodisi ves patent ali samo njegov del, na ozemlju vse države, ali samo v posameznih pokrajinah (ali krajih), z večjo ali manjšo omejitvijo, kakor se pač pogodbenika dogovorita (§ 25/2 z. o z. i. sv.). Nadaljnji primer prostovoljne licence vsebuje § 26 z. o z. i. sv. v odst. 1., in 2., (v odst. 2., tkzv. vzajemno licenco). Če imetnik patenta noče prostovoljno dati licence, odloči o tem uprava ter po preskusu upravičenosti podeli prisilno licenco (§ 26, odst. 3., z. o z. i. sv.), hkrati pa določi tudi pogoje za ukoriščenje izuma ter sorazmerno odškodnino, zlasti kot zameno za odvzem patenta po § 52 z. o z. i. sv., kadar je mogoče s podelitvijo prisilne licence doseči zadostno ukoriščenje izuma.

Ker je licenco načeloma možno prenesti na drugega, vendar le s privoljenjem imetnika patenta (§ 27 z. o z. i. sv.), jo torej vnovčiti, je izvršba na licenco mogoča in dopustna, čeprav izvršilni postopnik nima v tem pogledu določbe. Samostojna realizacija, ki je namen vsake izvršbe, je pri licenci mogoča. V sm. § 278 z. o z. i. sv. je licenca sicer vezana na podjetje ter se sme prenesti inter vivos le s podjetjem vred, vendar velja to za primer, da imetnik patenta (patentni upravičenec) prenosa licence ne dovoli. Ta izjema pa ima pomen le za način vnovčitve zarubljene licence.

a) Rubež. Spričo pomanjkanja posebne določbe se licenca zarubi po § 288/1 ip. na ta način, da dovolilno sodišče prepove zavezancu vsako razpolaganje s pravico.⁴⁷ V § 28, odst. 2., z. o z. i. sv. je sicer določeno, kakó se licence pridobijo in da veljajo nasproti drugim osebam šele od trenutka, ko se vpišejo v patentni register, vendar pa v zakonu ni določeno, da morajo biti v patentnem registru vpisane in da je tudi njihova veljavnost odvisna od vpisa v register. Iz istega razloga tudi ni potrebno obvestiti o dovoljenem rubežu upravo za zaščito industrijske svojine. Poleg pre-

⁴⁷ Neuman, l. c., 1057; enako Kollross, l. c., 74.

povedi zavezancu, razpolagati z licenco, se sme odrediti tudi zastavni popis licence, če je to po kakovosti zarubljene licence možno in primerno (§ 288, odst. 1., z. st., ip. v zvezi s § 213 ip.).

b) Vnovčitev. Zarubljeno pravico — licenco — je mogoče vnovčiti na vse tri načine vnovčitve: s prodajo na javni dražbi (§ 290 ip.), s prisilno upravo (§ 292 ip.) ter s prisilnim zakupom (§ 295 ip.). Ker je v sm. § 27 z. o z. i. sv. za samostojen prenos licence potrebno privoljenje imetnika patenta, bo redno prišla v poštev za vnovčitev zarubljene licence prisilna uprava, ev, tudi prisilni zakup. Za vse tri načine vnovčitve pa velja smiselno isto, kar je bilo rečeno pri vnovčitvi zarubljene pravice patenta, vzorca in modela.

Isto velja za licence pri vzorcu in modelu, kjer jih zakon ravno tako dopušča (§ 48 z. o z. i. sv.).

2. Drugačen je položaj pri pravici po § 14 z. o z. i. sv.,⁴⁸ ki je brez izjeme vezana na podjetje ter odsvojljiva le s podjetjem vred (§ 14/5). To pravico z delno zaščito pridobi oni, ki je brez patenta že ob času, ko je bil patent prijavljen, v dobri veri, toda ne javno, uporabljal isti izum v naši državi, ali je pripravil vse, kar je potrebno za ukoriščanje svojega izuma. Ta pravica, ki se na prošnjo tudi vpiše v patentni register, obstoji v tem, da sme izumitelj svoj izum še nadalje izdelovati ter ga uporabljati za potrebe svojega obrata v svojih ali tujih delavnicah. Da pa to strogo osebno pravico pridobi, mora dokazati, da je izum sam napravil ter ga pred prijavo tudi tajno uporabljal. Na to pravico je izvršba nedopustna. Dopustna je le v okviru celotnega obrata izumitelja.

3. Načelo našega z. o z. i. sv. je, da se prvi prijavelec izuma smatra za izumitelja, dokler se ne dokaže nasprotno (§ 11/2 z. o z. i. sv.). Pravico patenta pa lahko pridobi le izumitelj, njegov dedič ali pridobitelj pravice (§ 11, odst. 1.). Uprava ni dolžna preskušati, dali je prijavelec tudi v resnici pravi izumitelj. Le-ta ima le pravico prigovora (§ 94) ali opoziva (§ 54), osporavati pravico patenta, ki jo je pridobila druga oseba brez njegovega pristanka. Vendar pa ima pravi izumitelj, če prijavi izum pridobitelj pravice (ali pri prenosu pravice iz prijave patenta po § 23/6), pravico

⁴⁸ Prim ing. Ladanj: Pravo ranije upotrebe pronalaska, Priredna utakmica, 1959, št. 3, 4.

zahtevati, da se označi on kot izumitelj,⁴⁹ in sicer z vpisom v patentnem registru ter z objavo v patentnem spisu (§ 11, odst. 3., prim. tudi § 80 in 117). S tem se prizna nasproti javnosti osebno ter moralno pravo (droit moral) izumitelja, drugih posledic pa ta pravica do označe imena nima. To pravico po § 11/3 ima zlasti službojamec,⁵⁰ kadar je on pravi izumitelj, ne pa njegov službodavec — prijavitelj patenta, ki ima pravico do patenta, kadar je najel delavce samo za to, da se bavijo z izumi določene vrste. Načeloma namreč tudi izum, napravljen v službi, pripada izumitelju — delavcu (službojemcu).

Ta osebna pravica, ki ji daje zakon izvestno, v interesu izumitelja potrebno zaščito, je strogo individualna pravica, kot del tvorčeve osebnosti ter zato nujno neodsvojljiva, nezastavljiva ter logično nezarubljiva. V primeru § 12, odst. 3., z. o. z. i. sv. pa lahko upniki sežejo po primerni koristi (nagradi) od izuma, ki se mora priznati pravemu izumitelju (službojemcu) v vsakem primeru.

4. Končno nam preostaja še vprašanje, kaj je z izvršbo na pravico izuma pred prijavo, t. j. preden ga izumitelj prepusti javnosti (preden pridobi patentno zaščito).⁵¹ V tem štadiju je izum še del tvorčeve osebnosti. On sam odloča, ali ga bo prepustil javnosti, t. j. napravil za imovinski objekt, ali pa ga čuval kot svojo tajnost. Izum kot tak načelno ne more biti predmet stvarne pravice, ker je sam po sebi nedoločen in ni objekt zunanjega sveta; vezan je na osebnost tvorca-izumitelja. Izvršba na izum bi zaradi tega pomenila poseg v strogo osebno pravico izumitelja kot tvorca določene nove industrijske ideje ter je prav zaradi tega nedopustna.

Na drugi strani pa vendar ni nikakega dvoma, da izumu tudi pred patentiranjem pripada določena prometna sposobnost, s katero lahko izumitelj razpolaga. Pravico izumitelja je možno prenesti na drugo osebo še pred prijavo, jo tudi zastaviti, nikakor pa ne zarubiti, ker ima pravico z izumom razpolagati le izumitelj (ali njegov dedič). Pravilnost tega naziranja nam kaže že sam zakon povsod tam,

⁴⁹ Dasi on ne dobi pravnega položaja izumitelja glede zaščite, ki ga nudi z. o. z. i. sv.; gre le za „izumiteljsko čast“. Določba § 11, odst. 3., je šele izza novele iz l. 1928, prim. Škerlj, O izumu, storjenem „v službi“, ZZR. V., 1925/26, 405.

⁵⁰ Poleg omenjene razprave Škerlja prim. tudi Bajič, Delovno pravo, 1936, 142.

⁵¹ Prim. Spiller, Zakonska zaščita pronalaska prijave patenta, Mjesečnik, 1935, 275.

kjer govori o pridobitelju pravice (prim. § 11/1 z. o z. i. sv. itd.). Čim pa je izum prijavljen, potem se smatra, da ga je izumitelj napravil za imovinski objekt, in od tega trenutka dalje je pravica iz prijave patenta sposobna postati predmet izvršbe, prej pa nikakor ne.⁵² Nasprotno pa je povsem dopustna izvršba na pravico izuma takrat, kadar izumitelj prenese svojo pravico — izum na tretjo osebo pred prijavo patenta, ker je izum v rokah tretje osebe — pridobitelja čisti imovinski objekt, kar je razumljivo, saj je izum s prenosom ločen od izumiteljeve osebnosti ter izgubi s tem svoj individualen ter strogo osebni značaj.⁵² Tu velja isto načelo, kakor pri avtorski pravici.

Vse to, kar je bilo navedeno za pravico patenta, velja smiselno tudi za pravico vzorca in modela (po § 48 z. o z. i. sv.) razen pravice po §§ 11, odst. 3., in 12, odst. 3., ker zakon ne pozna pravice tvorca vzorca (modela) na označbo njegovega imena v registru.

IX. Ker je usoda poboljševalnega in dopolnilnega patenta (§ 11, odst. 5., z. o z. i. sv.) vezana na osnovni, temeljni patent in je vnovčitev možna le skupno z osnovnim patentom, je samostojna izvršba na poboljševalni in dopolnilni patent nemogoča. Seveda pa je izvršba na poboljševalni in dopolnilni patent možna takrat, kadar izumitelj prijavi svoj stvarno poboljševalni ali dopolnilni izum za samostojni patent, kar v sm. § 11/5 z. o z. i. sv. lahko stori. Samostojno izvršbo si je mogoče zamisliti tudi pri odvisnem patentu, ker gre za dve različni osebi, ki sta pridobili patentno zaščito samostojno, le da se pri pozneje prijavljenem patentu označi le-ta v patentni listini za odvisnega od prej patentiranega osnovnega patenta (§ 11, odst. 6., 7., z. o z. i. sv.), katerega popolna ali delna uporaba je pogoj za izvrševanje, toda izvrševati ga ni mogoče brez pristanka onega, ki mu osnovni patent pripada.

B. Izvršba na pravico žiga. Nasprotno pravici patenta (vzorca, modela) pravica žiga — ali bolje pravica do rabe žiga — ne more biti predmet izvršbe, ker je vezana na podjetje (§ 61, odst. 1., z. o z. i. sv.), v čigar korist je pridobljena.

Zakon pravice kot take ne definira, ampak le predmet pravice, oz. zaščite. Žigi so tvorniški ali trgovinski. To so znaki, ki se uporabljajo za razlikovanje industrijskih, obrtnih ali sploh gospodarskih proizvodov od drugih

⁵² Sladovič, Patentno pravo, 1925, 32.

podobnih proizvodov, ki so namenjeni trgovskemu prometu (§ 49, odst. 1., z. o. z. i. sv.). Žig je mogoč samo na blagu. Blago pa sme z žigom označevati le oni, ki ga izdeluje (tvorniški ali produkcijski žig), in pa oni, skozi čigar roke gre (trgovinski žig). Žigi so lahko besedni, slikovni ali kombinirani. Ker žig v nasprotju z izumom (vzorcem, modelom) ni nikaka duševna tvorba v strogem pomenu besede, gre pri pravici žiga, ki tudi časovno ni omejena (§ 60, odst. 1., z. o. z. i. sv.), le za individualno pravico do izključne uporabe določenega znaka. Definitivno zaščito dobi upravičenec z vpisom žiga v register žigov (§ 60, odst. 2., 82 z. o. z. i. sv.), pravico prvenstva pa že s trenutkom prijave pri Upravi za zaščito industrijske svojine (§ 115, odst. 1., z. o. z. i. sv.). Zakon pozna torej tudi pravico iz prijave žiga.

Pravico žiga in s tem zaščito po z. o. z. i. sv. more praviloma pridobiti le imetnik podjetja (tovarnar, trgovec). Žig je nekaka priteklna podjetja, ki od podjetja ni ločljiv. Prav zaradi povezanosti žiga s podjetjem je neobhodno potrebno, da se v prijavi žiga poleg firme naznačita tudi podjetje in vrsta blaga, za katero se prosi žigovna zaščita. Izjemoma pridobe lahko zaščito po z. o. z. i. sv. združenja za čuvanje skupnih industrijskih in vobče gospodarskih koristi svojih članov s tkzv. kolektivnimi žigi (§ 65a, z. o. z. i. sv.), dasi nimajo lastnega podjetja.

Pravica žiga je torej vezana na podjetje in prenesti jo je mogoče le s podjetjem vred (§ 61, odst. 1. in 2., z. o. z. i. sv.).⁵³ Tudi če se proda samó podjetje, se v dvomu smatra, da je prodan tudi žig, ker je pertinenca podjetja, v razliko od firme, ki v dvomu ni prodana skupno s trgovinskim obratom. Logična posledica dejstva, da je žig prenosljiv le s podjetjem vred, je, da žig (pravica žiga) ne more biti predmet zastavne pravice, vendar velja, da kdor dobi zastavno pravico na podjetju, jo dobi tudi na žigu (§ 457 odz.). Samostojne zastavne pravice na žigu si pa ni mogoče misliti, ker je ni mogoče samostojno realizirati, namen zastavne pravice pa je realizacija v po-

⁵³ Enako § 9 zakona o zaščiti žigov z dne 9. januarja 1890, drž. zak. 19 z novelo z dne 30. julija 1895, drž. zak. 108. Ni namen tega prikaza spuščati se v vprašanje pravilnosti te določbe, omenim naj le, da se je v poslednjem času pojavilo mnogo glasov za novelizacijo te določbe, za novi princip: prenos žiga (pravice žiga) neodvisno od prenosa podjetja. V tem primeru bi si bilo mogoče zamisliti tudi izvršbo na samo pravico žiga, ki danes po pozitivni zakonodaji ni mogoča. Prim. Grisogono. Prenos prava žiga brez prenosa predzeća. Privredna utakmica, 1939, št. 5, 1.

kritje upnikove terjatve. Vpis zastavne pravice na žigu je sicer mogoč (§ 68, odst. 2., zlasti pa § 82 in fine, z. o z. i. sv.), vendar ima le deklaratoričen pomen,⁵⁴ če se hkrati pridobi zastavna pravica na podjetju. Prav tako prestane ipso iure zastavna pravica na pravici žiga, če prestane zastavna pravica na podjetju, najsi tudi še ostane vpisana v registru.

Posledica določbe § 61, odst. 1. in 2., z. o z. i. sv., ki izrečno določa, da je pravica žiga vezana na podjetje in da se ne more samostojno prenesti (ne brez podjetja), je seveda ta, da tudi izvršba na pravico žiga ni mogoča, ker je samostojno ni mogoče vnovčiti. To v ostalem sledi iz samega izvršilnega postopnika, ki dopušča in ureja izvršbo le na pravico patenta (vzorca, modela). Če bi dovoljeval izvršbo tudi na pravico žiga, je prav gotovo ne bi namenoma izpustil (§ 288, odst. 3., ip.).⁵⁵ Še manj je dopustna izvršba na pravico iz prijave žiga.

Prav tako nemogoča je izvršba na pravico do rabe kolektivnega žiga, ki se po § 65, C, z. o z. i. sv. sploh ne more odsvojiti.

Licence sicer zakon o z. i. sv. pri pravici žiga ne pozna, marveč le pri patentih, vzorcih in modelih (§§ 25, 48, z. o z. i. sv.), vendar je licenca možna vkljub določbi § 61 z. o z. i. sv., saj ni razloga, da bi upravičenec ne mogel izročiti uporabe žiga komu drugemu. Licenco pozna tudi zakon o pobijanju nelojalne konkurence (§ 11, odst. 2) ter štiti konsumente proti neupravičeni uporabi tujega žiga, t. j. na način, s katerim se utegne ustvariti zmeda med njimi glede pravega izvora blaga. Glede izvršbe na licenco pri pravici žiga velja isto, kakor za pravico žiga samo. Je torej nedopustna.

⁵⁴ Ko Škerlj v svoji razpravi „O uredbi o zaščiti industrijske svojine“ (ZZR, I, iz l. 1921, 291) razmotriva to vprašanje zastavne pravice na pravici žiga, svetuje zakonodavcu: „naj bi, če sploh obdrži vpis zastavne pravice na žigu, to pojasnil in določil, da se vpis zastavne pravice na žigu izbriše uradno, ko prestane zastavna pravica na podjetju“. Zakon pa tega ni storil, ostal je nenatančen in na eni strani dovoljuje zastavno pravico le pri patentih, vzorcih in modelih (§ 24, 48 z. o z. i. sv.), na drugi strani pa dopušča zastavno pravico tudi pri pravici žiga (§§ 68, odst. 2., in 82, z. o z. i. sv.), kljub temu, da pravice žiga ni mogoče samostojno realizirati (§ 61, odst. 2., z. o z. ind. sv.). Velja torej še danes povsem stališče, ki ga zastopa Škerlj.

⁵⁵ Nepravilno je tedaj postopalo okrajno sodišče v Ljubljani, ki je pod opr. št. Va I 546/39 dovolilo izvršbo z rubežem zavezani strani pristoječe izključne pravice do uporabe žiga „Buddha“. — Ostalo je itak le pri rubežu.

Z izvršbo na obrtna, industrijska, trgovinska in podobna podjetja po § 296—299 ip. je zasežena tudi pravica žiga z vsemi zakonskimi posledicami. V tem primeru bi v smislu gornje razlage mogla prihajati v poštev zaznamba prisilne zastavne pravice v smislu §§ 68/2 in 82 in fine z. o. z. i. sv. v žigovnem registru.

C. Izvršbo na avtorsko pravico ureja § 20 zakona o zaščiti avtorske pravice, ki je po izrečni določbi točke 13, čl. 6 uip. ostal še nadalje v veljavi.

Z avt. zak. so zaščiteni književna in umetniška dela (§ 1), ki so predvsem dela lepe književnosti in znanosti, dramska in glasbena dela, dela likovne umetnosti, fotografska in kinematografska dela (§ 5). Subjekt avtorske pravice je lahko samo fizična oseba t. j. avtor, ki je po § 10 avt. zak. tisti, ki delo napravi. Zakon pa razlikuje tudi soavtorsko pravico, če napravi delo več oseb s sodelovanjem, vendar smejo z avtorsko pravico razpolagati le skupno. Avtorska pravica, ki jo ščiti zakon civilnopravno, kakor tudi kazenskopravno (§§ 48 sl.), ki pa je tudi široko mednarodno zaščiten (po že citirani Bernski konvenciji za zaščito književnih in umetniških del), daje avtorju izključno (nematerialno imovinsko) pravico do njegovega dela, posebno dajati ga v promet, objavljati, razpravljati o njem javno na predavanjih in razmnoževati (n. pr. izdati v obliki knjige, not). Dokler se delo ne objavi, gre avtorju izključna pravica občinstvo obveščati o njem. Poleg tega obsega avtorska pravica do gledališkega, glasbenega ali kinematografskega dela tudi izključno pravico javnega prikazovanja in izvajanja, n. pr. uprizoritve opere v gledališču (§ 21). § 22 avt. zak. navaja še podrobno nekatere pravice, ki pripadajo avtorju. Avtor ima torej izključno pravico, da žanje plod svojega duševnega dela. Lahko neomejeno z njim razpolaga, sme pa tudi avtorsko pravico prenesti s pogodbo ali s poslednjevoljno odredbo celoma ali deloma na drugega. Prenesejo se lahko tudi na splošno pravice do prihodnjih del (§ 15). Vendar se da taka pogodba odpovedati. Avtorska pravica prehaja tudi na dediče (§ 14). Dopustno je nadalje avtorsko pravico zastaviti.^{55a} V primeru prenosa pridobi oseba, ki je

^{55a} Kl a n g, Kommentar zum allg. bürgerlichen Gesetzbuch, I, 2, 245: Das Urheberrecht kann verpfändet werden, da es § 16 der Ausübung nach übertragbar ist, das Pfandrecht wird nicht durch Verkauf, sondern durch Übertragung oder Ausübung an einen geeigneten Verleger, Theater, oder Konzertunternehmer verwirklicht, glede na § 16 zakona o avtorski pravici na delih književnosti, umetnosti in fotografije z dne 26. decembra 1895, drž. zak. 197. z novelo z dne 31. avgusta 1920. drž. zak. 417.

pridobila avtorsko pravico, vse pravice, ki jih je dosedaj imel avtor, za dobo trajanja avtorske pravice (vobče 50 let, za fotografska dela 20 let — §§ 38 in 44). Avtor pa vendarle še obdrži po § 17 avt. zak. tkzv. moralno avtorsko pravico (droit moral), ki jo po § 53, odst. 4., avt. zak. zastopajo avtor sam ali njegovi dediči. V primeru prenosa pravice javnega prikazovanja ali izvajanja gre za tkzv. avtorskopravno licenco.

Posledica te prometne sposobnosti naj bi bila nadalje izvršba, ki pa jo avt. zak. v § 20 izrečno izključuje. § 20 pravi dobesedno: „Avtorska pravica sama na sebi ne sme biti predmet izvršbe zoper avtorja in njegove dediče. — Samo ona imovinska korist, ki izvira avtorju ali njegovim dedičem (§ 14) iz ukoriščanja dela, sme biti predmet izvršbe.“ Dokler torej avtor svojega duševnega dela ni še napravil za imovinski objekt, kar doseže z objavljenjem in spravljanjem svojega dela v promet, je izvršba na avtorsko pravico izključena. Dokler avtor ali njegovi dediči niso razpolagali z delom, upniki nimajo možnosti poseči na avtorsko pravico z izvršbo. Avtor ima izključno pravico, da odredi, kako in na kakšen način bo napravil svoje delo pristopno javnosti, zato se mora pravica upnika umakniti močnejši pravici avtorja.⁵⁶ Izjema pa velja le za avtorja in njegove dediče, nikakor pa ne za osebe, ki so pridobile avtorsko pravico po pogodbi z avtorjem ali njegovimi dediči (ali po njih poslednjevoljni odredbi). Določba § 20 avt. zak. je logična posledica pravne vsebine avtorske pravice, ki jo štiti zakon kot pravico, s katero razpolaga po svoji volji le avtor ali njegovi dediči. Bistveni element avtorske pravice je individualnost avtorja, kateremu se da nagrada v obliki absolutne pravice, da žanje plod svojega dela. Osebnostni značaj je pri avtorski pravici kot nematerialni imovinski pravici še v večji meri podan kot pri pravici patenta slično, kakor smo videli pri pravici izuma pred prijavo patenta, ki tudi ne more biti predmet izvršbe.⁵⁷

Moment objave, ko si avtor vobče pridobi tudi imovinsko korist, je odločilen.

⁵⁶ Šuman, Komentar zakona o zaščiti avtorskog prava i medunarodnih propisa, 1935, 160.

⁵⁷ Podobno določbo, kakor § 20 avt. zak. je vseboval § 14 avstr. zakona o avtorski pravici z dne 26. dec. 1895, drž. zak. 197, ki je veljal v Sloveniji in Dalmaciji pred uzakonitvijo novega jugosl. avt. zak. Prim. Kollross, l. c., 77, 183 in Walker, l. c., 277. Prav tako izključuje izvršbo na avtorsko pravico zoper avtorja in njegove dediče

Imovinsko korist, ki je predmet izvršbe, si pridobi književnik iz objavljenega književnega dela, kompozist iz natisnjenih not in iz javnega izvajanja svoje kompozicije, avtor filmskega ali dramskega dela iz javnega prikazovanja in izvajanja dela ali pa v obliki tantijem, ki jih plačujejo zlasti kinopodjetniki pri zaščitnih organizacijah avtorjev⁵⁸ in ki se razdele med člane, kakor in kolikor odpadejo na njihova izvajana dela, umetnik iz prodaje ali iz javnega prikazovanja že za prodajo pripravljenih del likovne umetnosti, prav tako imovinsko-pravni zahtevki iz založniške pogodbe (§§ 1172, 1173 odz.), dohodki od neupravičenega izvajanja, do katerih imajo po §§ 58 in 62 avt. zak. pravico oškodovani avtorji, itd., itd. Vsi ti dohodki avtorja in njegovih dedičev morejo biti predmet izvršbe. Imovinska korist avtorja in njegovih dedičev obstoji najčešče iz de-

čl. 10 švic. zakona o avtorski pravici do del književnosti in umetnosti z dne 7. decembra 1922.

Nikdar ni bilo dvoma o tem, da izvršba na avtorsko pravico pred objavljanjem avtorjevega dela ni dopustna, ker se šele z objavljanjem posluži avtor svoje pravice ter svoje delo napravi za imovinski objekt — dostopno javnosti. Vprašanje je nastalo le o tem, če in kdaj se osebni značaj umakne ter postane avtorska pravica predmet izvršbe. Da vprašanje še danes ni povsem razčiščeno, nam kaže določba § 10 nem. zakona o avtorski pravici na delih književnosti z dne 19. junija 1901, z novelo z dne 22. maja 1910, ki se glasi: „Die Zwangsvollstreckung in das Recht des Urhebers oder in sein Werk findet gegen den Urheber selbst ohne dessen Einwilligung nicht statt. — Gegen den Erben des Urhebers ist ohne seine Einwilligung die Zwangsvollstreckung nur zulässig, wenn das Werk erschienen ist“, (enako tudi § 14 Zakona o avtorski pravici na delih umetnosti z dne 9. januarja 1907 z novelo z dne 22. maja 1910 — cit. in Šuman, l. c., 160, op. 1 k § 20). Kohler (Urheberrecht an Schriftwerken und Verlagsrecht, 1907, 458 sl.) se upravičeno pritožuje nad nelogično razliko, ki jo dela zakon med avtorjem in njegovimi dediči, ker izključuje za življenja avtorja izvršbo na avtorsko pravico, dočim jo proti dedičem dopušča, ter se v naslednjih razlaganjih zavzema za rešitev, kakor jo je postavil jasno in odločno jugoslovanski zakonodavec.

Določbe § 14 avstr. zakona iz l. 1895 (nov. 1920) ni bistveno izpremenil niti § 25 novega avstr. avt. zakona z dne 9. aprila 1936. Prim. *Mitteis, Grundriss des österreichischen Urheberrechts nach dem Bundesgesetz von 9. April 1936*, 1936, 81. Nemčija pa itak še nima novih avtorskopравnih zakonov. Izdan je bil le spec. zakon o olajšanju filmske reportaže (tkzv. *Wochenschaugesetz*).

⁵⁸ Prim. „Udruženje jugoslovenskih muzičkih autora“ in „Udruženje jugoslovenskih dramskih autora“. Te zaščitne organizacije opravljajo avtorskopравno posredništvo po uredbi z zakonsko močjo o avtorskopравnem posredništvu z dne 23. decembra 1936 (Sl. N. z dne 26. januarja 1937, št. 18-VI/27. Sl. L. z dne 10. februarja 1937, št. 76/12), s pravilnikom. Prim. zlasti §§ 15, odst. 2. in 14., odst. 2. pravilnika.

narne terjatve ali pa iz zahtevka, na osnovi katerega ima avtor terjati od svojega dolžnika izročitev ali dajatev premičnih telesnih stvari, redkeje iz „drugih imovinskih pravic“. Zato prihajajo v poštev le določbe izvršilnega postopnika o izvršbi na denarne terjatve (§ 254 ip.) ali pa določbe o izvršbi na zahtevke, da bi se izročile ali dale premične telesne stvari (§ 285 ip.).⁵⁹ V vsakem primeru pa so izvzeti od izvršbe avtorjevi osebi spisi (§ 209, t. 13 ip.) ter vsi predmeti, ki so avtorju potrebni za opravljanje literarnega, znanstvenega ali umetniškega poklica (§ 209, t. 6 ip.).

Glede mednarodne izvršbe veljajo določbe izvršilnega postopnika ter mednarodnih pogodb, kakor veljajo za izvršbo na terjatve ter zahtevke na izročitev premičnih telesnih stvari.

Omenjeno je bilo že, da velja v § 20 avt. zak. izraženo načelo le za avtorja in njegove dediče. Čim pa se je avtor ali dedič poslužil pravice prenosa v sm. § 15 avt. zak., je zoper pridobitelja avtorske pravice⁶⁰ (ki ne pridobi čiste avtorske pravice, ampak le pravico izvrševanja avtorske pravice) dopustno poseči z izvršbo na avtorsko pravico (= pravico izvrševanja avtorske pravice) in sicer v obsegu, kakor je bila odstopljena.

D. Nadaljnje pravice intelektualne svojine — pravice do rabe **imena, firme in naziva obratovališča** (ter drugega zunanjega obeležja) — so izvzete od izvršbe. Omeniti pa jih je treba v zvezi z ostalimi pravicami intelektualne svojine.

Ime je v smislu zakona o osebnih imenih trajna označba, s katero se fizične osebe razlikujejo med seboj. Ime je sestavljeno iz rodbinskega ter rojstnega imena (čl. 2, 5, 8) ter je strogo osebna pravica državljana z dalekosežno zaščito po cit. zakonu o osebnih imenih, odz. (§ 43), trgovinskem zakoniku — firma, zakonu o zaščiti industrijske svojine, pobijanju nelojalne tekme (§ 11), zakonu o zaščiti avtorske pravice, obrtnem zakonu; pravica do rabe imena je kot taka neprenosna (§§ 448, 1393 odz.), nezastavljiva in nezarubljiva.

Firma trgovca je ime, s katerim trgovec v trgovanju opravlja svoje posle in se podpisuje (čl. 15 tz., § 27 ntz.). Krajše, trgovinsko ime trgovca. Firma, ki je zaščitena po tz. ter gori omenjenih zakonih (odz., z. o z. i. sv., pobijanju

⁵⁹ Goršič, l. c., 485.

⁶⁰ Šuman, l. c., 162, Neumann, l. c., 1038.

nelojalne tekme, obrtnem zakonu), je prenosna le skupaj z obratom, ki se vodi s to firmo (čl. 23 tz., § 55 ntz.), torej na obrat vezana,⁶¹ slično kot pravica žiga. Isto načelo velja za družbene firme. Zato velja za vprašanje o dopustnosti zastavne pravice in izvršbe logično, da izvršba ni dopustna, ker samostojna realizacija firme ni mogoča.

Prav to velja za naziv obratovališča,⁶² ki se razlikuje od firme po tem, da gre tu za naziv podjetja ne pa za ime trgovca. Tudi naziv obratovališča je široko zaščiteno po obrtnem zakonu (§ 128), pa tudi po z. o. z. i. sv. (če je naziv obratovališča hkrati tudi žig) in zakonu o pobijanju nelojalne tekme (§ 11). Naziv obratovališča, ki je po obrtnem zakonu obvezen, je priteklna obrata ter prenosna le skupaj z obratom. Isto velja za druga zunanja obeležja, ki so več ali manj individualne pravice do izključne uporabe določenega znaka.

Izvršba na pravice intelektualne svojine — v poštevh prihajajo itak le pravice patenta, vzorca in modela kot pravice industrijske svojine ter avtorska pravica, ne pa pravice do trabe imena, firme ter naziva obratovališča —, kakor je ustanovljena v novem izvršilnem postopniku (za avtorsko pravico velja § 20 avt. zak. v zvezi s t. 15 čl. 1 uip.), povsem ustreza naši zakonodaji o zaščiti industrijske svojine in za avtorsko pravico o zaščiti avtorske pravice. Tudi pri avtorski pravici so pravice avtorja s § 20 zakona o zaščiti avtorske pravice (v zvezi z navedeno določbo uip.) zadostno zavarovane. Edina sprememba, ki bi utegnila nastati, bi bila ta, da bi bila izvršba dopustna tudi na pravico žiga, seveda takrat, kadar bo spremenjena sedanja določba § 61 zakona o zaščiti industrijske svojine in ustanovljena tudi za pravico žiga prometna sposobnost neodvisno od podjetja,⁶³ ter takó možna samostojna realizacija kot pogoj izvršbe.

⁶¹ Več o tem: Pisko, Lehrbuch des österreichischen Handelsrechtes, 1923, 72, sl., Kollross, l. c., 27.

⁶² Več o tem: Pisko, l. c., 61 sl.

⁶³ Kot⁵³. Tudi načrt novele k zakonu o zaščiti industrijske svojine vsebuje le možnost delnega prenosa žiga, t. j. v pogledu določene vrste blaga in z odgovarjajočim delom podjetja, v katerem se dotično blago proizvaja (v skladu z londonsko konvencijo iz l. 1934).

Sporna meja.

Dr. Alojz Finžgar.

I.

Že po noveliranih določbah §§ 850—855 odz. so ločili primere, kjer o poteku meje ni bilo spora, a je obstajala bojazen, da se mejna črta zaradi pomanjkljivosti mejnih znakov zabriše, od primerov, kjer je meja postala že nejasna ali sporna.

Meja, o čije poteku sta si bila mejaša edina, se je v nespornem postopanju obnovila tako, da so se poškodovani mejniki nadomestili z novimi ali po potrebi postavili še neki mejniki na novo in se je tako potek mejne črte za bodoče jasno zaznamoval (obnova meje).

Če pa je bil položaj tak, da je o poteku mejne črte obstajala nejasnost ali celo spor, je nesporni sodnik po vladajočem mnenju smel izdati na zadevni predlog le začasno¹ odločbo, s katero je po načelih §§ 458—459 cpr. ugotovil obstoječe posestno stanje mejašev,² po nasprotnem mnenju³ pa se je celo to moglo doseči le na podlagi tožbe radi motene posesti.

Končna določitev meje, ki je postala nejasna ali sporna (poprava meje), se je izvršila v pravdi, odnosno izvršbi na podlagi posebne tožbe. Temelj te tožbe je nejasnost glede poteka meje, nje svrha odstranitev nejasnosti z določitvijo in zaznamovanjem mejne črte.⁴ Zadeva je spadala glede na §§ 49 št. 3, 81 sod. pr. v izključno pristojnost onega okrajnega sodišča, v čigar okolišu je ležala nepremičnina. Meja se je določila v prvi vrsti tam, do koder je segala prava ali publicianska (§ 372—374 odz.) lastnina mejašev. Ugotovitev, do kam sega lastnina, je že sama po sebi pokazala mejno črto, čeprav objekt actionis finium regundorum ni bil fundus, marveč fines.⁵ Če se meja na ta način ni dala

¹ Majaron, O obnavljanju in popravljanju mej. Sl. Pr. 1915, str. 231.

² Odločba z dne 21. febr. 1905, Spr. R. 179, Slg. 2967, Schwab: Über Vermarkung, Erneuerung und Berichtigung von Grenzen nach Österr. Rechte (Festschrift zur Jahrhundertfeier des ABGB 1. VI. 1911 II. del), str. 613. Stubenrauch, Kommentar 8. predelana izdaja, str. 1046, 1047. Burckhard: System des Österr. Privatrechtes 1883 § 127, op. 12, Neumann Kommentar (Cpr) 2. predelana izdaja, str. 87.

³ Krainz-Ehrenzweig, System 4. izdaja II, § 418.

⁴ Stubenrauch, str. 1049, op. 4; Randa, Besitz 1895, str. 261, op. 58. Dernburg: Das Sachenrecht des Deutschen Reiches und Preußens 1908, § 87, Dernburg, System des Römischen Rechtes 1911, § 192.

⁵ Randa, Besitz, str. 261, op. 58, Schwab, str. 615.

ugotoviti, je bila odločilna zadnja mirna posest, v zadnji vrsti pa delitev sporne ploskve po razmerju posesti „iz katere izvira zahtevke“ (§ 853 odz.).

Po pravilnejšem mnenju se je v glavnem odločalo o poteku meje že v pravdi. Sodba, s katero se je določila meja na podlagi lastnine, bi bila ugotovitvena sodba, ki učinkuje že sama po sebi, delitev sporne ploskve po zadnji mirni posesti ali posesti, iz katere izvira zahtevke, ni bila stvar pravde, marveč se je glede na § 351 ir. izvršila po izvršilnem sodišču.⁶ Zastopalo se je tudi mnenje,⁷ da se ima sodba glasiti zgolj tako, da je določiti mejo, vse drugo pa je potem stvar izvršilnega sodišča.

Glede spornega mejnega prostora sta bili poleg *actio finium regundorum* dopustni še *rei vindicatio* in *actio publiciana* (§ 851 odz. in fine).⁸

Soglasno je mnenje, da je bila ureditev, kot so jo vsebovale novelirane določbe §§ 850—853 odz., nejasna in nezadostna.

Vladni načrt novele k obč. drž. zakonu je gradil na določbah §§ 850—853 odz. Obdržal je glavna načela, po katerih se vrši poprava meje. Mesto zadnje mirne posesti naj bi bila odločilna zgolj posest, delitev sporne ploskve pa naj bi se izvršila po pravičnem preudarku sodišča „oziraje se na velikost ob spornem prostoru neposredno ležečih zemljišč.“ Značilnejša novota bi bila le ta, da se tudi poprava meje po posestnem stanju, ali z razdelitvijo sporne ploskve nakazuje v nesporno postopanje, da pa je ta ureditev le provizorična, ker je mogoče še v pravdi, s katero se uveljavlja močnejša pravica do spornega prostora, (lastnina, publicianska lastnina), doseči drugačno ureditev.⁹

Druga delna novela, cesarska naredba z dne 22. julija 1915 drž. zak. št. 208 je nesrečno črtala v vladnem osnutku pridržek pravde v tzv. bagatelnih mejnih sporih, to je sporih, pri katerih sporna mejna ploskev ne presega vrednosti 100 Kron. Tako je postala za določitev meje v takih sporih odločilna le zadnja mirna posest, ali če se ta ni dala ugotoviti, delitev sporne ploskve po pravični oceni sodišča, ne pa tudi lastnina.

⁶ Schwab, str. 618—622, Stubenrauch, str. 1051, 1052.

⁷ Neumann, Kommentar (ir.) 2. predelana izdaja, str. 1009, 1010, Krainz-Ehrenzweig § 418, Tilsch: Einfluss der Zivilprozessgesetze auf das ABGB, GZ 1899, str. 405.

⁸ Stubenrauch, str. 1049, Randa, Besitz, str. 261, op. 58, Schwab, str. 615, op. 35, Krainz-Ehrenzweig § 418, op. 12.

⁹ Glej besedilo načrta v Majaron, o. c.

Čl. 24 in 25 unp. sta uveljavila za celo državo predpise §§ 836 in 837 predosnove k obč. drž. zakonu kot materialnopravno podlago za obnovo in popravo meja, ki naj velja dotlej, dokler ne stopi v veljavo enotni državljanski zakonik. To materialnopravno podlago izvajajo in dopolnjujejo predpisi §§ 275—285 np. Jugoslovanska zakonodaja se je v bistvu naslonila na avstrijsko drugo delno novelo. Glavna sprememba je v tem, da tudi pri bagatelnih mejnih sporih (do din 500) ni več izključen ozir na močnejšo pravico, pač pa se dokaz močnejše pravice ne izvaja naknadno v pravdi, marveč že v nepravdnem postopanju.

II.

Že rimsko pravo je poznalo mejne spore (*controversia de fine*). Med rimskimi zemljišči je bila 5 čevljev (*quinque pedes* 1'48 m) široka meja (*confinium*), ki je pripadala sosedoma do sredine. Ako se je meja zabrisala ali je postala sporna, sta mogla sosedu naperiti *actio finium regundorum*. Ker se je po civilnem in klasičnem pravu uporabljala ta tožba samo, če je bila sporna pet čevljev široka meja, je bil podan siguren kriterij za razlikovanje med *controversia de fine* in *controversia de loco*. Po postklasičnem pravu se je a. fin. reg. pričela uporabljati za vse mejne spore.¹

Zakon ne daje definicije mejnega spora. Obče znano je, da se na področju nepravdnega sodstva pogosto označujejo izvestni pojmi le indirektno ali z izrazi, ki nimajo one juridične klenosti, ki je lastna področju pravnega sodstva. Navzlic temu pa imajo tudi ti pojmi svoj določen pomen.

1. Po besedilu čl. 25 unp. gre za mejni spor tedaj, ako meje vobče ni moči več spoznati ali ako so sporne. To zakonsko besedilo obsega dva primera, a) primer, da zatrjujeta sosedu vsak svojo med seboj različno mejo, pri čemer nastane točno določen vmesni sporni prostor, (enostaven mejni spor), b) primer, da se sosedu ne moreta zediniti na isto mejo, ne da bi zatrjevala kako določeno mejo, ker si niti eden niti drugi ni na jasnem o poteku meje (tkz. *Grenzverwirrung*).² Možna je tudi kombinacija, da en sosed zatrjuje določeno mejo, drugi sosed pa to mejo osporava, ne da bi sam povedal, kje teče po njegovem mnenju prava meja.³

¹ Korošec: Zgodovina in sistem rimskega zasebnega prava, 1. zv. § 56, str. 199.

² Glej Lapajne: Mnenja k predhodnemu načrtu drž. zak. za Kr. Jugoslavijo, izdaja Pravnika str. 362 (§ 11), in 361 (§ 3).

³ Hesse: Die Rechtsverhältnisse zwischen Grundstücksnachbarn 1880, str. 490. Drugače Schwab, str. 608.

Okolnost, da si eden ali drugi mejaš ali oba mejaša nista na jasnem o poteku mejne črte, ker mej ni moči več spoznati, je samo motiv, da med strankama ni enotnosti o vprašanju, kje poteka mejna črta,⁴ radi česar gre v vseh naštetih primerih v bistvu za isti pojem, pojem sporne meje.⁵

Ni važno, ali so bile meje kdaj poprej označene z mejniki.⁶ Če meje vobče še niso bile zaznamovane, bo tem laže prišlo do nesoglasja o poteku mejne črte. Poprava meje ima po smislu zakona namen odstraniti to nesoglasje, najsi je nastalo iz tega ali onega vzroka.

Hantsch je zastopal mnenje, da gre le v primeru b) za pravi mejni spor, dočim gre v primeru pod a) za tako zvani nepravi mejni spor.⁷

Primeri, v katerih stranke ne vedo takoj spočetka označiti določene smeri glede poteka zatrjevanih mejnih črt, so bolj redki. Omejiti in vezati zakoniti pojem spornosti samo na primere pod b) je napačno.⁸ Tako po občem pravu kakor tudi po določbi § 855 odz. sta se razlikovali dve vrsti *actiones finium regundorum*: a. fin. reg. simplex, tožba na določitev prave meje vobče, (primer b) in a. fin. reg. qualificata, tožba, s katero se je zahtevala baš določena mejna črta, po kateri bi sporni prostor pripadal tožiteljevemu zemljišču (primer a).⁹ Uveljavljenje močnejše pravice do mejnega prostora (§ 280 np.) je itak možno samo v primerih b).¹⁰

2. Že samo osporavanje meje, ki jo zatrjuje en mejaš s strani drugega, ima za posledico mejni spor.¹¹ Četudi bi bilo stališče ene stranke evidentno neutemeljeno, je vendar meja sporna, kakor hitro imamo o vprašanju poteka meje

⁴ Schwab, 615.

⁵ Glej Lapajne: Mnenja § 5.

⁶ Klang: Kommentar II, 1. str. 911, Fliedner: Über die Erneuerung und Berichtigung der Grenzen nach der zweitem Teilnovelle zum ABGB, Not. Z. 1918, str. 145, 152, Stubenrauch, str. 1047, nasprotno Randa Besitz, str. 260, op. 56.

⁷ Grenzstreitigkeiten GZ 1916, št. 48, str. 598.

⁸ Odl. Stola sedm. odd. B z dne 20. apr. 1937, Pravni život 1937, št. 210.

⁹ Stubenrauch, str. 1050, Petschek, Juristische Vierteljahresschrift 1902, str. 185.

¹⁰ Lapajne: Spori za mejo. Zbornik X, str. 117, Mnenja, str. 361, 363. Hantsch: Grenzstreitigkeiten GZ 1917, št. 5., str. 55 k čl. I in fine, vladno obrazloženje k našim določbam, objavljeno v komentarju Žilič-Santek, str. 675.

¹¹ Fliedner, str. 145, 152. Schwab, str. 608.

dvoje različnih stališč. Wohlmeyer¹² je zagovarjal de lege ferenda stališče, da naj bi bili primeri, kjer je meja zakonito zaznamovana z mejnimi znaki, naštetimi v § 845 odz., odtegnjeni razmejnitvenemu postopku, in je poskušal že tudi de lege lata utemeljevati, da se ne morejo smatrati kot sporne v smislu § 851/1 nov. odz. (= čl. 25/1 unpa) meje, ki so zaznamovane z mejnimi znaki v smislu § 845 odz.

Izraz sporen pomeni vobče položaj, ki nastopi, če ena stranka osporava stališče druge. Med mejaši more veljati samo skupna črta kot meja njiju zemljišč. V tej edinosti, ki jo povzroči volja strank, ali ob nesoglasju sodna odločba, leži bistvo meje. Mejnim znamenjem ne pritiče značaj činjenice, ki ustvarja pravice, marveč služijo le razvidnostnim in dokaznim svrhám.¹³ Zastopalo se je mnenje, da je a. fin. reg. po svojem bistvu prejudicialna (ugotovitvena) tožba,¹⁴ ki gre tožitelju, če je zaradi negotovosti ali osporavanja ogrožen izvesten njegov pravni položaj.¹⁵ Schwab¹⁶ izvaja, da je negotovost o poteku meje, okolnost, da mejo ni moči spoznati, pojmovati subjektivno. Določbe odz. v obliki 2. delne novele so eno in isto situacijo označevale enkrat (§ 851) z izrazom sporna meja,¹⁷ drugič (§ 853/1 odst.) z izrazom osporavana meja.¹⁸

Na drugi strani pa je treba poudariti, da o mejnem sporu ni moči več govoriti tedaj, če je bil ta spor rešen s poravnavo, sodno ali izvensodno, ali s sodno odločbo.

Določbe §§ 277, 285/5 np. jasno kažejo stremljenje, da bi se mejni spor rešil na ta način, da se stranki sami zedinita glede poteka meje. Nobenega dvoma ne more biti o tem, da so tudi izvensodne poravnave o poteku meje možne in dopustne.¹⁹ Čim je bila med strankama dogovorjena neka

¹² Besitzstörungs- und Grenzberichtigungsverfahren (§§ 850—853 ABGB) Wert und Bedeutung gesetzlich vermarkter Naturgrenzen nach geltendem Recht und Spruchpraxis, Jur. Bl. št. 22 iz leta 1955.

¹³ Prim. Zdolšek: O obnavljanju in popravljanju mej, Sl. Prav. 1925, str. 4, Hesse, str. 484, 486.

¹⁴ Randa: Besitz, str. 254. Pojasnila justičnega ministrstva k II. avstr. del. noveli J. M. Verordnungsblatt 1915, str. 262, Schwab, str. 619, 620.

¹⁵ Schrutka: Grundriß des Zivilprozesrechtes, II. izdaja, str. 171.

¹⁶ Str. 607, 608.

¹⁷ Streitig.

¹⁸ bestritten.

¹⁹ Krainz-Ehrenzweig: System VI. izdaja I, 21, str. 142; Klang, Bemerkungen zu den sachenrechtlichen Bestimmungen der Zivilnovellen 1917, str. 107, Kom. II, 1, str. 911; Flieder, str. 145; Schwab, str. 621; Kecojević, Uredenje međa (granice) po novom vanparničnom postopku, Policija 1957, št. 11—12, str. 561.

točno določena meja tako, da glede poteka te meje raz vidik dogovora ni več nikake nejasnosti, je s poravnavo (§ 1580 odz.) ustvarjen nov pravni položaj.²⁰ Nobena stranka ne more tega dogovora kratko malo ignorirati in z enostavnim osporavanjem te nove mejne črte oživeti svoj čas obstoječi spor o poteku mejne črte.²¹ Spor, ali je bila veljavno dogovorjena nova čisto določena meja, ni mejni spor, ki bi ga bilo reševati v nepravdnem postopku,²² marveč gre za stvar, ki jo je rešiti po redni pravni poti.²³ Pogoste so poravnave na mapno mejo. Širko²⁴ meni, da so take poravnave mogoče kot pogodbe na razsodnika-geometra v smislu § 672 cpp. ali kot nepopolne pogodbe, ki postanejo popolne šele tedaj, kadar je izvedenec že pokazal mejno črto v naravi.²⁵

Kar se tiče sodnih odločb, je pripomnit, da imajo v načelu pravno moč le za osebe, ki so sodelovale v postopanju (§ 18 np., 507 cpp.), in da učinkujejo le dotlej, dokler se ne spremeni pravni položaj, ki je bil podlaga odločbi.²⁶

5. Meja pomeni ono črto, do katere sega na eni strani zemljišče enega sosedu, na drugi strani pa zemljišče drugega, določa tedaj obseg zemljišč obeh sosedov.²⁷ Če se ta črta na eno ali drugo stran premakne, nastane izvestna pridobitev zemljišča enega sosedu na škodo drugega. Premaknitev mejne črte nastopi zlasti zaradi dogovorov med sosedu glede poteka mejne črte, ali zaradi priposestvanja. Nova mejna črta pa nastopi lahko tudi zaradi tega, ker je n. pr. en mejaš kupil nekaj sosednega zemljišča, ležečega ob svoječasnemu meji. Če se v primerih druge vrste pojavi spor, se ta spor radi okolnosti, da gre za zemljišče ob svoječasnemu meji, bistveno ne razlikuje od vsakega drugega spora, ki se tiče vprašanja, ali je bil pridobljen izvesten kos zemlje (contro-

²⁰ Odl. 16. marca 1910, Slg 5000.

²¹ Odl. Stola sedm. 10. dec. 1929, št. 980, Zbirka dr. Vragović.

²² Klang, Kom. II, 1, str. 911.

²³ Odl. stola sedm. odd. B 21. dec. 1957, Slg 5000.

²⁴ Poravnava na mapno mejo, Slov. Prav. 1926, št. 5, 4, in 1950 št. 9, 10.

²⁵ Nasprotno odl. Stola sedm. odd. B z dne 24. nov. 1952, Sl. Pr. št. 376 in z dne 27. apr. 1925, Sl. Pr. št. 120. Flieder, str. 176 takih poravnav ne priporoča, ker se bo izvedenec redno naslanjal le na mapo, ki pa ni zanesljiv in vedno merodajen pripomoček.

²⁶ Rintelen: Grundriß des Verfahrens außer Streitsachen, 1914 str. 40, 41, Goršič Kom. (np.) str. 264, Schwab str. 619.

²⁷ Širko: O popravi in obnovi mej. Sl. Prav. 1920, str. 260; Za staro pravdo, Sl. Prav. 1925, str. 198; Zdolšek, Sl. Prav. 1925, str. 4; Schwab str. 605; Kecojevič, str. 562.

versia de loco). Spor posebnega značaja (controversia de fine) nastaja le v primerih prve vrste. Posebnost je v tem, da je izvor spora nejasnost o poteku meje, ki jo je treba odstraniti s tem, da se izreče, kod poteka meja in da se ta mejna črta zaznamuje.

Za mejni spor bo tedaj zlasti odločilno, da v ospredju spora ne stoji vprašanje pridobitve zemljišča, marveč vprašanje meje, kod je mejna črta prvotno potekala, ali se je mejna črta morda premaknila in zbog česa se je premaknila. Odločba avstr. vrh. sod. z dne 24. jan. 1954 SZ XVI, št. 18 poudarja, da gre za mejni spor, če se dva soseda prepirata o tem, ali izvesten pas zemljišča spada k eni ali drugi stikajočih se parcel, ker je nejasnost v pogledu meje povzročila različno stališče sosedov o obsegu njih zemljišč in postavlja kot antitezo primere, kjer spor o pridobitvi izvestnega kosa zemljišča vpliva na potek meje. Schwab²⁸ meni, da gre pri mejnem sporu za obseg in obliko stikajočih se zemljišč, sporni mejni pas fungira le kot del enega ali drugega zemljišča, za pravico do spornega mejnega pasu nima niti eden niti drug nobenega posebnega pravnega naslova. Klang²⁹ še posebej poudarja, da gre za mejni spor tam, kjer je izvor spora nejasnost o tem, kod poteka meja, da pa na drugi strani ne gre za mejni spor, če se zahteva sporna mejna ploskev na temelju takega pravnega naslova, ki bi dajal pravico do nje tudi tedaj, če bi ta ploskev ne ležala baš ob meji. Enako Swoboda,³⁰ ki govori o takem pravnem naslovu, ki se tiče zgolj sporne ploskve, ne pa tudi ostalega zemljišča.

Navedeno je že, da jemlje okolnost, da se uveljavljajo za pravico do mejnega pasu izvestne posebne činjenice ali pravni posli, sporu za ta mejni pas značaj mejnega spora le tedaj, če gre za činjenice in pravne posle, ki niso specifična obmejnimi situacijam, kot so to zlasti priposestvanje³¹ in pogodbe, sklenjene med spornima strankama, ki imajo značaj poravnave glede mejne črte.³² Pri priposestvo-

²⁸ Str. 615, 617.

²⁹ Bemerkungen str. 121.

³⁰ Die Grenzberichtigung nach der zweiten Teilnovelle ZBl 1921, str. 424.

³¹ Drugače odl. 24. nov. 1925 SZ VII, št. 377: Ne gre za mejni spor, če ena stranka uveljavlja, da je izvenknjižno s priposestvanjem pridobila del sosednega zemljišča.

³² Presplošna je odločba z dne 29. jan. 1950 ZBl 1950, št. 147: Nesporno postopanje je predpisano za take mejne spore, kjer je izvor spora potek meje, ne pa na sporno ploskev se nanašajoči pravni čin (pogodba, priposestvanje in podobno).

vanju seže sosed z dejanskim uživanjem svojega zemljišča preko prvotne meje v sosedovo zemljišče in tudi pri dogovoru o poteku meje imata soseda pred očmi črto, ki naj loči njuna zemljišča. Na drugi strani gre predaleč mnenje, da spor za mejno ploskev le tedaj ni mejni spor, če soglašata obe stranki v tem, da so mejne črte sporne površine nesporne, da gre torej v sporu le zato, čigav je tisti točno omenjeni prostor, ki je postal zaradi priznanja prave obmejitve predmet zase in ni več del morebitne ostale površine.³³ Vsaj n. pr. pri vsaki kupni pogodbi lahko nastane primer, da prodajalec uveljavlja, da je prodal manj sveta, kot trdi kupec.

4. Obnovitev meje, ki obstoji v tem, da se na novo znanjuje meja, ki bi se utegnila zaradi poškodovanih ali manjkajočih mejnih znakov zabrisati tako, da bi postala nejasna ali sporna, predpostavlja, da sta si mejaša edina o poteku meje.

Mejni spor tudi ni podan tedaj, če gre za vprašanje, ali je pregraja, ki se nahaja med dvema sosednima zemljiščima n. pr. brazda, plot, jarek, zid (§ 854 odz.) last enega ali drugega soseda, ali skupna last, vobče če gre za spore tičočee se takih pregraj.³⁴ Ni važno, ali je pregraja v celoti postavljena na eno ali drugo sosedno zemljišče, ali pa je postavljena baš na mejno črto.

O sporu, ki se tiče pregraje, pa je seveda mogoče govoriti le tedaj, če nobena stranka ne uveljavlja, da se razteza njena lastnina še na svet, ki leži na drugi strani pregraje, tedaj če je v prostoru le pregraja in morda tudi še svet, na katerem stoji. Prav tako ne gre za spor, nastal iz mejnih naprav, če je sosed baš s tem, da je zgradil svoje zemljišče, šel preko prave meje svoje lastnine.

Pregraje (§ 854 odz.) se ne razlikujejo bistveno od mejnikov (§ 845 odz.). Tudi mejniki lahko stojе v celoti na zemljišču enega soseda.³⁵ Zidovi, plotovi se navadno postavljajo zato, da se zemljišče ogradi. S tem se seveda doseže tudi zamejitev. Brazde, jarki, mejniki le zamejujejo.

³³ Širko, Slov. Prav. 1925, str. 197, ki se zadevno naslanja na JMVB1 1915, str. 267, ki govori o prostorno točno določenem zemljišču kot nasprotju parceli, čije meje so dvomljive in sporne.

³⁴ Tudi Lapajne Zbornik X, str. 115, loči spore, ki nastajajo iz mejnih naprav (§ 854 odz.) od sporov o poteku mejne črte, glej tudi odl. stola sedm. odd. B z dne 25. jan. 1928, Sl. Prav. št. 170.

³⁵ Schwab, str. 607, op. 6.

že Schwab³⁶ in za njim Flieder³⁷ poudarjata, da veljajo po odz. za pregraje in mejnike slične ali celo enake določbe, zlasti da so mejniki, ki stoje tako, da poteka mejna črta preko sredine, kakor tudi skupne pregraje, skupna last, ki se načeloma ne da razdružiti (§ 844 odz.). Ker je svrha mejnikov baš razmejičenje in le razmejičenje, bo seveda tu položaj dokaj enostaven. Redko se bo pojavil spor, ali mejniki stoje na mejni črti. Drugače pri pregrajah, ki bodo le izjemoma postavljene kot tehnični znak, kje poteka mejna črta. Iz domnev, ki jih postavljata §§ 854 in 857 odz., pa je utemeljeno sklepati, da zakon izhaja iz stališča, da je zaradi pregraje nastal za sosede sličen položaj, kot če bi bila meja označena z mejniki. Zato naj se ta položaj predvsem razišče po zunanjih znakih.³⁸ Šele če to ne uspe, ali ne da zanesljivega rezultata, je eventualno raziskovati, kako je prišlo do pregraje, kdo jo je postavil, kam jo je postavil.³⁹ V dvomu bo tako pri mejnikih kot pri pregrajah padla odločitev, da so mejniki, pregraje skupne.

Iz navedenega izhaja, da je spor, tičoč se mejnih naprav v zakonu posebej urejen in da je tudi bistveno različen od mejnega spora.

5. Na splošno ni važno, ali so zemljišča, za katera je treba rešiti vprašanje, kod poteka meja, namenjena za poljedelske svrhe ali stavbišča in če so stavbišča zazidana, ali ne.⁴⁰

Po rimskem pravu je bila svrha a. fin. reg. ureditev meje med praedia rustica.⁴¹ Očividno pod vplivom rimskega prava se je v pogledu ureditve meje delala razlika med zemljišči. Flieder⁴² razlikuje med zemljiškimi in stavbenimi parcelami. Randa⁴³ med zemljišči in hišami, oziroma zgrad-

³⁶ Str. 606.

³⁷ Str. 154.

³⁸ Drugače Hesse str. 514, 515, odl. RG 20. jan. 1909, RGZ 70, 200 k § 921 DBGB; Skupnost se domneva šele tedaj, če ni glede na potek mejne črte jasno, da stoji pregraja na svetu enega ali drugega soseda.

³⁹ Često bo to brezuspešno, Hesse str. 515, št. 3, 2. odst.

⁴⁰ Klang Kom. II. 1 str. 911; odl. 4. nov. 1914, Slg 7100, odl. 26. maja 1908, Slg 4249.

⁴¹ Czychlarz Institutionen; Heilfron: Römisches Recht, Dernburg: Röm. R. § 192.

⁴² Str. 158.

⁴³ Besitz, str. 259, op. 55.

bami.⁴⁴ Lapajne⁴⁵ razlikuje med kmetskimi (pr. rustica) in mestnimi (pr. urbana) zemljišči, ne pove pa, kakšna zemljišča je šteti med kmetska oziroma mestna, marveč pravi, naj zadevo odloča sodnikov preudarek.

Člen 24 unp. govori o zemljiščih vobče in za kako razlikovanje med zemljišči ene ali druge vrste ne daje nobene opore. Priznati je, da so rodile potrebo posebnega postopka controversiae de fine podeželske prilike, kajti kjer so posamezna zemljišča pozidana ali obzidana in tako medsebojno oddeljena, se bo redko pripetilo, da bi se taka fiksna meja v teku časa premaknila.⁴⁶ Vendar je lahko sporna meja tudi tam, kjer je n. pr. zaradi zidu navidez jasna ali fiksna.

Navzlic temu je pravilno mnenje, da ne gre za mejni spor tedaj, če gre spor za zidovje dveh stikajočih se zgradb, vendar ne zaradi tega, ker so stikajoča se zemljišča zgradbe, marveč radi tega, ker gre za pregraje, za katere veljajo posebni predpisi §§ 854 in sl. odz.⁴⁷

6. O mejnem sporu je moči govoriti le tedaj, če se eno zemljišče neposredno dotika drugega.⁴⁸ Tega ni, če zemljišča loči javna reka ali cesta.⁴⁹ Odločba stola sedm. odd. B z dne 31. maja 1958 se nepravilno zadovoljuje z okolnostjo, da si sosed lasti svet preko javne poti. Moralo bi mu nesporno ali dokazano pripadati vsaj nekaj sveta preko javne poti.

⁴⁴ Enako Stubenrauch 7. izdaja, str. 1102; Žilič-Šantek, str. 61.

⁴⁵ Zbornik X, str. 124.

⁴⁶ Fliedner str. 158, op. 18; Dernburg: deutsch. R. § 87. Klang Kom. II, 1, str. 911.

⁴⁷ Stubenrauch 7. izdaja, str. 1102.

⁴⁸ Stubenrauch 8. izdaja, str. 1050; Klang Kom. II, 1, str. 911

⁴⁹ Dernburg: Rom. R., § 192; Hesse str. 194; Heifron, str. 422.

(Konec prihodnjič.)

Obnova postopka in spreminjanje odločb v socialnem zavarovanju.

Dr. Janko Vrančič.

1. Potreba obnove postopka.

Zavodi za socialno zavarovanje, in sicer pokojninski zavodi za nameščence, osrednji urad za zavarovanje delavcev in njega krajevni organi, in rudarske glavne in krajevne bratovske skladišnice, pridejo lahko v položaj, da so v javno korist prisiljeni, spremeniti pravni položaj, ustvarjen med zavodom in njegovim članom s pravnomočnim odlokom.

Pokojninski zavod za nameščence v Ljubljani se poslužuje v to svrhu, kadar mora razveljaviti pravnomočno zavarovanje, predpisov zakona o občem upravnem postopku (zup.) in obnavlja postopek z analogno uporabo §§ 128 in sl. zup. Vendar mu pa upravna oblastva in tudi državni svet te pravice večinoma ne priznavajo, češ da zavod ni upravno oblastvo in obnova postopka ne bi bila v javnem interesu, marveč le v interesu zavoda kot stranke; sploh da veljajo po § 67 zakona o pokojninskem zavarovanju nameščencev v besedilu z dne 30. oktobra 1933., Služb. Nov. 285—LXXXIV (pok. z.) predpisi zakona o občem upravnem postopku le za postopek s pravnimi sredstvi v stvareh, za katere je pristojno upravno oblastvo, všteti ugovore zoper odloke Pokojninskega zavoda. Ugovarja se tudi, da se pridobljene pravice ne morejo odvzeti, ker sicer ne bi bilo več pravne gotovosti. Tudi finančna oblastva in sodišča zavodom za socialno zavarovanje često ne priznavajo svojstva oblastev, ki vrše v mejah svoje pristojnosti javne posle v imenu države in za državo, in vseh pravic, ki izvirajo iz tega glede taksne prostosti, izvršljivosti izkazov o zaostalih zavarovalnih prispevkih itd.

V resnici v zakonih o socialnem zavarovanju določb o obnovi postopka sploh ni ali so pa zelo pomanjkljive. Vendar pa pravni red nujno zahteva, da mora biti mogoče odpraviti stanje, ki je morda formalno zakonito, ker temelji na pravnomočnem odloku, dejansko pa bije v obraz vsaki pravici. Pozitivni pravni predpisi pa to možnost tudi dajejo, samo če jih pravilno tolmačimo.

Različni so primeri, v katerih je treba spremeniti stanje, ustvarjeno z odloki ali razsodbami na polju socialnega zavarovanja. Gre lahko za obnovo postopka glede pravice ali dolžnosti zavarovanja ali pa glede prejemanja rent ali drugih dajatev, in sicer celo v primerih, v katerih je razsodišče zavarovanja že izdalo svojo razsodbo. Da pokrene obnovo postopka, je lahko v prvi vrsti interesiran zavod za socialno zavarovanje sam, zava-

rovani nameščeneec, oziroma njegovi rodbinski člani, ali pa nameščencev službodavec. Posredno je pa seveda udeležena tudi država oziroma njena oblastva, ker je njena naloga, da štiti javno korist in spoštovanje zakonov.

Dogodi se, da nosilec zavarovanja, t. j. zavod, ki izvaja zavarovanje, šele po dolgih letih, ko je zavarovanje že davno pravnomočno, ugotovi, da zavarovanec sploh ni bil v službi, marveč se je prijavil le zato, da bi prišel do cenejšega zavarovanja nego je pri zasebnih zavarovalnicah; da je sicer mimorede ali sem ter tja izvršil kako delo, toda ne redoma, tako da sploh ni bilo rednega službenega razmerja; da je bil navaden delavec, ne pa uradnik, oziroma duševni delavec; da ni imel tolikih službenih prejemkov, kot so bili prijavljeni; da je ob prvi prijavi že prekoračil starost, dopustno za sprejem v zavarovanje, in da je morda celo rojstni list potvoril; da je ob vstopu v službo užival že toliko pokojnino od druge strani, da je bil iz zavarovanja izvzet; da prijavljeni zavarovanec ni bil pri tvrdki v službi, marveč lastnik tvrdke, njegov zakonski drug, sin ali hči, ali član uprave pravne osebe; da je bila njegova služba samo postranski posel, poleg katerega je zavarovanec kot samostojen podjetnik ali z drugim stalnim pridobitnim delom mnogo več zaslužil; da je bil obenem državni uradnik; da je bil uradnik banovine, občine ali javnopravne korporacije z normirano pravico do pokojnine, itd.

Če zavarovanec že prejema rento, se poleg vseh gornjih primerov lahko izkaže tudi, da je bil sicer res zavarovanju zavezan, ker je redoma opravljal pretežno duševna opravila, da so pa v prijavi navedena težja opravila, kot jih je v resnici opravljal, tako da je bil spoznan za nesposobnega za zadnjo službo, dočim bi jo v resnici lahko še vršil; da je bolezen le večje simuliral; da ga je spoznal za nesposobnega zdravnik le, ker je bil njegov prijatelj, ali iz drugih vzrokov; da je rentnik po upokojitvi opravljal kako drugo še težje delo, tako da bi bil sposoben tudi še za svojo službo; da vdova z vdovsko rento po zavarovancu do nje ni imela pravice, ker se je zavarovanec poročil šele, ko je prekoračil najvišjo dopustno starost, a je bil predložen nosilcu zavarovanja nepravilen krstni ali poročni list; ker je bila vdova po svoji krivdi ločena; ker živi še prva po rimokatoliškem obredu poročena žena in je drugi zakon s prejemnico vdovske rente neveljaven; ker je vdova svojega moža sama umorila ali bila njegove smrti naklepoma sokriva ter zato obsojena, itd.

V nezgodnem zavarovanju se morda naknadno dožene, da nezgoda ni bila v zvezi s službo, marveč se je pripetila le v zasebnem življenju zavarovančevem, v bolniškem zavarovanju

pa, da se je ženska prijavila v zavarovanje le, da bi prejela podpore ob porodu, da zavarovanec v sporazumu z zdravnikom ali uradnikom nosilca zavarovanja bolniško blagajno izrablja in prejema hranarino, ki mu ne gre, itd. Tudi ni izključeno, da si je zavarovanec bolezen ali poškodbo pridobil namenoma, samo da bi prejel hranarino, nezgodno rento ali pokojnino.

Tudi če je bil nosilec zavarovanja pri razsodišču za zavarovanje že obsojen, da mora plačevati zavarovancu rento, hranarino ali drugo dajatev, ima lahko še vedno interes na obnovi postopka, ker je ugotovil, da je bilo zavarovanje protizakonito ali da bolezen ne obstoji ali vsaj ne v dognani meri in da so bile poizvedbe razsodišča neresnične, izjave prič ali večšakov krive, da je kak uradnik, zdravnik ali član razsodišča kršil svojo službeno dolžnost itd.

V vseh takih primerih je ne le za zavod za socialno zavarovanje, marveč tudi v javno korist in korist države potrebno, da se vzpostavi zakonito stanje. Saj če bi se take zlorabe razpasle, bi se posluževalo zavarovanja ali ga izrabljalo lahko toliko oseb, ki jim to zavarovanje ni namenjeno ali ki bi dajatve protipravno uživali, da bi bili vsi zavarovalnotehnični računi, ki služijo zavarovanju za podstavo, na glavo postavljeni in bi zavarovanje lahko celo propadlo. Tako bi izgubili dobrote zavarovanja tudi tisti, ki so jim bile namenjene.

Zakonodavec je dobro vedel, zakaj n. pr. ne pusti v pokojninsko zavarovanje nameščencev tudi navadnih ročnih delavcev. Pri teh je nevarnost, da postanejo nesposobni za svoje delo, radi vrste tega dela, radi delovnih prostorov, radi higienskih in ekonomskih razmer itd. mnogo večja nego pri duševnih delavcih. Ker so računске osnove pokojninskega zavarovanja nameščencev izdelane le na statističnih podatkih nameščencev, bi prišlo zavarovanje takoj v nevarnost, če bi se lahko prijavilo na tisoče in tisoče delavcev.

Samostojni podjetniki ali njihovi družinski člani so v zavarovanju delavcev ali nameščencev zelo nevaren rizik. Uslužbenec, ki je navezan le na svoje službene prejemke, si bo navadno dobro premislil, da jih bo zamenjal s hranarino ali rento, ki sta večinoma mnogo nižji, dočim podjetniku njegov obrat lahko teče še prav tako dalje in so mu dajatve zavarovanja le dobrodošel priboljšek.

Uslužbenec, ki ima kak drug večji zaslužek, ali ki ima pravico do pokojnine v drugi službi ali pa pokojnino že prejema, bo tudi lahko živel radi teh drugih dohodkov z nižjo rento in si jo bo skušal morda pridobiti že po kratki dobi zavarovanja. Prav tako si jo bo pridobil po kratkem zavarovanju nameščencev, ki je že star vstopil v zavarovanje. Pri kratki dobi zavarovanja

je pa nosilec zavarovanja oškodovan, ker mora plačevati zavarovancu navadno dalj časa nego je trajalo zavarovanje rento, ki je mnogo višja od zavarovalnih prispevkov. Poleg tega je renta za kratko zavarovanje tudi sorazmerno mnogo višja nego za dolgo, ker se računa tako, da prejme rentnik za vsako leto zavarovanja n. pr. po 2% zavarovanih prejemkov, poleg tega pa še osnovni znesek n. pr. 20% brez razlike, ali je bil zavarovan 40 ali le 5 let.

Ker za socialno zavarovanje prispevajo le nameščenci in njihovi službodavci, le v neznatni meri pri nekaterih vrstah zavarovanja tudi država, je jasno, da je škoda zavarovalnega zavoda tudi škoda zavarovancev samih, ki morajo pokrivati s svojimi prispevki skupaj s prispevki službodavcev in morda tudi države izdatke za preživljanje tistih nameščencev in njihovih rodbin, ki so se prezgodaj ali sicer nezakonito izločili iz delovnega postopka in žive na račun prispevkov aktivnih zavarovancev, ker so njihovi lastni prispevki daleko nezadostni. Država je ustanovila zavarovanje v korist velikega kroga svojih državljanov, torej v javno korist. Zato je tudi seveda v javno korist, da eni zavarovanci ne izrabljajo zavarovanja v škodo drugih in da vse zavarovanje ni onemogočeno. Če bi zavarovanje zašlo v primanjkljaj, bi ga morala rešiti javnost, oziroma dotični stan zavarovancev in njihovih službodavcev, ali pa cela država. Če se nosilec zavarovanja bori za obnovo postopka, da ne bi prišlo do take nevarnosti, se bori torej tudi iz tega razloga v javno korist, ne glede na to, da javna korist in korist države zahtevata, da se zakon spoštuje in se vrši vse poslovanje strogo po predpisih ter se onemogoči vsakršno izigravanje in zlorabljanje zakonov.

Tako kot nosilec zavarovanja ima tudi zavarovanec velik interes na tem, da lahko obnovi postopek, v katerem je po krivici trpel škodo. Lahko naknadno izve, da je bil odklonjen iz zavarovanja zato, ker je dal službodavec nosilcu zavarovanja napačne podatke, ker so službodavčevi uradniki ali delavci kot priče napačno izpovedali, ker so bile uradne poizvedbe neresnične, ker je bil referent, ki je odločal o zavarovanju, dogovorjen s službodavcem, itd. Morda ni mogel dokazati, da je opravljal duševna dela, ali da je imel več službenih prejemkov nego jih je bil napovedal službodavec, a pozneje izve za naslov bivšega nameščenca, ki mu je znana vrsta njegove zaposlitve, ali uradnika, ki mu je izplačeval službene prejemke, ali pa pridejo ob kaki kazenski preiskavi na dan knjige tvrdke, ki jih prej ni bilo mogoče najti. Po nameščencevi smrti najde morda vdova med njegovimi papirji ali med staro navlako njegova službena izpričevala, za katera ta sam ni vedel, ki pa dokazujejo, da je bil

duševni delavec in bi bil moral biti zavarovan, izplačilni listek, ki dokazuje višje prejemke nego je bil nameščenec zavarovan, itd. Ni izključeno, da je zavarovanec morda tožbo pri razsodišču izgubil, ker je domača orožniška postaja ali občina pomotoma ali iz političnega ali osebnega sovraštva napačno poročala, da ima določen zaslužek ali da opravlja vsa taka dela, zaradi katerih je bil upokojen, kakor da jih ne more več opravljati.

Obnova postopka je potrebna lahko tudi za službodavca, ki mora po krivem plačevati prispevke za uslužbenca, ki v resnici ni bil zavarovanju zavezan, ki si je pa zavarovanje izposloval morda s ponarejenimi službenimi spričevali ali z napačnimi izpovedbami svojih tovarišev. Morda izve službodavec za te stvari šele naknadno ali pa šele naknadno lahko navede svoje priče ali izvestna dejstva, najde kako pismo, mezdni listek itd.

2. Nezadostne določbe v zakonodaji.

Zakoni o socialnem zavarovanju določb o obnovi postopka deloma sploh nimajo, deloma so pa nezadostne in se nanašajo le na obnovo postopka, s katero se rentniku odvzema renta ali druga dajatev. Govoré o obnovi postopka včasih tudi takrat, kadar ne gre za pravo obnovo postopka, marveč za popolnoma nov postopek.

Kakor znano, je treba namreč razlikovati med izrednim pravnim sredstvom „obnove postopka“, s katerim se obnovi prejšnji stari postopek, ker so že takrat obstajala izvestna dejstva, ki zahtevajo drugačno odločbo, le da ta dejstva takrat še niso bila znana, in med „novim postopkom“, ki ga je treba pokreniti zato, ker je nastopila kaka sprememba in dejanski stan ni več isti, tako da je treba radi te spremembe nove odločbe, ki pa velja lahko le *ex nunc*, t. j. od kadar je nastopila sprememba dalje. Ta novi postopek tudi ni nikako izredno pravno sredstvo, nego ga zahteva stranka ali uvede oblastvo zato, ker so nastopila nova dejstva, ki so dosedanje zakonito in pravilno pravno stanje spremenile, kar je treba upoštevati z novo odločbo.

Upoštevati je treba tudi razliko med obnovo postopka po civilnem pravdnem postopniku (§§ 624 in sl.), po katerem se obnavlja postopek, ki je dovršen s sodbo, tako da torej ni treba, da bi bila sodba tudi že pravnomočna, in med obnovo postopka po zakonu o občem upravnem postopku (§§ 128 in sl.), po katerem se obnavlja postopek, dokončan z odločbo upravnega oblastva, zoper katero ni pravnega sredstva, tako da prihaja torej ta obnova postopka v poštev le že pri pravnomočnih upravnih odločbah. Dokler upravna odločba še ni pravnomočna, stranka ne more predlagati obnovo postopka, marveč te razloge lahko uporabi le v pritožbi, oblastvo sme pa svojo napadeno odločbo

samo spremeniti po § 120/2, zup., kolikor se tiče le pritožilca, oziroma po § 120/3, zup., če navede pritožilec nove činjenice in dokaze. Tudi pisne ali računske pogreške in druge očitne netočnosti lahko ob vsakem času popravi po § 113 zup.

Zakoni o socialnem zavarovanju imajo včasih določbe, ki pomenjajo pravo obnovo postopka, ne da bi zakon to izrečno povedal, včasih pa govore o obnovi postopka tudi takrat, ko gre le za popolnoma nov postopek radi nastopivše spremembe. Zato je treba pri tolmačenju raznih zakonskih predpisov paziti, da se pojmi in od zakonodavca nameravani učinki ne zamešajo.

O obnovi postopka v vprašanju, ali je zavarovanje izvestnega nameščenca zakonito ali ne, zakoni nimajo izrečnih določb, pač pa jih imajo o vprašanju, ali rentnik po pravici prejema rento ali drugo dajatev ali ne.

Zakon o pokojninskem zavarovanju nameščencev ima glavno določbo v § 26, ki določa, da se mora tistemu, kdor protipravno uživa kaj, kar je s tem zakonom predvideno, to ustaviti in mora nepristojno prejeta vrniti s 5% obrestmi, kar pa ne ukinja njegove kazenske odgovornosti.

Ta določba ne omenja, da gre za obnovo postopka, in govori tudi le o ustavitvi rent ali drugih dajatev.

V resnici ne obsega ta določba le obnove postopka, marveč tudi druge primere, v katerih je Pokojninski zavod upravičen ustaviti dajatev. Določba tudi ne dela razlike, ali je odlok o priznanju rente ali druge dajatve že pravnomočen ali ne. Pravica zavoda, da ustavi dajatev in zahteva povračilo, tudi ni vezana na nikak rok. Zato je ta določba mnogo širša od določbe o obnovi postopka po § 128 zup. in za zavod ugodnejša.

Ker po § 2/2 zup. oblastva javne uprave postopajo smiselno po določbah zup., kjer je to potrebno, kolikor ni za njih postopanje posebnih predpisov, a ima § 26 pok. z. glede ustavitve dajatev specialen predpis, ni treba, da bi se v takih primerih posluževal subsidiarnih predpisov zup.

Z enostavnim sklicevanjem na §§ 26 pok. z. lahko zavod z odlokom ustavi rento ali drugo dajatev in zahteva povračilo z obrestmi ne glede na to, ali je odlok o priznanju dajatve že pravnomočen ali ne in glede na to, ali prejemnik dajatve že izpočetka ni imel pravice do nje, tako da mu jo je treba analogno kot pri obnovi postopka ustaviti za ves čas za nazaj, ali pa je pravico šele pozneje izgubil, tako da mu je treba dajatev ustaviti v popolnoma novem postopku od takrat dalje, ko je nastopila sprememba. Po tem § 26 sme torej zavod dajatev odvzeti n. pr., če dožene, da je zavarovanec svojo nesposobnost za službo le simuliral; da jo je povzročil namenoma ali pri izvršitvi hudodelstva; da je imel iz drugega zaposlenja zadosten zaslužek;

da ni bil še toliko star, da bi imel pravico do invalidske rente brez zdravniške preiskave ali do starostne rente; da je izvestno dobo prejemal še hranarino ali cele službene prejemke itd.

Zoper take odloke, s katerimi ustavlja zavod s sklicevanjem na § 26 pok. z. dajatev in zahteva povračilo, vloži lahko prizadeta oseba po § 66/2. pok. z. v 6 mesecih tožbo na razsodišče po § 68 pok. z.

Druga zadeva je pa, ako so pri zavarovancu sicer izpolnjeni vsi pogoji za pravico do rente ali druge dajatve, a se pokaže, da že izpočetka ni bil podan prvi glavni pogoj, da je namreč zavarovanje samo po zakonu sploh mogoče, ali ako izve zavod za nezakonitost zavarovanja že takrat, ko je zavarovanec še zdrav in sploh še ne zahteva nikake dajatve od zavoda. Menim, da mora zavod v obeh teh primerih, ko je treba razveljaviti že pravnomočno zavarovanje, postopati enako z obnovo postopka analogno § 128 in sl. zup. Težko bi bilo utemeljiti, zakaj bi zavod smel razveljaviti prejšnje zavarovanje po § 26 pok. z. takrat, ko bi obenem ustavil rento, ki jo zavarovanec že prejema, nasprotno pa le analogno § 128 zup., torej po popolnoma drugih predpisih, takrat, kadar bi šlo le za razveljavitev zavarovanja in dajatev sploh ne bi prihajala v poštev. Če bi smel zavod razveljaviti tudi zavarovanje po § 26 pok. z., češ da uživa rentnik svojo rento protipravno zato, ker je sploh vse njegovo zavarovanje protipravno, potem bi tudi pri vseh zavarovancih, pri katerih bi dognal, da je zavarovanje nezakonito, lahko raje počakal, da bi že prejemale rento, in bi takrat obenem z rento razveljavil tudi zavarovanje samo po mnogo enostavnejšem § 26 pok. z., ne da bi se mu bilo treba ozirati na mnogo strožje pogoje in roke §§ 128 in sl. zup. Nikakor pa ne more biti zakonito, da bi zavod n. pr. že 50 let vedel, da je zavarovanje protipravno, a bi vseeno pobiral premije in zavarovanje razveljavil šele takrat, ko bi zavarovanec zahteval rento. Tudi zavod se mora držati naravnega čuta pravičnosti in pravnih predpisov, in sicer, kolikor ni drugih predpisov, zup.

Če hoče zavod ustaviti rento zavarovancu, glede katerega je dognal, da je njegovo zavarovanje protizakonito, mu mora izdati odlok, da obnavlja postopek v smislu § 2/2 zup. z analogno uporabo §§ 128. in sl. zup. in razveljavlja zavarovanje iz določenih razlogov, zaradi česar mu tudi ne more priznati zahtevano rento ali zaradi česar mu mora že priznana rento ustaviti in zahtevati povračilo; proti razveljavljenju zavarovanja vloži lahko zavarovanec ugovor na bansko upravo v 14 dneh, proti odklonitvi ali ustavitvi rente in zahtevi po povračilu pa tožbo na razsodišče v 6 mesecih.

Če se zavarovanec proti razveljavitvi zavarovanja ne bi posebej pritožil na upravno oblastvo in bi vložil le tožbo radi rente na razsodišče, bi moral tožbo izgubiti, ker bi bilo zavarovanje pravnomočno razveljavljeno; če bi pa ugovarjal pri banski upravi in morda tudi pri ministrstvu za socialno politiko in narodno zdravje in ugovor izgubil, bi bil uspeh isti, ako bi bil do razprave razsodišča njegov ugovor že pravnomočno odklonjen. Če bi upravni postopek še tekkel, bi pa razsodišče z analogno uporabo § 254 cpp. postopek lahko prekinilo, dokler ne bi bilo vprašanje zavarovanja pred upravnimi oblastvi pravnomočno rešeno.

Če je razlog za ustavitev dajatve zavarovancu le ta, da je zavarovanje nezakonito, ali če hoče nosilec zavarovanja razveljaviti le nezakonito zavarovanje, ne da bi zavarovanec že zahteval kako dajatev, bo torej nosilec zavarovanja obnovil postopek z analogno uporabo zup. Tako bo na ta način lahko razveljavil zavarovanje, če n. pr. dotična oseba sploh ni imela pravice do zavarovanja, oziroma ni bila obvezana zavarovanju; če je bila izvzeta iz zavarovanja in iz vseh drugih, že gori naštetih razlogov.

Kadar gre za ustavitev rente, za katero ni bilo ali ni več pogojev, a je bilo obenem tudi zavarovanje samo protipravno, je najbolje, da nosilec zavarovanja v istem odloku razveljavi zavarovanje z uporabo zup. in ustavi rento po § 26 pok. z. ter napoti stranko z morebitnim ugovorom zoper zavarovanje na bansko upravo, s tožbo zoper ustavitev rente pa na razsodišče.

(še sledi.)

Književna poročila.

Mossa Lorenzo: Lo check e l'assegno circolare secondo la nuova legge. Casa editrice Dr. Francesco Vallardi, Milano, 1939. Str. XVIII-520-XVI.

Italija je bila ena prvih držav, ki so ratificirale vse ženevske konvencije o menici iz leta 1930. in o čeku iz leta 1931., bila je tudi ena prvih držav, ki so na podstavi teh konvencij izdale nove zakone o menici in čeku. Lorenzo Mossa je kot ital. delegat sodeloval na ženevskih konferencah in je l. 1935. izdal v dveh zvezkih obširen sistem meničnega prava po novem ital. zakonu (ocena v Arhivu za pravne in društvene nauke l. 1936., knj. L, str. 163—170) in po štirih letih gori navedeno delo, ki je tem bolj zanimivo zato, ker se je bil Mossa pred skoro eno generacijo v evropskem znanstvenem svetu uveljavil prav tudi z izčrpnim delom o čeku.

V § 1 svojega dela obravnava pisec dogmatsko zgodovino čeka, zlasti torej zgodovino čekovnih teorij, v § 2 poenotenje čekovnega prava, v § 3 daje svoj pojem in svojo teorijo čeka na podstavi novega zakona. Seveda se v bistvu drži svoje menične teorije, t. j. spremenjene in popolnjene teorije pravnega videza (gl. omenjeno oceno).

V nadaljnjih paragrafih obdeluje čekovno sposobnost, voljo in zastopanje pri izdaji čeka; obliko in sestavine čeka; klavzule, ponareditev, slepi ček; pokritje; kroženje čeka; plačilo; regres; čekovne tožbe, tožbe iz osnovnega posla, obogatitvene; zastaranje. Na straneh 453—497 je — v sličnem redu — obdelan krožni ček, na straneh 498—508 so kratko očitane posebnosti potniškega čeka.

Delo ima vse prednosti Mossovih del: jasnost, kratkost, točnost, obilica novih zanimivih misli. Posebno naj opozorim na izvajanja o več trasatih, več plačilnih krajih, domicilu, o razmerju med žirovnim in čekovnim prometom, med menico in čekom, — povsod je naglašeno, da posebnosti čeka izvirajo zlasti iz njegovega svojstva (kot plačilno sredstvo; o pokritju; o blanko- in o postdatiranem čeku; o vplivu transportovega stečaja; o opozivu; o razmerju med različnimi tožbami iz čekovnih odnošajev; o amortizaciji neizpolnjenih čekovnih obrazcev in čekovnih knjižic. Ni da bi mogel odobriti vsako trditev, vsako misel, vsak izraz (ne zdi se mi na pr. pravilno govoriti o pasivni čekovni sposobnosti trasata, ker trasat sploh ne more priti v čekovno zavezo (str. 156), ne morem pritrditi, da bi se ček mogel sodno razveljaviti, ker je nastal z napako volje, tudi s čl. 69, ital. zak. bo ta trditev komaj v skladu (str. 156), ne bi rekel, da indosant, ki plača ček v regresu, dobi nove čekovne pravice — pač jih dobi (str. 254) vnovič —, prav dvomljivo se mi zdi, (str. 303), da bi avalist smel spremeniti splošni prečrtaj v posebni; marsikaj pri nas ne bo veljalo zbog razlik med našim sedanjim in ital. zakonom. Toda vse to ne zmanjšuje vrednosti odličnega Mossovega dela tudi za nas. Ne samo, ker smo v tako tesnih gospodarskih stikih z Italijo, temveč tudi zato, ker se bomo slednjič le morali odločiti, da, kakor skoro vsi naši sosedje, tudi mi svoja zakona o menici in čeku prilagodimo ženevskim konvencijam. „Pre-tresljaj“ bo pri nas itak mnogo manjši kot je bil v drugih državah, ker sta naša zakona, izdelana na temelju haaškega reglemena o menici in haaških resolucij o čeku, tekstom ženevskih konvencij mnogo bolj sorodna kot so bili zakoni drugih evropskih držav izvemži Poljsko. Bili smo med prvimi, ki smo izdelali načrte novih zakonov po ženevskih konvencijah, potem je delo zastalo brez naše krivde, ker se je mislilo na zenačenje meničnega in čekovnega prava v državah Male antante in v državah balkanske zveze. No Rumunska in Grška nista čakali, da se premakne težki diplomatski aparat; mirno sta uzakonili ženevske konvencije; dejal bi, da lahko tako storimo tudi mi. Ko se to zgodi, bodo Mossova dela o menici in čeku tem važnejša tudi za nas. Že sedaj pa imajo popoln pomen, kar se tiče krožnega čeka (assegno circolare), te posebne ital. vrste vrednostnih papirjev, ki je vsaj v ti obliki drugi evropski pravni sistemi ne poznajo — nekaj sličnega ima, mislim, Rumunska —, ki je pa v Italiji jako velikega praktičnega pomena in je tudi za teoretika jako zanimiva.

M. Škerlj.

Kučinić Viktor: Veronika Desenička u svjetlu historije. Jugoslavenska štampa. Zagreb, 1959. Str. 67.

L. 1950. je podpisani izdal razpravo „Kazenska pravda zoper Veroniko Deseniško“ kot rektorsko nastopno predavanje. V njej je premotril dotlej znane vire o tej pravdi, pa tudi pesniške obdelave nesrečne usode Veronike Deseniške (drame Jurčiča, Župančiča, Novačana, Tomiča; Kreftove tedaj še ni bilo). Omenjena razprava je bila namenjena slovenskim izobražencem, zlasti pravnikom. Če je pri slednje navedenih vzbudila količkaj zanimanja, ne bo odveč, da se pomudimo vsaj malo časa pri omenjenem delu, da vidimo, v kakšno luč

je postavil hrvatski pisatelj probleme okoli Veronike. Njegovo delo je pisano publicistično; sprejeto je vanj mnogo slik. Veroniko proglašaja na več mestih za Hrvatico, prikazuje iz lastnega opazovanja kraje in zgradbe, ki so v zvezi z usodo nesrečne junakinje. Pri tem piše dosledno za naš „grad“: „burg“, naziva naš Rogatec — „Roic“, kar ni v redu. Navaja dalje literaturo, ki se je bavila s problemom. Pri tem ne omenja celjskega kronista Jurija Vinkhn-a, niti mu ni znana uvodoma citirana naša razprava. Vpletel je tudi nekoliko senzačnih odstavkov, n. pr. o čarovnicah, o torturi, opisal celo nesrečno usodo Neže Bernauer iz Augsburga, nekakšne sotrpinke Veronikine. Novo je v brošuri navedeno, da je po nekem viru iz beneškega arhiva Friderik II., Hermanov sin, prosil signorijo Venecijansko, naj bi mu dala zaveščiče, če pribeži s svojo ženo, hčerko ogrskega magnata, s katero se je oženil proti volji ogrskega kralja Zige. Druge nove podatke je posnel po nekih sleških zgodovinarjih. Iz njihovih navedb, ki pa izvirajo šele iz 17. stoletja, naj izhaja, da se je isti Friderik, ki se je bil z Veroniko skrivno poročil, oženil okoli l. 1445. s „Fräulein Veronika von Teschen“, hčerko sleškega vojvode. Kučinić, ki je dobil za vso razpravo pobude od zgodovinarja Emila Laszonskega, ne trdi, da bi bili ti dve Veroniki identični, ampak namigava vendarle na to, rekoč, da je Veronika Deseniška legendarična oseba. Gre pa v svojih domnevah tako daleč, da določa njeno poreklo in jo proglašaja po imenu za Veroniko Kunze, doma iz Kunče-sela na Kočevskem, češ iz sela Desiniča ni bila, ker tam ni bilo plemičev, niti narodno izročilo o njej ne ve ničesar. (Čudno, da jo Kučinić navzlic tej razlagi o poreklu smatra za Hrvatico!) — Naša misel je, da opozoritev na zakonsko zvezo Friderika II. z Veroniko Tešinsko ne more premakniti doslejšnjih zaključkov o usodi Veronike Deseniške v nobenem oziru. Kajpada niti ti zaključki še niso trdni. Toda namigavanje, da bi bila povest o usodi teh dveh Veronik spletena vendarle o eni sami osebi — tudi Neža Bernauer naj bi služila kot ozadje take domneve — se ne dá s pravnozgodovinskega ozira opravičiti. V naši uvodoma citirani razpravi smo prišli do sklepa, da ni moglo biti nobene pravde zoper Deseniško Veroniko, — ako pa bi bila — to dodajemo sedaj — identična s Tešinsko, torej s sleško princesinjo, bi pa pravde zoper njo ne moglo biti — razen pred stanovsko istovrstnimi sodniki, o čemer pa ne poroča noben vir; saj tudi Enej Silvij Piccolomini sploh ne omenja nobene pravde. — Samo mimogrede naj omenimo, da je trditev na str. 46 o ptujskem „prangeru“, češ da je „jedini koji još u Jugoslaviji postoji“, popolnoma napačna. Že v Sloveniji jih je ohranjenih precej, samo da jim pravimo namesto „panger“ sramotni oder ali steber.

Dr. Metod Dolenc.

Glungler Wilhelm, *Theorie der Politik: Grundlehren einer Wissenschaft von Volk und Staat*. Fritz & Joseph Voglrieder, München und Leipzig, 1939, str. 744.

L. 1937 smo v tem časopisu na str. 191 sl. zabeležili G. delo „Vorlesung über Volk und Staat“, l. 1939 na str. 36 sl. pa njegovo razširjeno izdajo, naslovljeno „Lehre von Volk und Staat“. Kakor pove že podnaslov gori označene zajetne knjige, imamo tudi to pot opravka z istim predmetom, le da je njegova obdelava in obravnava še narasla v širino. Namenoma poudarjamo širino, zakaj poglobitve ne najdemo, saj je pisec že v prvem zametku tega dela točno določil vsebino, katere se misli lotiti, in znanstveno pot za doseg njenega ustreznega duhovnega prijema in oblikovanja. S te strani ne prinaša sedaj zabeleženo delo nič novega. Tudi razporeditev snovi je ostala ista, kakor je bila v obeh omenjenih predhodnicah. Razširitev se je v glavnem

izvršila tako, da je ostal stari stavek, v katerega so bili uvrščeni razni vrinki. Ti bodisi razlagajo podrobneje že prejšnje trditve, bodisi prinašajo nov dokumentaričen material. Glede na novi naslov „Theorie der Politik“ je podano bistvo teoretične politike v samostojnem oddelku in v obsegu, kakor se to v predelih ni zgodilo, a na koncu knjige podaja pisec v zaključku razloge, zakaj da se je odločil za omenjeni glavni naslov.

G. je smisel in vsebina vsega družbenega življenja delovanje, udejstvovanje, delo odnosno točneje uspevek dela. To je edini vidik, s katerega po njegovem mnenju lahko pravilno zajamemo družbeni svet in njegove probleme. Način njihovega spoznavanja, obdelave in osmislenja more zato biti samo progmatično energetičen. Edino tako zares uspešno spoznavamo, kaj se je godilo, zakaj in kako se iz spoznanega naučimo za bodočnost, kaj da se lahko zgodi. Vse to je in mora biti predmet vede. Vprašanje, kaj naj se zgodi, kot vprašanje končnih ciljev in smotrov posameznih družbenih kolektivov pa ni toliko stvar vede kot vere in priznavanja. A tudi o njihovi pravilnosti bo dala edino merilo sodba zgodovine in sicer pragmatične zgodovine. Če tako gledamo na družbeni svet, vidimo v njem vse polno dejstvalnih enot, ki v skupnem delu svojih članov bolj ali manj namerno snujejo in delujejo. G. je glavna, rekli bi, temeljna, naravna nadosebna dejstvalna enota narod. Krvna skupnost in isto življenjsko prirodno okolje sta pogoj za enako kulturo, ki se kaže v istem jeziku, istih mraveh, isti duhovni usmerjenosti. Tako je narod po vseh naštetih lastnostih ustvarjena usodnostna skupnost doživetja, morda celo izključna zgodovinska osebnost, zakaj prirodna istovrstnost njegovih udov in iz nje izvirajoča enaka usmerjenost njihovih duhovnih in sploh ustvarjalnih sposobnosti jih nujno veže v dejstvalno skupnost, katero narekuje narava sama. Gre torej za nekak prvinski organizem današnjega družbenega sveta. Za tako aksiomatično motrišče ne more biti dovršena ter pravilna državna oblika nič drugega nego popolna narodova dejstvalna enota. Ona je z ene plati narodova organizacijska oblika, vendar s tem smislom, da narod poveže v sposobno delovno skupnost; zato je ona z druge strani aktivna nosilka in usmerjevalka narodovega dela. Pod tem vidikom je G. izdelal ves svoj nauk o narodu in državi, katerega smatra obenem za današnje bistvo teoretične politike. Vendar G. večkrat poudarja, da je namenoma utesnil polje svojega proučavanja na medsebojni odnos države in naroda in podoba je, da se tudi dobro zaveda, da je ta njegov izbor pogojen po pojavu, ki ga poznamo kot nacionlano državo in ki je v prvotni narodno socialistični ideologiji dobil svojo posebno značilnost. Zakaj v zaključku njegove sedanje knjige lahko beremo, da je predmet pragmatično energetičnega nauka dejansko mnogo širši od proučavanja vzajemnega razmerja med narodom in državo, kajti on objema vse družbeno dogajanje, izvajajoč ga iz enotnega načela dejstvovanja (das Wirken) in končno iz sveta kot stvarstva in pozitivnega oblikovanja. Glede pojma politike pravi G., da so svoj čas označevali kot praktično politiko vodstvo države, državniško umetnost in tehniko ukrepanja, ki je smotrno glede na državne zadeve. Teoretična politika pa je bila znanost o državi, predvsem o umetnosti in tehniki državnega vodstva. Ustrezno svojemu življenjskemu nazoru je G. raztegnil vidokrog na delovno narodno skupnost. S tem je postala politična teorija nova znanost in on jo je prvotno imenoval nauk o narodu in državi. Sedaj govori o tej znanosti bolj neopredeljeno in pravi, da gre za teorijo skupnostnega življenja, kateri je predmet resničnost in stvarnost (die Wirklichkeit) skupnostnega življenja ljudi, njegova narava, oblika njegove ureditve (die

Ordnungsform), nosilca njegovega dela (der Werträger). Značilna je G. ugotovitev, češ danes lahko imenujejo tako teorijo še nauk o državi ali nauk o narodu in državi, jutri jo bodo znabiti že drugače imenovali. Zato je že sedaj izbral za glavni naslov knjige označbo „Theorie der Politik“, ker je splošnejši od podnaslova. Gotovo je, da je hotel G. na ta način opravičiti predvsem novi naslov knjige, ki se bavi vseskozi s stvarmi, ki jih je že večkrat poprej obdelal v knjižni obliki. Vendar se nam zdi, da je s to prekrstitvijo priznal vso časovno odnosnost nauka o narodu in državi. Vzor, po katerem je on izoblikoval svoj nauk, je bila prvotna narodnosocialistična nemška država, ki si je zastavila za cilj, doseči državnoopravno strnitev vseh nemškega naroda v etničnem smislu besede, kolikor prebiva na sklenjenem narodnostnem ozemlju. Toliko časa se je G. teorija skladala z narodnosocialistično ideologijo o odnosu naroda in države. Čim pa je postala narodnostno homogena država nosilka imperialistično ekspanzivnih stremeljenj tega naroda na rovaš drugih narodnosti in po njih naseljenega ozemlja, nima G. odnos naroda do države, katerega označuje kot načelnega, nobenega smisla več. Lahko je sicer ideologiji opravičiti tako ekspanzivnost tako, da jo enostavno „nacionalizira“ z geslom, da je etično in prav vse, kar je potrebno in v korist nemškemu narodu, a teoriji o načelnem odnosu naroda in države so izpodmaknjena zanesljiva tla. Zato smo mnenja, da je metodološko pravilno izhodišče za vsako teoretično politiko, a za pragmatično energetično to še posebej velja, država in ne narod kot etnično kulturna skupnost. Država je zares prisilna organizacijska oblika na njenem ozemlju bivajočega ljudstva ter do neke mere usmerjevalka in nosilka njegovega skupnostnega udejstvovanja. Tudi je njen pravilni namen gotovo služiti blagru te ljudske skupnosti v sedanjosti in v prihodnosti. Od priložnosti zgodovinskega dogajanja pa zavisi, ali je in bo ta skupnost narodno homogena ali ne. Smatramo, da gre etnično kulturni narodni skupnosti nad vse važno mesto med politično upoštevničnimi čini in silami, vendar se nam zdi, da nas že površen pogled na družbeno stvarnost pouči, da narodnost, lahko rečemo na žalost, ni osrednji pojem praktične politike, zaradi česar tudi ne more služiti v tem svojstvu teoretični politiki.

V ostalem je treba priznati, da se G. trudi v nasprotju z drugimi narodnosocialističnimi pisci, da bi objektivno prikazal tudi državne politične organizacije, ki se ne skladajo z narodnosocialistično zasnovo o državi in njegovi ureditvi. Prav tako je v knjigi mnogo življenjskih političnih opazovanj in dognanj kakor n. pr. o veliki vlogi histerikov v politiki, o škodljivosti zaničevalcev mednarodnih pogodb in preziralcev mednarodno dane besede, o vojni in vojnih pripravah, ki služijo brezvestnim politikom kot najbolj primerno sredstvo za borbo proti brezposelnosti itd. Bati se je, da bo knjiga v Nemčiji sedaj nekoliko manj zaželena kakor je bila še pred kratkim, ker vsebuje mnogo pikrih opazk, ki merijo na vodilne osebe sedaj prijateljske ZSSR in njihove politične metode. Tako velja v današnjih neustaljenih časih za politično literaturo, tudi če ima znanstvena prizadevanja, v totalitarnih državah stavek „difficile est scribere de rebus politicis“, v ostalih pa „difficile est satiram non scribere“.

Dr. Gorazd Kušej.

Les tribunaux du travail (Etude internationale des systèmes judiciaires en vigueur pour le règlement des conflits du travail), Mednarodni urad dela, Ženeva, 1958.

Mednarodni urad dela je v svoji zbirki študij in dokumentov izdal razpravo o delovnih sodiščih. Prvi del obsega pravno-primerjalno

gradivo in — žal nedovoljno izdelano — problematiko te panoge sodstva. Po kratkem zgodovinskem uvodu, po katerem izvirajo delovna sodišča kot (*Conseils de prud'hommes*) iz Napoleonovega zakona za lionsko industrijo (1806), je očrtana na splošno ustanova in sestava delovnih sodišč. Naslednje poglavje obravnava pristojnost teh sodišč ter se pri tem dotika tudi vprašanja pravnih in interesnih sporov; pri tem se trdi pogrešno (str. 20), da izhaja razlika med navedenima vrstama sporov iz razlike med sodstvom in posredovanjem, ko vendar i sodstvo i posredovanje lahko rešuje pravne interesne spore. V poglavju o stvarni pristojnosti delovnih sodišč se omenja, da samo v nekaterih, tam naštetih državah sodijo ta sodišča o sporih poljedelskega pomožnega osebja. Med te države spada tudi Jugoslavija spričo čl. 4/4 uredbe o razsodiščnih odborih (z dne 5. julija 1936), po kateri spadajo v pristojnost teh odborov tudi delovni spori tistih službojemnikov, ki jih je § 453 obrtnega zakona pritegnil v delovno pravo tega zakona; ta napaka se ponavlja tudi v drugem delu knjige v monografiji o Jugoslaviji (str. 229), češ da so ti odbori pristojni samo za spore pomožnega osebja, zaposlenega v industriji in obrti. V zvezi z obravnavano osebno pristojnostjo delovnih sodišč je zanimivo, da po tej razpravi zelo redke države poverjajo delovnim sodiščem spore med službodavci samimi, dočim pa velja pristojnost za spore med službojemniki istega obrata, pri nas po avstr. zakonu o obrtnih sodiščih (1896), ki je ostal še v veljavi, seveda za edino obstoječe obrtno sodišče. Sledeče poglavje je posvečeno postopku pred temi sodišči, kjer so podčrtane posebnosti glede pokrenitve postopanja po uradni dolžnosti, glede vloge strokovnih organizacij, glede zastopanja in poskusov poravnave. O postopanju in sodbi ugotavlja razprava, da se ne razlikujeta bistveno od rednega postopanja; več posebnosti velja glede izvršbe in pravnih sredstev.

Drugi del knjige obsega monografije o delovnih sodiščih 23 držav, med njim tudi Jugoslavije (str. 226). Vendar je poslednji oris pomanjkljiv, ker upošteva samo določbe obrtnega zakona o razsodniških odborih, dočim zanemarja ne samo zgoraj omenjeno uredbo o teh odborih ter pravilnik o sestavljanju teh odborov in postavljanju njih članov (z dne 20. junija 1936), marveč tudi vse druge številne ustanove, ki jim je poverjeno sodstvo delovnih sporov, posebno redna sodišča. Poleg tega vsebuje več bistvenih napak, na pr. trditev, da je stopil obrtni zakon v veljavo na temelju uredbe z dne 20. junija 1936 (s tem je mišljen pač zgoraj navedeni pravilnik, ki pa ni uveljavil niti določb obrtnega zakona o razsodniških odborih, marveč stopijo te določbe v veljavo samo tam in takrat, kadar se z odločbo bana osnujejo ti odbori), da razlikuje obrtni zakon med delavci, zaposlenimi v tovarnah in obrti, ter navadnimi delavci (str. 228) in da veljajo glede pravnih sredstev zoper odločbe razsodniških odborov določbe c.p.p. o prizivu, dasi je mogoče izpodbijati te odločbe samo iz razlogov ničnosti (št. 2 do 9 § 691 c.p.p.) po § 352/6 ob. z. Očitna pomanjkljivost je tudi v tem, da za razliko z monografijami o drugih državah ni navedena glede naše države nobena literatura.

Razprava je prvi enotni pravno-primerjalni oris delovnega sodstva. Omejila se je v glavnem na ureditev snovi, dočim v jedro številnih problemov ni posegla. Navzlic temu je prepričevalno nakazala važna vprašanja, ki terjajo smotrne ureditve. To velja posebno za našo državo, saj šteje nekih — 40 ustanov, ki jim je — pač ne po premišljenem načrtu — poverjeno sodstvo v socialno in gospodarsko vendar tako pomembni snovi.

Bajič.

Dr. Matijević I. — dr. Čulinović F.: Komentar zakona o izvršenju i obezbedjenju. V. knjiga. 2. 3. §§ 296 do 321. Štamparija Svetlost. Beograd, 1940. Str. 2115—2274.

Mohorić Ivan: Poreska reforma 1939/40. Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani. Ljubljana, 1940. Str. 295.

Dr. Perić Živojin: Jugoslovenska Savezna država. Posebni odtis iz Pravne Misli. Beograd, 1940. Str. 10.

Dr. Polec Janko: Ob dvajsetletnici slovenske univerze. Ponatis iz Časa, XXXIV, 1939/40. Ljubljana. Str. 179—184.

Dr. Steska Henrik: Naše ustavno sodstvo. Ponatis iz Trgovskega lista. Ljubljana, 1940. Str. 12.

Dr. Steska Henrik: Pokopališča in občine. Ljubljana, 1940. Str. 7.

Dr. Tomac Dragutin: Da li su gradjanski sudovi, pri rešavanju bračnih sporova, vezani ranijom presudom katoličkog crkvenog suda? Ponatis iz Arhiva, Beograd LVII, 3. Str. 8.

Dr. Urbanc Anton: Slovenska bratovščina sv. Hieronima v Vidmu iz leta 1452. Posebni odtis iz Glasnika Udruženja aktuarua Kraljevine Jugoslavije, IV, št. 1—2. Ljubljana, 1940. Str. 25.

Dr. Vogelник Adolf: Gradivo k poklicni statistiki slovenskega prebivalstva za razdobje od 1890 do 1931. Posebni odtis iz Tehnike in gospodarstva, VI, št. 1—2. Ljubljana. Str. 17—48.

Dr. Vogelник Adolf: Pomen empirično statističnega proučavanja konjunktur. Posebni odtis Tehnike in gospodarstva, VI, št. 3—4. Ljubljana, 1940. Str. 11.

Clanki in razprave v pravnih časopisih. Arhiv, LVII, 3: Marković B.: Analogija i delo Živana Spasojevića. Lazarević A.: Nadležnost za dozvolu i provodjenje privremene naredbe. Djordjević J.: Stvaranje nacije u američkoj federaciji. Živadinović S.: Metoda i pravo. Mihajlović J.: Spoljna trgovina neutralnih država. Radovanović Lj.: O stavljanju pravnosnažnih upravnih akata van snage. — **Arhiv LVII, 4:** Tasić Dj.: Teorija i praksa. Škerlj M.: Upravljanje poslovima privredne zadruge. Janković D.: Vodji i učesnici prvog ustanka. Bulatović M.: Zastarelost po vojnom kriv. zakoniku. Radovanović Lj.: Karakteristike novcg izbornog sistema. Nedeljković B.: Novi grčki Gradjanski zakonik. Dukanac Lj.: Uredba o finansiranju banovine Hrvatske od 30. marta 1940 god. Jevtić Lj.: Novi takseni režim kod Državnog saveta i upravnih sudova. — **Branić 3:** Popović M.: Sreski sud za grad Beograd. Kostić L.: Promatranje uredbe o banovini Hrvatskoj. Vukčević R.: Odnosi izmedju advokata i njihovih pripravnika. Pešić L.: O potrebi pune autonomije disciplinske vlasti i vlasti odbora Komore advokatskog reda. Bogdanović Z.: Ideja društvene solidarnosti i zadržavanje (kooperativizam). Jelić R.: O potpisivanju sudskih odluka i akata. Vagner Lj.: Pitanje uredbe o najužem područnom krugu i § 297 kz. Finc M.: Preuzimateljevo pravo zastupanja u gradjanskim parnicama u slučaju smrti advokata. — **Branić 4:** Simić V.: Branić organ Advokatskih komora u Beogradu i Skoplju. Miličević P.: O advokatskom zastupanju tuženika u parnicama po tužbama advokata za dužnu nagradu. Ivković D.: Smisao § 320 grpp. Mitrović A.: Da li je slobodno sudijsko uverenje ograničeno u pogledu ocenjivanja dokaza i ako jeste — kada je? Radović N.: Pravni karakter potraživanja Državne hipotekarne banke. Kukoljac M.: Sadašnji problem organizacije i rada naših sudova. — **Mjesečnik 3—4:** Stefanović J.: O pravu raspuštanja parlamenta. Digović P.: Novo ustavno stanje. Bazala B.: Uredjenje medja prema vanparničnom i ovršnom postupku. Polak M.:

Preuredjenje pravosudja u Banovini Hrvatskoj. Gortan V.: Zemljoradnički zakon. Dabinović A.: Nomos georgikos. Čulinović F.: Naši bezprizorni. — **Mjesečnik 5—6:** Stefanović J.: O pravu raspuštanja parlamenta. Licht A.: Tumačenje § 19 mz. Lenac R.: Nešto o građanskom pravosudju. Stanoš I.: Preuredjenje pravosudja u Banovini Hrvatskoj. Prebeg P.: Nešto o zakonu o unutarnjem uredjenju, osnivanju i ispravljanju zemljišnih knjiga, i to s obzirom na osnivanje nove gruntnovnice kod Sreskoga suda u Velikoj Gorici. Andrassy J.: Novo ustavno uredjenje Hrvatske. Kiršner S.: Jemci i zadužnici. Kulišić M.: Da li je nužno, da se uz prizivno pismeno priloži i punomoć, koju je stranka izdala odvjetniku, ako ovaj stranku nije zastupao kod suda prvoga stepena. Fischer A.: Iz teorije i prakse gradj. parničnog postupnika. Škerlj M.: Nekoliko napomena na predgovor knjige Tumač trgovačkog zakona od 28. listopada 1937. — **Policija 2:** Kirac P.: O nazivu gradsko poglavarstvo. Mišić D.: Zaštita zakona u gradjanskoj oblasti. Gajić N.: Stečena prava po Zak. o radnjama i trgovački običaji sa gledišta istog zakona. Andjelković N.: Zlokvarno osustvo kao uzrok za razvod braka. Radić Z.: Prevare kod osiguranja. — **Policija 3:** Ginić V.: Zaštita opština (i sela) u gradjanskim sporovima od strane državnog pravobranioaca. Milović A.: Paušalni iznos i privatni učesnik, oštećenik. Nedeljković V.: Zastarelost istupa. Pavlović J.: Opštinski uslužbenici i uslov odsluženja bojnog roka. — **Pravosudje 3:** Zivanović T.: Medjunarodno krivično pravo. Škerlj M.: Nadležnost skupštine kod privrednih zadruga. Mirković Dj.: Pravna priroda pravila trgovačkih društava. Čulinović F.: Socijalnost u izvršenju. Jeremić J.: Za obaveznost crkvenog braka. — **Pravosudje: 4—5:** Politeo I.: Uvod u Radno pravo. Škerlj M.: Nadležnost skupštine kod privrednih zadruga. Mirković Dj.: Pravna priroda pravila trgovačkih društava. Čulinović F.: Socijalnost u izvršenju. Jeremić J.: Za obaveznost crkvenog braka. Rašković D.: Uredba o zaštiti seljačkog posjeda od ovrhe u Banovini Hrvatskoj. Jelić R.: Protivrazlozi. Stanojević D.: O Tbr. 21 i 29 zak. o sudskim taksama. Lekić V.: O Tbr. 21 i 29 Zak. o sudskim taksama. Solovjev A.: Sudska reforma g. 1864 u Rusiji. Lazarević A.: Šta univerzitetaska omladina misli o našem pravosudju.

Razne vesti.

Osebnosti. Postavljena sta: za sodnika okrajnoga sodišča dr. Šket Ivan (Krško), za sodnoga pripravnika Strehovec Mirko (Ljubljana). Premešteni so: sodnik dr. Dougan Ivan v Slov. Bistrico, namestniki drž. tožilca Trampuž Aleksander v Mursko Soboto, Sever Fran in Lendovšek Bogdan v Ljubljano, pristav dr. Votič Edvard v Logatec. — Nadalje so postavljeni za banskega inspektorja dr. Lipovšek Gašper, za sreske načelnike dr. Vidic Janko (Kranj), dr. Farčnik Anton (Ptuj), Malešič Matija (Škofja Loka), Bizjak Andrej (Logatec), Skale Otmar (Ljutomer), za politično upravnega sekretarja Prah Karel (Ljubljana). — Za višjega finančnega svetnika pri finančni direkciji je postavljen Predikaka Ivan. — V pokoj je stopil banski svetnik Podboj Franc. — Odvetniško pisarno sta odprla Smodej Dušan in dr. Breclj Marijan, oba v Ljubljani. — Umrli so sodnika okrožnega sodnika Romih Božidar in dr. Travner Vladimir, upokojeni sodni svetnik Fajfar Jurij in višji sodni svetnik v pok. Ferik Ernest.

Dr. Travner Vladimir, sodnik okrožnega sodišča v Mariboru, je umrl po daljšem bolehanju dne 15. aprila 1940. Pokojnik je bil rojen dne 8. decembra 1886 v Logatcu, je dokončal srednješolske študije v Novem mestu, univerzo pa v Gradcu in vstopil konec januarja 1911 kot odvetniški kandidat pri deželnem sodišču v Ljubljani v prakso. Kmalu nato je bil sprejet v sodniško pripravljalno službo in postal l. 1918 sodnik. Služboval je krajšo dobo v Kamniku, Mariboru, daljšo pa v Ptujju, od koder je prišel 1938 v Maribor k okrožnemu sodišču. V prostem času, kolikor mu ga je dopuščalo težko sodniško delo v Ptujju, se je bavil z zgodovinskimi vprašanji in napisal več poljudnozgodovinskih črtic. Prav tako je sodeloval v Mariboru v Zgodovinskem in Muzejskem društvu ter je bil odbornik pri obeh. Za lansko slavnostno spomenico „Pol stoletja društva Pravniki“ je priredil obširne črtice „Naši sodniki in državni pravdniki“. Obdelal je krhko in deloma kočljivo snov, za katero so bili na razpolago le skromni viri, prilično dobro in nam rešil tako spomin na naše zaslužne narodne borce med sodniki in državnimi pravdniki. Kot človek je bil veselega in šaljivega značaja, hudomušnost ga ni zapustila do zadnjega. Bodi mu ohranjen časten spomin!

O življenju in delu Alfonsa Domina Petruševekega je napisal daljšo monografijo zagrebški univ. profesor dr. J. Andrassy. Alfonz Domin, pristav in tajnik višjega deželnega sodišča na Dunaju in docent tamošnjega vseučilišča, je napisal več pravnih del v nemškem in francoskem jeziku. Najbolj njegovo znano delo je izšlo l. 1861 pod naslovom „Précis d'un code du droit international“, načrt zakonika mednarodnega prava. V tem delu loči strogo, eden med prvimi, mednarodno pravo od politike in vidi glavno nalogo mednarodnega prava v reševanju pravnih sporov med mednarodnimi subjekti. Domin je veljal za Nemca, sedaj nam je pa odkril dr. Andrassy, da je bil Hrvat, rodom iz Zagreba, ki je posvetil, kakor premnogi drugi, vse svoje moči drugim narodom.

Delo sekcije kriminalističnega združenja. Sekcija je imela po ustanovnem sestanku še dva sestanka. Na prvem dne 15. marca 1940 se je nadaljevala debata v smislu sklepa prejšnjega sestanka. Predsednik dr. Dolenc je predlagal, da se sprejme in odobri sledeča resolucija: „Sekcija kriminalističnega združenja v Ljubljani je mnenja: 1. da ni priporočljivo ustanavljati za kazensko- in civilno-sodno postopanje različne predpise o zaprekah vnovičnega zaslišanja pod prisego tistih oseb, ki so bile zaradi krive prisege že kaznovane; 2. da kaže oboje vrst zaprek po kp. in cpp. hkrati ustanoviti tako, da bi v obeh postopkih ne smela biti zaprisežena oseba, ki je bila zaradi krivega pričevanja ali krive prisege že obsojena in ki so ji odrečene častne pravice; 3. da kaže ustanoviti za glavne in ustne razprave kot reden način namesto asertorne zaprisege promisorno prisego.“

Po krajši debati, v kateri se je zlasti poudarjalo, da naj tvori zapreko kasnejše zaprisege samo poprejšna obsodba radi krivega pričevanja, odnosno radi krive prisege, ne pa tudi izguba častnih pravic, se je soglasno sklenilo, da se 2. točka predlagane resolucije toliko spremeni, da naj tvori zapreko vnovičnega zaslišanja pod zaprisego samo prejšnja obsodba zaradi krivega pričevanja, odnosno zaradi krive prisege, glede obsodbe zaradi drugih, zlasti težjih deliktov pa naj se vprašanje dopustnosti vnovične zaprisege prepusti svobodnemu predudarku sodišča. Tudi predlog glede uvedbe promisorne zaprisege v kazenskem postopniku namesto dosedanje asertorne se je sprejel z glasovi vseh navzočih članov razen enega.

Sledil je nato referat univ. prof. A. Maklecova pod naslovom: „Potepuštvo in njegovo pobijanje s posebnim ozirom na nove smer-nice socialne in kriminalne politike v Nemčiji“. Predavatelj je po-udarjal, da so eden glavnih virov kronične kriminalitete družbeni iz-koreninenci, ki nimajo niti stalnega bivališča, niti trdnih rodbinskih vezi, niti prave poklicne pripravljenosti. Znaten odstotek med njimi je telesno in duševno manj vrednih. Pred kratkim so napravili v Nemčiji zanimiv poskus, ugotoviti obseg in značaj tega nevséčnega pojava socialnega življenja ter organizirati učinkovito borbo zoper njega. Prof. Maklecov je poročal o tem poskusu na podlagi izčrpnih podatkov, ki so bili l. 1958 objavljeni v delu „Der nichtsesshafte Mensch. Ein Beitrag zur Neugestaltung der Raum- und Menschen-ordnung im Grossdeutschen Reich“, izrazil se je pa proti nemškemu (bavarskemu) načrtu, naj bi se odredila pristojnost za uporabo prisilnih sredstev policijskih organov.

Na drugem sestanku dne 19. aprila 1940 se je vršila o tem refe-ratu debata, ki so se je udeležili gg. dr. Dolenc, dr. Fettich, dr. Kamin, dr. Kravina, dr. Munda in dr. Stuhec. Po tej debati se je sklenila soglasno naslednja resolucija: „Sekcija Kriminalističnega združenja v Ljubljani opozarja na nujno potrebo učinkovitejšega pobijanja po-tepuštva, ki tvori eden izmed glavnih vzrokov kronične kriminalitete. To potrebo podkrepljujejo tudi socialno-higienični in evgenični raz-logi. Zatiranje potepuštva je prvenstvena socialna naloga. Kazenska in očevalna sredstva prihajajo v poštev le kot skrajno sredstvo. Ven-dar tudi njihov pomen ne smemo podcenjevati. Ureditev tega vprašanja v naši kazenski zakonodaji in zlasti praktično izvajanje odredb, ki so namenjene pobijanju potepuštva in sorodnih pojavov, kažeta očitne nedostatke.

I. Pomanjkljivosti naše kazenske zakonodaje.

1. Sekcija se pridružuje mnenju, ki je zastopana in utemeljena v naši strokovni književnosti, po katerem uporaba prepisa čl. 12, odst. 1., zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi ni več dopustna, če gre za sodbo iz časa, odkar velja naš novi kazenski zakonik. To tembolj, ker predvideva čl. 12 odst. 1, naved. zakona za oddajo v prisilno delavnico pogoje, ki se bistveno razlikujejo od onih, ki jih določa § 52 kz.
2. Judikatura posameznih oddelkov kasacijskega sodišča v naši državi uveljavlja povsem divergentna naziranja tako glede pogojev za oddajo v prisilno delavnico kakor tudi glede vprašanja, ali je treba odrediti dobo bivanja v prisilni delavnici v sodbi ali ne. Neenotno tolmačenje se da vsaj deloma razložiti s pomanjkljivo redakcijo § 52 kz. v zvezi s § 158 kz. in § 26 ur. o izvrševanju očevalnih odredb.

II. Nedostatki praktičnega izvajanja zakonitih predpisov o pobijanju potepuštva. Na vsem ozemlju naše države obstoji samo ena prisilna delavnica za moške osebe v Stari Gradiški, za ženske osebe pa le poseben oddelek v kazenskem zavodu v Begunjah. To je očitno nezadostno! Uradna kriminalna statistika izpričuje, da je v teku desetih let (1950—1958) bilo oddanih v prisilno delavnico vsega skupaj 195 oseb, to je povprečno 21,4 oseb na leto. To število ni v nobenem pravem razmerju z resničnim razširjenjem po-tepuštva in drugih oblik kaznivega parazitizma (prostitutcija, poklicno beraštvo itd.) in stvarno potrebo očuvanja družbe pred delomrznježi. — Po drugi strani kaže ista statistika, da se kratkotrajne kazni na pro-stosti, zlasti zapor od 7 dni do enega meseca, uporabljajo pri nas v iz-redno širokem obsegu, medtem ko je neučinkovitost takih kazni splošno priznana. Oddaja v prisilno delavnico prihaja pogostokrat prepozno, ko je le malo upanja v družbeno reklasacijo obsojencev. 2. Sekcija s

posebnim poudarkom naglaša, da mora tudi Slovenija dobiti prisilno delavnico za moške osebe, ki je obstajala v Sloveniji od l. 1847 in je bila po prevratu ukinjena.

III. Vprašanje pristojnosti. V novejšem času se v nekaterih državah (v Nemčiji, deloma tudi v Švici) kaže težnja, izročiti uporabo očevalnih sredstev zoper potepuše, poklicne berače in pod. v izključno pristojnost upravnih oblastev. Ta težnja ni v skladu z osnovnim načelom naše kazenske zakonodaje, po katerem sme za kazniva dejanja izreči očevalne odredbe samo pristojno sodišče na podstavi kazenskega postopanja (§ 1, odst. 1 kp.). Omenjeno načelo je dobilo priznanje na mednarodni konferenci za unifikacijo kazenskega prava (21. do 25. marca 1928), na kateri je bila uradno zastopana tudi Jugoslavija: „Les mesures de sûreté sont en tout cas ordonnées par le juge“. Za spremembo obstoječega pravnega stanja v tem pogledu ni tehtnih razlogov. Pač pa bi bilo treba posvetiti posebno pažnjo vprašanju o tesnejšem sodelovanju sodnih in upravnih oblastev pri praktični izvedbi odredbe o oddaji v prisilno delavnico.

IV. Posvetovalni odbor za kazenske zavode. Pobijanje potepuštva tvori le eno izmed perečih vprašanj naše kriminalne politike. Učinkoviti boj zoper kriminaliteto predpostavlja smotno, načrtno in koordinirano delovanje vseh poklicanih organov in činiteljev. Zlasti je potrebna dokončna, a ne samo začasna, ureditev izvrševanja kazni na prostosti in drugih sankcij, zvezanih z odvzemom prostosti, in stroga ločitev kazenskih, očevalnih in vzgojno-poboljševalnih zavodov. — § 6 odst. 5. zak. o izvrševanju kazni na prostosti vsebuje odredbo, po kateri zasliši ministrstvo pravde o vseh važnejših vprašanjih, ki se tičejo izvrševanja kazni, posvetovalni odbor za kazenske zavode, ki ga ustanovi iz petih oseb, teoretičnih in praktičnih strokovnjakov. Ta posvetovalni odbor je po uveljavljanju novega kazenskega zakonika in zakonika o izv. kazni na prostosti bil sicer ustanovljen, vendar, kolikor je znano, ni bil sklican. — V zvezi s tem si sekcija Kriminalističnega združenja v Ljubljani dovoljuje nasloviti na središnji odbor združenja v Beogradu predlog, da stavi na dnevni red vprašanje o uveljavljanju te zelo potrebne in koristne ustanove in o eventualni njeni izpopolnitvi na širši podlagi; radi čim hitreje dokončne ureditve kazenskih in drugih podobnih zavodov v smislu načel naše nove kazenske zakonodaje. Podobna ustanova (Conseil supérieur des prison) uspešno deluje že od l. 1875 v Franciji, v novejšem času pa je uvedena tudi v Belgiji

Dr. H. Lučovnik.

Društvo prijateljev pravne fakultete v Ljubljani je imelo dne 29. marca t. l. v prostorih apelacijskega sodišča v Ljubljani svoj redni letni občni zbor. Soglasno je bil izvoljen stari odbor s predsednikom apelacijskega sodišča dr. Golio Vladimirjem kot predsednikom in s spremembo, da je bil izvoljen na novo v odbor g. finančni ravnatelj Mozetič Josip, g. univ. profesor dr. Lapažne Stanko in odvetnik g. dr. Majaron Ferdo. Članov je imelo društvo v preteklem letu 311.

Za izdajanje Zbornika znanstvenih razprav, ki ga izdaja profesorski zbor pravne fakultete, je zbralo društvo na članarini din 9.350—, dočim so znašali stroški za Zbornik din 25.967— in bo ostanek plačala pravna fakulteta iz svojega fonda.

Tudi v bodočem letu bo društvo nadaljevalo svojo nalogo, da čim bolj podpre pravno fakulteto. Trdno smo prepričani, da se bodo naši pravniki, ki delujejo v praktičnih poklicih, kakor doslej, tako tudi v bodoče zavedali svoje dolžnosti in odgovornosti napram našemu najvišjemu kulturnemu zavodu.